

DIREKCIJA ZAN. R. HRVAT KNJIŽNICA	
017-1	3
54.	

LJETOPIS

JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

ZA GODINU 1919.

SVEZAK 34.

CIJENA K 5.—

U ZAGREBU 1920.

KNJIŽARA JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE L. HARTMAN (ST. KUGLI)
NADBISKUPSKA TISKARA, ZAGREB.

ZINDFELD

RESEARCH AND DEVELOPMENT DEPARTMENT

1000 UNIVERSITY AVENUE

ANN ARBOR, MI 48106

TEL: 313-763-7100

SADRŽAJ:

	Strana
I. Pokrovitelj	1
Uprava, odbori, članovi	1— 16
II. Izvodi iz razrednih, skupnih i odborskih sjednica u godini 1919.	17— 36
III. Glavna skupština	37— 38
IV. Zaglavni računi	39— 46
V. Svečana sjednica	47— 64
Vladimir Mažuranić: O „Ligi naroda“	65— 82
Dr. Juraaj Majeen: Teoretsko i praktičko zna- čenje deskriptivne geometrije	83—103
VI. Drugi članci:	
Dr. T. Maretić: Dvije najnovije knjige „Starih pisaca hrvatskih“	104—109
Dr. Josip Matasović: Bilješka k izdanju Rel- kovićevih Djela	110—112
Vladoje Dukat: Prinosi za biografiju Andrije Jambrešića	113—115
Vladoje Dukat: Mundtov „Freihafen“ i opat Krizmanić	116—118
VII. Knjižnica	119—129

Pokrovitelj:

Dr. Ante Bauer,

nadbiskup nadbiskupije zagrebačke, pravi član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i t. d.

I.

UPRAVA, ODBORI, ČLANOVI.

UPRAVA.

Predsjednik:

VLADIMIR MAŽURANIĆ.

Predstojnici razredni:

U historičko-filologičkom razredu: Dr. TOMO MARETIĆ. — U filozofičko-juridičkom razredu: Dr. ĐURO ARNOLD. — U matematičko-prirodoslovnom razredu: Dr. ANDRIJA MOHORVIČIĆ. — U umjetničkom razredu: BELA CSIKOS PL. SESSIA.

Prvi tajnik, gospodarski: Dr. JURAJ MAJČEN.

Drugi tajnik, književni: Dr. IVAN KASUMOVIĆ.

Knjižničar: Dr. AUGUST MUSIĆ. — **Arhivar:** Dr. FERDO PL. ŠIŠIĆ.
— **Pivr. ravnatelj Strossmayerove galerije slika:** Dr. JOSIP BRUNŠMID.

ODBORI.

a) **Financijski:**

Dr. MILIVOJ MAUROVIĆ. Dr. AUGUST MUSIĆ.

**b) Za izdavanje historičkih i historičko-juridičkih
spomenika:**

Dr. DANE GRUBER. VJEKOSLAV KLAČIĆ.

Dr. ĐURO KÖRBLER. EMILJE PL. LASZOWSKI.

Dr. MILIVOJ MAUROVIĆ. VLADIMIR MAŽURANIĆ.

Dr. JOSIP ŠILOVIĆ. Dr. FERDO PL. ŠIŠIĆ.

Osim ovih članova izaslanici su juridičkoga fakulteta kr.
sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu, kad se radi o

izdavanju dalmatinskih statuta:

Dr. LJUDEVIT PL. ANDRASSY. Dr. MARKO KOSTRENCIĆ.

Dr. MILIVOJ MAUROVIĆ.

c) Za sabiranje spomenikâ tradicionalne literature:

Dr. ĐURO ARNOLD. Dr. DRAGUTIN BORANIĆ.

Dr. IVAN KASUMOVIĆ. Dr. GAVRO MANOJLOVIĆ.

Dr. TOMO MARETIĆ. IVAN MILČETIĆ.

Dr. AUGUST MUSIĆ. Dr. STJEPAN TROPSCH.

d) Za istraživanje hrvatskih ili srpskih narječja:

Dr. DRAGUTIN BORANIĆ. Dr. FRANJO FANCEV.

Dr. STJEPAN IVŠIĆ. Dr. TOMO MARETIĆ.

IVAN MILČETIĆ. Dr. MILAN REŠETAR.

Dr. IVAN KASUMOVIĆ.

e) Za Strossmayerovu galeriju slika:

Dr. JOSIP BRUNŠMID. Dr. VINKO DVOŘÁK. Dr. JURAJ MAJČEN.
 Dr. GAVRO MANOJLOVIĆ. Dr. MILIVOJ MAUROVIĆ.
 Dr. AUGUST MUSIĆ. K. M. CUĆIĆ. BELA C-IKOS.

f) Za „Hrvatski biografijski rječnik“:

Dr. GUSTAV JANEČEK. VJEKOSLAV KLAČIĆ.
 Dr. JURAJ MAJČEN. Dr. GAVRO MANOJLOVIĆ.
 Dr. MILIVOJ MAUROVIĆ. Dr. MILAN KRESSER.

g) Za knjižnicu:

PREDSJEDNIK I RAZREDNI PREDSTOJNICI.

**h) Odbor za istraživanje zemlje razreda
 matematičko-prirodoslovnoga:**

Dr. ARTUR GAVAZZI. Dr. ANDRIJA MOHOROVIĆIĆ.
 FERDINAND SEIDL. Dr. VALE VOUK. Dr. JOVAN HADŽI.

ČLANOVI.

(Redom izbora).

Počasni članovi:

1. NIKOLA TESLA, elektrotehnik u New-Yorku. 1896., 17. XII.
2. DON FRANO BULIĆ, umir. gimn. ravnatelj, ravnatelj arheologičkoga muzeja u Spljetu. 1898., 15. XII.
3. VLAHO BUKOVAC, slikar, profesor u slikarskoj akademiji u Pragu. 1919. 24. IV.
4. MEDOVIĆ CELESTIN, slikar u Kuni na Pelješcu. 1919. 24. IV.
5. MEŠTROVIĆ IVAN, kipar. 1919. 24. IV.
6. JOVANOVIĆ PAVLE, slikar u Beogradu. 1919. 24. IV.
7. HUBAD MATEJ, glazbenik, ravnatelj „Glazbene Matice“ u Ljubljani. 1919. 24. IV.

8. ŠANTIĆ ALEKSA, književnik u Mostaru. 1919. 24. IV.
9. ŠTRITAR JOSIP, književnik u Beču. 1919. 24. IV.
10. BABIĆ DALSKI LJUBA, književnik, veliki župan i. sl. u Gredicama 1919. 24. IV.

U razredu historičko-filologičkom :

a) Pravi :

1. Dr. VATROSLAV JAGIĆ, sveučilišni profesor u Beču u m. 1866., 12. III.
2. Dr. TOMO MARETIĆ, sveučilišni profesor u m. u Zagrebu. (1886. 21. XII.)* 1890. 4. XII. Predstojnik razreda.
3. VJEKOSLAV KLAJČ, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1893. 12. XII.) 1896., 17. XII.
4. Dr. AUGUST MUSIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1892. 7. XII.) 1896., 17. XII. Knjižničar Akademije.
5. Dr. GAVRO MANOJLOVIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1908., 18. III.
6. Dr. FERDO PL. ŠTIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1903. 10. XII.) 1910., 11. III. Arhivar Akademije.
7. Dr. ĐURO KÖRBLER, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1903. 18. III.) 1915., 20. V.
8. Dr. IVAN KASUMOVIĆ, zem. nadzornik za srednje škole i sveučilišni priv. docent u Zagrebu. (1910. 11. III.) 1915., 20. V. Drugi tajnik Akademije.

b) Dopisnici :

1. Dr. LOUIS LEGER, profesor u Collègu de France u Parizu. 1870., 24. XI.
2. ČEDOMILJ MIJATOVIĆ, umir. srpski kr. poslanik u Biogradu. 1873., 24. XI.
3. FEODOR I. USPENSKI, ravnatelj ruskoga arheologičkoga instituta u Carigradu. 1890., 4. XII.
4. TIMOFEJ D. FLORINSKI, sveučilišni profesor u Kijevu. 1890. 4. XII.

*) U zagradi brojevi označuju datume, kad je koji pravi član postao prije toga članom dopisnikom.

5. JOSIP GÉLCICH, profesor pomorske akademije u Trstu. 1893., 12. XII.
6. IVAN MILČETIĆ, gimnazijski profesor u m. u Varaždinu. 1893., 12. XII.
7. DR. MILAN VITEZ REŠETAR, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1896., 17. XII.
8. MARCEL KUŠAR, gimnazijski profesor u Zadru. 1896., 17. XII.
9. DR. ERNST MUKA, studijski savjetnik, profesor i gimnazijski konrektor u mir. u Budišynu (Bautzen) u Saskoj. 1896., 17. XII.
10. DR. MATIJA MURKO, sveučilišni profesor u Leipzigu. 1897., 16. XII.
11. DR. STANISLAV SMOLKA, umir. sveučilišni profesor u Krakovu. 1898., 15. XII.
12. DR. IVAN ŠIŠMANOV, sveučilišni profesor u Sofiji. 1898., 15. XII.
13. DR. JOSIP BRUNŠMID, sveučilišni profesor i ravnatelj zem. archeol. muzeja u Zagrebu. 1899., 14. XII.
14. MAKSO PLETERŠNIK, umir. gimnazijski profesor u Ljubljani. 1899., 14. XII.
15. DR. LJUBOMIR MILETIĆ, sveučilišni profesor u Sofiji. 1900., 13. XII.
16. RUDOLF STROHAL, umir. realno-gimnazijski ravnatelj u Zagrebu. 1901., 12. XII.
17. DR. DANE GRUBER, gimnaz. profesor, sveuč. priv. docent i naslovni izv. sveučilišni profesor u Zagrebu. 1901., 12. XII.
18. DR. LUKA JELIĆ, profesor bogoslovije u Zadru. 1902., 11. XII.
19. DR. DEJO POLÍVKA, sveučilišni profesor u Pragu. 1903., 10. XII.
20. DR. OSKAR ASBOTH, sveučilišni profesor u Budimpešti. 1907., 14. III.
21. DR. DRAGUTIN BORANIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1907., 14. III.

22. Dr. VILMOS FRAKNÓI, potpredsjednik Mađarske akademije znanosti i upravitelj Mađarskoga historijskog instituta u Rimu. 1907., 14. III.
23. EMILIJE PL. LASZOWSKY, tajnik kr. zemaljske vlade u Zagrebu. 1907., 14. III.
24. Dr. MILORAD MEDINI, član dalmatinskoga zemaljskoga odbora u Zadru. 1907., 14. III.
25. Dr. LUDOVIK PASTOR, sveučilišni profesor i ravnatelj Austrijskoga historijskog instituta u Rimu. 1907., 14. III.
26. VLADOJE DUKAT, gimnazij-ski ravnatelj u Zagrebu. 1908., 18. III.
27. Dr. STJEPAN TROPSCH, predstojnik odjela za bogoštovlje i nastavu izv. sl., sveučilišni profesor u Zagrebu. 1908., 18. III.
28. Dr. JOVAN RADONĆ, sveučilišni profesor u Biogradu. 1910., 11. III.
29. Dr. KARLO PL. HORVAT, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1911., 16. III.
30. Dr. FRAN ILEŠIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1911., 16. III.
31. Dr. FRANJO KOS, profesor ženske učiteljske škole u Gorici. 1911., 16. III.
32. Dr. JOSIP VAJS, licejski katehet u Pragu. 1911. 16. III.
33. PETAR ALEKSEJEVIĆ LAVROV, sveučilišni profesor u Petrogradu. 1911., 16. III.
34. ALEKSEJ ALEKSANDROVIĆ ŠAHMATOV, pravi državni savjetnik u Petrogradu. 1911., 16. III.

U razredu filozofičko-juridičkom:

a) Pravi:

1. Dr. DURO ARNOLD, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1899. 14. XII.) 1899., 14. XII. Predstojnik razreda.
2. Dr. ANTEN BAUER, nadbiskup u Zagrebu. (1896. 17. XII.) 1899., 14. XII. Pokrovitelj Akademije.

3. VLADIMIR MAŽURANIĆ, predsjednik kr. banskoga stola u m. u Zagrebu, 1910., 11. III. Predsjednik Akademije.
4. Dr. MILIVOJ MAUROVIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1911. 16. III.) 1915., 20. V.
5. Dr. MILAN KRESER, tajnik i zamjenik ravnatelja kr. statističkoga ureda u Zagrebu. (1917. 5. V.) 1918. 16. V.

b) Dopisnici:

1. Dr. ALFRED JENSEN, član Nobelova instituta Švedske akademije nauka u Stockholmu. 1908., 18. III.
2. Dr. KAREL KADLEC, sveučilišni profesor u Pragu. 1909., 18. III.
3. Dr. ALBERT BAZALA, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1910., 11. III.
4. Dr. JOSIP ŠILOVIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1911., 16. III.

U razredu matematičko-prirodoslovnom:

a) Pravi:

1. Dr. GUSTAV JANEČEK, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1882. 5. XII.) 1887., 7. XII.
2. Dr. VINKO DVORÁK, umirovljeni sveučilišni profesor u Zagrebu. (1883. 31. XI.) 1887., 7. XII.
3. Dr. MIŠO KRŠPATIĆ, umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. (1883. 21. XI.) 1887., 7. XII.
4. Dr. ANDRIJA MOHOROVIĆIĆ, realno gimnazijski profesor, sveuč. privatni docent i naslovni izv. sveučilišni profesor, ravnatelj meteorologijskoga zavoda u Zagrebu. (1893. 12. XII.) 1898., 15. XII. Predstojnik razreda.
5. Dr. VLADIMIR VARIČAK, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1903. 10. XII.) 1904., 10. XII.
6. Dr. DRAGUTIN GORJANOVIĆ-KRAMBERGER, sveučilišni profesor i ravnatelj geologijskoga muzeja u Zagrebu. (1891. 22. XII.) 1909., 18. III.

7. Dr. JURAJ MAJČEN, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1903. 10. XII.) 1909., 18. III. Prvi tajnik Akademije.
8. Dr. ARTUR GAVAZZI, profesor trgovačke akademije i naslovni izvanredni sveučilišni profesor u Zagrebu. (1911., 16. III.) 1917. 5. V.

b) Dopisnici:

1. Dr. FRANJO VEJDOVSKÝ, sveučilišni profesor u Pragu. 1885., 16. XII.
2. JOVAN ŽUJOVIĆ, srp. ministar narodne prosvjete izv. sl. u Biogradu. 1886. 16. XII.
3. Dr. C. LE PAIGE, sveučilišni profesor u Liègeu. 1891., 7. XII.
4. SIMA LOZANIĆ, sveučilišni profesor u Biogradu. 1894. 12. XII.
5. Dr. DAVID SEGEN, izvan. sveučilišni profesor u m. u Zagrebu. 1894., 12. XII.
6. Dr. MIHAJLO PETROVIĆ, sveučilišni profesor u Biogradu 1897., 16. XII.
7. Dr. JOVAN CVIJIC, sveučilišni profesor u Biogradu. 1903., 10. XII.
8. FERDINAND SEIDL, realni profesor u Rudolfovu u m. 1903., 10. XII.
9. Dr. BOGDAN GAVRILOVIĆ, sveučilišni profesor u Biogradu. 1905., 14. XII.
10. PETAR S. PAVLOVIĆ, gimnazijski profesor i čuvar prirodopisnoga muzeju u Biogradu. 1905., 14. XII.
11. Dr. MILORAD JOVIČIĆ, profesor u vojnoj akademiji u Biogradu. 1905., 14. XII.
12. Dr. LUJO ADAMOVIĆ, priv. sveučilišni docent u Beču. 1907., 14. III.
13. Dr. STJEPAN BOHNIČEK, real.-gimm. profesor i naslov. sveučilišni profesor u Zagrebu. 1907., 14. III.

14. Dr. STANKO HONDL, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1908., 18. III.

15. Dr. JAN SOBOTKA, sveučilišni profesor u Pragu. 1919., 26. IV.

U razredu umjetničkom:

a) Pravi:

1. BELA CSIKOS PL. SESSIA, profesor u višoj školi za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. 1919. 24. IV.
2. KLEMENT M. CRNČIĆ, profesor u višoj školi za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. 1919. 24. IV.
3. Dr. DRAGUTIN DOMJANIĆ, kr. sudbeni vijećnik I. razreda u Zagrebu. 1919. 24. IV.
4. MARTIN PILAR, profesor u tehničkoj visokoj školi u Zagrebu. 1919. 24. IV.

b) Dopisnici:

- 1 FERDO KOVAČEVIĆ, profesor u višoj školi za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. 1919. 24. IV.
2. FRANJO DUGAN, profesor u kr. II. realnoj gimnaziji u Zagrebu. 1919. 24. IV.
3. VLADIMIR NAZOR, profesor u kr. muškoj učiteljskoj školi u Zagrebu. 1919. 24. IV.
4. RUDOLF VALDEC, profesor u višoj školi za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. 1919. 24. IV.
5. ROBERT FRANGEŠ, profesor u višoj školi za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. 1919. 24. IV.
6. OTON IVEKOVIĆ, profesor u višoj školi za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. 1919. 24. IV.
7. VJEKOSLAV ROSENBERG-RUŽIĆ, ravnatelj hrv. konservatorija u Zagrebu. 1919. 24. IV.

POKOJNICI.

Pokrovitelj:

Dr. Josip Juraaj Strossmayer, biskup bosanski i srijemski itd.; pokrovitelj Akademije od god. 1867.—1905.; † 8. aprila 1905. u Dakovu.

Predsjednici :

1. *Dr. Franjo Rački*, kanonik prvostolne crkve zagrebačke i opat; pravi član 12. III. (9. V.) 1866.; predsjednik histor. filol. razreda 25. VII. 1866.; predsjednik Akademije 26. VII. 1866.—1886.; † 13. II. 1898. u Zagrebu.
2. *Dr. Pavao Muhić*, predsjednik odjela za bogoštovlje i nastavu izv. sl.; predstožnik filozof.-jurid. razreda 13. XI. 1867.; predsjednik Akademije 5. XII. 1887.—1890.; † 17. X. 1897. u Zagrebu.
3. *Josip Torbar*, ravnatelj realke u m.; pravi član 12. III. 1866.; predsjednik Akademije 17. XII. 1890.—1900.; † 26. XII. 1900. u Zagrebu.
4. *Dr. Tade Smičiklas*, sveučilišni profesor u m.; pravi član 21. XI. 1883.; predsjednik akademije 15. XII. 1900.—1914.; † 8. VI. 1914.

Počasni članovi :

1. *Dr. August Schleicher*, sveučilišni profesor, 25. VII. 1867.; † 6. VII. 1868. u Jeni.
2. *Dr. Jan Emanuel Purkině*, sveučilišni profesor, 25. VII. 1867. 1869. u Pragu.
3. *Karlo Jaromir Erben*, arhivar, 21. X. 1870., † 21. XI. 1870. u Pragu.
4. *Mihajlo Petrović Pogodin*, c. ruski drž. savjetnik i sveučilišni profesor, 25. VII. 1867., † 20. XII. 1875. u Moskvi.
5. *Dr. Franjo Palacký*, historiograf kraljevine Češke, 25. VII. 1867., † 26. V. 1867. u Pragu.
6. *Jovan Gavrilović*, bivši agent kneževine Srbije, 25. VII. 1867., † 10. VIII. 1877. u Biogradu.
7. *Roberto Visiani*, senator i aljevine Italije i sveučilišni profesor, 20. XI. 1876., † 4. V. 1878. u Padov
8. *Ismael Ivanović Sreznovski*, sveučilišni profesor, 25. VII. 1867., † 20. II. 1880. u Petrogradu.
9. *Dr. Ami Boué*, geolog, 24. X. 1870., † 22. XI. 1881. u Beču.
10. *Aleksandar Václav Maciejowski*, sveučilišni profesor, 25. VII. 1867., † 10. II. 1883. u Varšavi.
11. *Ivan Kukuljević Sakevski*, veliki župan u m., (pravi član 9. V. 1866.); 21. XI. 1886., † 1. VIII. 1889. u Puhakovcu.
12. *Dr. Franjo Miklošić*, sveučilišni profesor u m., 25. VII. 1867., † 7. III. 1891. u Beču.
13. *Stjepan Schulzer Müggenburški*, c. kr. satnik u m., (član dop. 5. XII. 1882.); 16. XII. 1885., † 5. II. 1892. u Vinkovcima.

14. *Jakub Karlović Grot*, c. ruski tajni savjetnik i potpredsjednik carske akademije nauka, 21. XI. 1879., † 5. VI. 1893. u Petrogradu.
15. *Dr. Dionizije Stur*, ravnatelj c. kr. geologičkoga zavoda, (član dop. 25. VII. 1867.); 16. XII. 1885., † 9. X. 1893. u Beču.
16. *Ivan K. Rossi*, commendatore, predstojnik vatikanskih muzeja, 4. XII. 1890., † 10. IX. 1894. u Rimu.
17. *Aristo Aristović Kunik*, c. ruski tajni savjetnik i akademik, 24. X. 1870., † 30. I. 1899. u Petrogradu.
18. *Fra Grga Martić*, isluženi provincijal reda oo. Franjevaca, 11. XII. 1902., † 30. VIII. 1905. u Kreševu.
19. *Dmitrij Ivanovič Mendelejev*, c. ruski pravi državni savjetnik, sveučilišni profesor u m., 5. XII. 1882., † 2. II. 1907. u Petrogradu.
20. *Ivan vitez Trnski*, c. i kr. pukovnik u m. i kr. veliki župan u m., 14. XII. 1899., † 30. VI. 1910. u Zagrebu.
21. *Dr. Antonim Frič*, profesor češkoga sveučilišta u Pragu u m., 12. XII. 1893., † 15. XI. 1913. u Pragu.
22. *Dr. Franjo Iveković*, kanonik prvostolne crkve zagrebačke, 12. XII. 1901., † 2. III. 1914. u Zagrebu.
23. *Ivan pl. Zajc*, ravnatelj hrv. zem. glazbenoga zavoda i opere kr. zem. hrv. kazališta u m., 18. IV. 1912., † 16. XII. 1914. u Zagrebu.
24. *Dr. Nikola pl. Tomašić*, c. i kr. pravi tajni savjetnik, ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije izv. s., 13. V. 1916., † 29. V. 1916. u Trešćerovcu.

U razredu historičko-filologičkom:

a) Pravi članovi:

1. *Ivan Berčić*, gimnaz. profesor, 25. VII. 1867., † 14. IV. 1870. Zadru.
2. *Fran Kurelac*, književnik, 25. VII. 1867., † 18. VI. 1874. u Zagrebu.
3. *Matiya Mesić*, sveučilišni profesor, 1. I. 1867., † 5. XII. 1878. u Zagrebu.
4. *Dr. Đuro Daničić*, profesor velike škole u Biogradu, 1. I. 1867., † 15. XI. 1882. u Zagrebu.
5. *Dr. Lavoslav Geitler*, sveučilišni profesor u Zagrebu, 23. XI. 1874., † 2. VI. 1885. u Beču.

6. *Dr. Franjo Rački*, kanonik prvostolne crkve zagrebačke i opat; pravi član 12. III. (9. V.), 1866; predstojnik histori.-filol. razredu 25. VII. 1866; predsjednik Akademije 26. VII. 1866. do 1886.; † 13. II. 1894. u Zagrebu.
7. *Šime Ljubić*, ravnatelj arheolog. muzeja u Zagrebu u m., 29. XI. 1867., † 19. X. 1896. u Starom Gradu na Hvaru.
8. *Matija Valjavec*, gimnazijski profesor u m., 20. XI. 1876.. † 15. III. 1897. u Zagrebu.
9. *Dr. Petar Matković*, sveučilišni profesor u Zagrebu u m., 25. VII. 1867.. † 26. III. 1898. u Beču.
10. *Dr. Franjo Maixner*, kr. zem. nadzornik za srednje škole, 5. XII. 1882., † 2. III. 1903. u Zagrebu.
11. *Dr. Milivoj Šrepel*, sveučilišni profesor, 4. XII. 1890.. † 23. II. 1905. u Zagrebu.
12. *Ivan Tkalčić*, nadarbenik prvostolne crkve zagrebačke, 22. XI. 1875.. † 11. V. 1905. u Zagrebu.
13. *Natko Nodilo*, sveučilišni profesor u m.: 21. XI. 1883.: † 21. V. 1912. u Zagrebu.
14. *Armin Pavić*, predstojnik odjela za bogoštovlje i nastavu kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade izv. sl., 23. XI. 1874.: † 11. II. 1914. u Zagrebu.
15. *Dr. Tade Smičiklas*, sveučilišni profesor, u m.: pravi član 21. XI. 1883.: predsjednik Akademije 15. XII. 1900.—1914.; † 8. VI. 1914. u Zagrebu.
16. *Pero Budmani*, gimnazijski profesor u m., 12. III. 1886.: † 27. XII. 1914. u Castel-Ferrettiju.

b) Članovi dopisnici:

1. *Vinko Pacel*, tajnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, 25. VII. 1867.. † 1870. u Karlovcu.
2. *Ivan Erazmo Vocel*, sveučilišni profesor, 24. X. 1880.. † 17. IX. 1871. u Pragu.
3. *Aleksandar F. Gilferding*, drž. podtajnik c. ruskoga ministarstva, 25. VII. 1867., † 2. VII. 1872. u Petrogradu.
4. *Kapiton Nevostrujev*, profesor duhovne akademije, 24. X. 1870., † 1873. u Moskvi.
5. *Dr. Janko Šafaržik*, član srp. državnoga savjeta, 25. VII. 1867.. † 20. VII. 1876. u Biogradu.
6. *August Bielowski*, poljski historiograf, 25. VII. 1867., † 10. XI. 1876. u Lavovu.

7. *Sergij Mihajlovič Solovjev*, c. ruski tajni savjetnik, sveučilišni profesor, 25. VII. 1867., † 16. X. 1879. u Moskvi.
8. *A. A. Kotljarevski*, sveučilišni profesor, 24. X. 1870., † 11. X. 1881. u Kijevu.
9. *Nikola Ivanič Kostomarov*, član arheografske komisije, 24. X. 1870., † 19. IV. 1885. u Petrogradu.
10. *Aleksandar Vasiljevič Gorski*, rektor duhovne akademije, 24. X. 1870., † 23. X. 1885. u Moskvi.
11. *Petar Aleksejevič Lavrovski*, c. ruski ministar prosvjete, 24. X. 1870., † 19. II. 1886. u Petrogradu.
12. *Josip Jireček*, c. kr. austrijski ministar za bogoštovlje i nastavu izv. sl., predsjednik Češkoga učenoga društva u Pragu, 25. VII. 1867., † 25. XI. 1888.
13. *Radoslav Lopašić*, tajnik kr. brv.-slav.-dalm. zem. vlade u m., 21. XI. 1883., † 25. IV. 1893. u Zagrebu.
14. *Dr. Ivan Broz*, gimnazijski profesor, 7. XII. 1892., † 25. XII. 1893. u Zagrebu.
15. *A. Pavinski*, sveučilišni profesor, 4. XII. 1890., † 26. VIII. 1896. u Varšavi.
16. *Dr. Ivan Črnčić*, natpop. sv. Jeronima u Rimu, 5. XII. 1882., † 7. I. 1897. u Rimu.
17. *O. Euzebij Fermežin*, analista reda oo. Franjevaca, 4. XII. 1800., † 25. VI. 1897. u Našicama.
18. *Nikifor Dučić*, arhimadrit, 4. XII. 1890., † 6. III. 1900. u Biogradu.
19. *Dr. Ernst Dümmler*, sveučilišni profesor u m., u Berlinu, 25. VII. 1867., † 11. IX. 1902. u Friedrichsrodi.
20. *Pera P. Đorđević*, srp. državni savjetnik i senator, 25. VII. 1867., † 18. XI. 1902. u Biogradu.
21. *Jan Karłowicz*, bivši urednik „Wisła“, 15. XII. 1898., † 14. VI. 1903. u Varšavi.
22. *Martin Hattala*, sveučilišni profesor u m., 25. VII. 1867., † 11. XII. 1903. u Pragu.
23. *Dr. Vaclav V. vitez Tomek*, sveučilišni profesor u m., 25. VII. 1867., † 12. VI. 1905. u Pragu.
24. *Dr. Grgur Krek*, sveučilišni profesor u m., 3. XII. 1888., † 2. VIII. 1905. u Gracu.
25. *Ilarion Rucarac*, arhimadrit, 3. XII. 1888., † 21. VIII. 1905. u Grgetegu.
26. *Marin Drinor*, sveučilišni profesor, 21. XI. 1879., † 14. III. 1906. u Harkovu.

27. *Aleksandar N. Veselovski*, sveučilišni profesor, 12. XII. 1893., † 23. X. 1906. u Petrogradu.
28. *Luka Zore*, upravitelj gimnazijski, 5. XII. 1882., † 9. XII. 1906. na Cetinju.
29. *Milan Đ. Miličević*, srpski državni savjetnik u m., 21. XI. 1873., † 17. XI. 1908. u Biogradu.
30. *Dr. August Leskien*, sveučilišni profesor u Leipzigu, 21. XII. 1883., † 20. IX. 1916. u Leipzigu.
31. *Dr. Konstantin Jireček*, c. k. dvorski savjetnik, sveučilišni profesor u Beču, 27. XI. 1889., † 10. I. 1918. u Beču.
32. *Ljubomir Kovačević*, srp. ministar prosvjete izv. sl., tajnik Srpske kralj. akademije u Biogradu, 1911. 16. III., † 2. XII. 1918. u Vrnjačkoj Banji.

U razredu filozofičko-juridičkom:

a) Pravi članovi:

1. *Dr. Božidar Petranović*, c. kr. dvorski savjetnik i prisjednik prizivnoga suda u Zadru, 25. VII. 1867., † 12. IX. 1874. u Mlecima.
2. *Dr. Jovan Subotić*, odvjetnik, 12. III. 1866., † 28. I. 1886. u Zemunu.
3. *Janko Jurković*, odsječni savjetnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, 25. VII. 1867., † 20. III. 1889. u Zagrebu.
4. *Adolfo Veber*, kanonik prvostolne crkve zagrebačke, 12. III. 1866., † 6. VIII. 1889. u Zagrebu.
5. *Dr. Mirko Šuhaj*, vijećnik kr. stola sedmorice, 4. XII. 1866., † 30. XI. 1889. u Bndimpešti.
6. *Dr. Blaž Lorković*, sveučilišni profesor, 4. XII. 1890., † 17. II. 1892. u Zagrebu.
7. *Mirko Bogović*, kr. ministarski savjetnik u m., 12. III. 1866., † 4. V. 1893. u Zagrebu.
8. *Dr. Parao Muhč*, predstojnik za bogoštovlje i nastavu kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade izv. sl.; predstojnik filozof.-jurid. razreda 13. XI. 1867., predsjednik Akademije 5. XII. 1887.—1890., † 17. X. 1897. u Zagrebu.
9. *Dr. Kosta Vojnović*, sveučilišni profesor u Zagrebu u m., 4. XII. 1890., † 20. V. 1903. u Dubrovniku.
10. *Dr. Valtazar Bogišić*, crnogorski ministar izv. sl., 25. VII. 1867., † 24. IV. 1908. na Rijeci.
11. *Dr. Fran Vrbanić*, sveuč. profesor, 21. XI. 1886., † 26. VIII. 1909. u Zagrebu.

12. *Dr. Jaromir Hanel*, c. i kr. dvorski savjetnik i sveučilišni profesor u Pragu, 21. XI. 1874., † 20. IX. 1910. u Znojmu.
13. *Milovan Zoričić*, ravnatelj kr. statističkoga ureda, (22. XII. 1801.) 12. XII. 1893., † 30. X. 1912. u Zagrebu.
14. *Dr. Franjo pl. Marković*, sveučilišni profesor, (24. XI. 1873.) 20. XI. 1876., † 15. IX. 1914. u Zagrebu.
15. *Dr. Ivan Strohal*, vijećnik kralj. banskoga stola i sveučilišni priv. docenat (1912. IV. 18.) 1912. 18. IV., † 8. XII. 1917.

b) Članovi dopisnici :

1. *Miloš Popović*, pisac, 25. VII. 1867., 1867., † 8. VIII. 1879. u Biogradu.
2. *Medo knez Pucić*, vlastelin, 25. VII. 1867., † 1. VII. 1882. u Dubrovniku.
3. *Dr. Romuald Hube*, c. ruski pravi tajni savjetnik i senator, 22. XI. 1875., † 10. V. 1890. u Varšavi.
4. *Dr. Gustav Wenzel*, sveučilišni profesor u m. i član velikašice kuće ugarske, 25. VII. 1867., † 24. XI. 1891. u Budimpešti.
5. *Vaclav Brandl*, zem. arhivar, 24. X. 1870., † 5. XII. 1901. u Brnu.
6. *Matija Ban*, činovnik u srp. ministarstvu spojašnjih djela u m., 25. VII. 1867., † 14. III. 1903. u Biogradu.
7. *Luka Zima*, gimnazijski profesor u m., 5. XII. 1882., † 16. III. 1906. u Varaždinu.
8. *Dr. Marijan Derenčin*, odjelni predstojnik kr. hrv.-slav. dalm. zem. vlade izv. sl. i odvjetnik, 27. XI. 1889., † 8. II. 1908. u Zagrebu.
9. *Dr. Hermenegeld vit. Jireček*, odsječni predstojnik c. kr. austrijskoga ministarstva izv. sl., 27. VII. 1867. † 30. XII. 1909. u Vysokome Mytu.

U razredu matematičko-prirodoslovnom :

a) Pravi članovi :

1. *Živko Vukasović*, zemaljski školski nadzornik kod c. kr. glavnog vojnoga zapovjedništva kao vlade za hrvatsko-slavonsku vojnu krajinu, 9. V. 1866., † 10. VIII. 1874. u Zagrebu.
2. *Dr. Janez Bleiweis*, predsjednik Matice Slovenske, 9. V. 1866., † 22. XI. 1881. u Ljubljani.
3. *Dr. Josip Schlosser-Klekovski*, odsječni savjetnik kr. hrv.-slav. dalm. zem. vlade, 9. V. 1866., † 28. IV. 1882. u Zagrebu.

4. *Ljudevit Vukotinović*, veliki župan u m., (4. XII. 1866.) 1. I. 1867., † 17. III. 1893. u Zagrebu.
5. *Dr. Đuro Pilar*, sveučilišni profesor, (24. XI. 1873.), 22. XI. 1875., † 19. V. 1893. u Zagrebu.
6. *Dr. Bogoslav Šulek*, književnik, 9. V. 1866., † 30. XI. 1895. u Zagrebu.
7. *Josip Torbar*, ravnatelj realke u m., pravi član 12. III. 1866.; predsjednik Akademije 17. XII. 1890.—1900.; † 26. VII. 1900. u Zagrebu.
8. *Spiro Brusina*, sveuč. profesor u m. (24. IX. 1870.), 23. XI. 1874., † 21. V. 1908. u Zagrebu.
9. *Dr. Karlo Zahradnik*, c. kr. dvorski savjetnik, profesor češke politehnike u Brnu, (21. XI. 1879.), 5. XII. 1882., † 23. IV. 1916. u Brnu.

b) Članovi dopisnici:

1. *Franjo Erjavec*, profesor realke, 22. XI. 1875., † 13. I. 1887. u Gorici.
2. *Dr. J. Pančić*, profesor velike škole u Biogradu, 22. VII. 1867., † 7. III. 1888. u Biogradu.
3. *Dr. Emil Weyr*, sveučilišni profesor, 16. XII. 1885., † 4. XII. 1893. u Beču.
4. *Dr. Bogoslav pl. Jiruš*, sveučilišni profesor, 21. XI. 1883., † 16. XI. 1901. u Pragu.
5. *Dr. Franjo Studnička*, c. kr. dvorski savjetnik, sveučilišni profesor, 21. XI. 1883., † 21. II. 1903. u Pragu.
6. *Dr. Eduard Weyr*, c. kr. dvorski savjetnik, profesor češke politehnike, 4. XII. 1890., † 23. VII. 1903. u Pragu.
7. *Dr. Šimun Šubic*, sveučilišni profesor u m., 5. VII. 1867., † 27. VII. 1903. u Štajerskom Gracu.
8. *Dimitrije Nešić*, srp. državni savjetnik u m., 4., XII. 1890., † 9. V. 1904. u Biogradu.
9. *Martin Sekulić*, profesor realke u m., 24. XI. 1873., † 14. IV. 1905. u Zagrebu.
10. *Nikolaj Aleksandrovič Menšutkin*, sveučilišni profesor, 16. XII. 1885., † 5. II. 1907. u Petrogradu.
11. *Đuro Zlatarski*, sveučilišni profesor, 4. XII. 1890., † 21. XI. 1909. u Sofiji

II.

IZVODI

iz

razrednih, skupnih i odborskih sjednica

u godini 1919.

Razred historičko-filologički.

Dne 31. januara 1919.

Razrednim predstojnikom bira se pravi član dr. Tomo Maretić, budući da je dr. F. Šišić ponovni izbor otklonio.

Na prijedlog pr. čl. dra. Dure Körblera prima se za „Rad“ radnja dra. Tome Matića: „Relković prema Pilpajevim basnama“, a za „Gradu“ prilog dra. Petra Karlića: „Prilozi za kritičko uređenje tekstova Palmotićeva „Pavlimira“, „Elene ugrabljene“ i „Akila“ i „Varijante Palmotićevih drama“.

Na prijedlog čl. dop. dra. Dragutina Boranića prima se za „Gradu“ radnja dra. Vladimira Čorovića: „Lektira S. S. Kranjčevića“.

Ne prihvaća se radnja dra. Josipa Matasovića: „Ogledi panlukijanske historiografije“.

Ne prihvaćaju se prilozi čl. dop. Rudolfa Strohala: „Plač Gospin“, predgovor „Blagdanaru“ i „Nekoliko starijih osebina dijalektičkih iz grada Rijeke“.

Razred zaključuje, da se nadeni rukopis komedije „Ljubomir“, kojoj je predgovor napisao dr. Petar Karlić, štampa kao posebna knjiga „Djela starih hrv. pisaca“.

Razred zaključuje na prijedlog pr. čl. dra. D. Körblera, da se stari rukopisi, što ih je poslao Petar Kuničić iz Staroga Grada na Hvaru: nepotpuna drama bez natpisa i šaljiva pjesma „Lovčar“ štampaju u „Gradi“.

Vraćaju se dr. Mariji Bergmannovoj njezini prijepisi njemačkih pjesama Preradovićevih.

Sa zahvalom se primaju za arhiv pokloni dra. Frana S. Gundruma Oriovčanina: a) dnevnik Antuna pl. Nemčića Gostovinskoga, b) nekoliko pisama i fotografija (Ilijaševića, Martića i Trnskoga), c) nešto rukopisa pjesama Jovana Hranilovića, d) nekoliko pisama istaknutih Bugara (dra. Berona, mitropolita Klimenta Drumeva), e) nekoliko pisama i slikâ (Eugenije Mars, dra. Strašimirova i Ivana Vazova).

Razred prihvaća ponudu pr. čl. dra. Đure Körblera, da priredi izdanje djela Petra Kanavelovića. Za taj posao predlaže se da mu se dade potpore 1500 kruna iz dohodaka fondova Račkoga i Smičiklase.

Pr. čl. dr. Tomo Maretić predlaže, a razred prihvaća, da bi se u proračun za narednu godinu uvrstilo 1600 kruna za sabiranje građe za suplementa k „Rječniku“.

Na prijedlog književnog tajnika dra. G. Manojlovića zaključuje se, da se za stručne ocjene u god. 1918. dadu nagrade, i to: a) 200 K čl. dop. dru. Drag. Boraniću, b) 100 K pr. čl. dru. Đuri Körbleru; c) 30 K čl. dop. Vladoju Dukatu. Pr. čl. dr. Tomo Maretić i dr. August Musić odriču se nagrade.

Razred zaključuje, da se ove godine ne drži natječajni ispit iz ruskoga jezika za nagradu iz Bubanovićeve zaklade, budući da ne će biti moguće da onaj, koji dobije nagradu, ide u Rusiju, da ondje produži nauke.

Budući da je broj pravih članova potpun, a broj dopisnih prekoračen, to se ove godine ne može nitko predložiti za člana. No zaključuje se, da se na glavnoj skupštini iznese prijedlog, neka se kod kompetentne vlasti poradi, da članova smije biti veći broj, nego to određuje ona odredba §-a 1. Poslovnika, koja ograničuje broj dopisnih članova na 60.

Dne 15. aprila 1919.

Član dopisnik Rudolf Strohal, kojemu je saopćen zaključak razredne sjednice od 31. januara 1918., da mu se ne primaju tamo spomenute radnje, traži, da mu se dade prilika, kako bi se mogao sastati s prof. dr. Stjepanom Ivšićem, za kojega je čuo da nepovoljno sudi o njegovu izdanju „Miracula“, da s njime u na-

zočnosti dra. T. Maretića i dra. Drag. Boranića raspravi pogrješke, zbog kojih mu radnje nijesu primljene, pa će se dokazati, da te pogrješke zapravo nijesu pogrješke. Budući da je na taj prijedlog pristao i prof. dr. Stjepan Ivšić, koji samo traži, da budu još nazočni i predsjednik akademije Vl. Mažuranić i pravi član dr. August Musić, a presuda da bude objelodanjena u „Obzoru“ i „Ljetopisu Jugoslavenske akademije“, razred zaključuje, da se taj sastanak drži, ali presuda da se objelodani samo u „Ljetopisu“. (Vidi presudu na str. 20.).

Razred zaključuje, da se rukopis pok. dra. Josefa Karáska „Lussin piccolo und der kroatische Dialekt der Stadt“ otkupi od pokojnikove udove za 150 K pa da se daje prof. dru. Stjepanu Ivšiću, koji je radnja već pregledao, da ga revidira, a ono, što drži dobrim, da štampa u „Kovčeviću“, kad bude izilazio.

Sa zahvalom sa primaju za arhiv različne povelje, spisi, pisma T. Smičiklase i više fotografija, što ih je poslao dr. Fran Gundrum Oriovčanin.

Prima se na znanje izvještaj uprave, da je rukopis dra. Petra Skoka „Pregled francuske književnosti 19. stoljeća“ predat na ocjenu čl. dop. Vladoju Dukatu.

Radnja prof. Đure Szaboa „Nešto o topografskom nazivlju u južnoslavenskim stranama“, koju je ocijenio pr. čl. dr. G. Manojlović, daje se još, da je čita, pr. čl. dru. T. Maretiću.

Uredniku „Građa“ predana je kajkavačka pjesmarica (u prijepisu) iz 18. vijeka, što ju je poslao Vjekoslav Noršić, župnik u Bedekovčini, da se, bude li vrijedna, štampa u „Građi“.

Prima se sa zahvalom građa za biografiju homeopata dra. Attomyra Josipa Ivana Nepomuka, rodena u Đakovu, što ju je poslao dr. Fran Gundrum: ta će se građa upotrebiti, kad se nađe tko za taj rad.

Na prijedlog pr. čl. dra. Đure Körblera prima se za „Ljetopis“ članak dra. Josipa Matasovića „Bilješke k izdanju Relkvićevih djela“.

Prima se na znanje izvještaj pr. čl. dra. Đure Körblera, da je kao zamjenik književnog tajnika raspravu dra. Marijana Stojkovića „Bartno Kašić D. J. Pažanin“ prihvaćenu u sjednici od 9. januara 1917. za „Građu“ priopćio u „Radu“, budući da „Građa“ ne će ni ove godine izići. Ujedno razred ističe potrebu.

da se „Grada“ štampa svakako još ove godine, jer je posljednja sveska toga znatnoga zbornika izdana još god. 1915.

Dne 29. juna 1919.

Sa zahvalom se primaju neki rukopisi iz ostavštine pokojnog dra. Josefa Karáseka, što ih preko čl. dop. Iv. Milčetića dariva pokojnikova udova. Ima se zamoliti prof. dr. Stj. Ivšić, da rukopise pregleda.

Prima se za arhiv ljekaruša, što ju je na dar poslao dr. Fran Gundrum Oriovčanin; početak obradbe te ljekaruše i popis narodnih lijekova, što ih isti šalje, predat će se uredniku „Zbornika za nar. život i običaje“.

Prof. Đuro Szábo povukao je svoju radnju: „Nešto o topografskom nazivlju u južnoslavenskim stranama“.

Prispjela radnja Stjepana Banovića: „Nekoliko priloga za proučavanje naših nar. pjesama“ predat će se uredniku „Zbornika za nar. život i običaje“.

Prima se za „Ljetopis“ prilog čl. dop. Vl. Dukata: „Prilozi za biografiju Andrije Jambrešića“.

Razred zaključuje, da se predloži skupnoj sjednici, da se pr. članu dru. D. Körbleru za put u Dubrovnik poradi priprema izdanja Kanavelovićevih djela već prije određena potpora od 1500 K povisi na 3000 K.

Dne 16. novembra 1919.

Primaju se za „Rad“ radnje: 1. dra. Ivana Kasumovića: „Još jedna rukovet naših paralela k rimskim i grčkim poslovicama i poslovičnim izrazima“; 2. Hamdije Kreševljakovića: „Tiskare u Bosni za turskoga vremena (1529. —1878.)“.

Za „Ljetopis“ se primaju prilozi: 1. dra. Tome Maretića: „Novo izdanje Gundulića“; 2. Vl. Dukata: „Mundtov „Freihafen“ i opat Krizmanić“.

Uzima se na znanje izvještaj pr. čl. dra. Đure Körblera o putu, što ga je s potporom Akademije poduzeo u Dubrovnik poradi izdanja Kanavalovićevih djela.

Zaključak

stvoren na sastanku držanu na molbu čl. dop. Rudolfa Strohala između njega i prof. dra. Stjepana Ivšića, a po zaključku

sjednice hist.-filol. razreda od 15. IV. 1919. (Vidi str. 18. ovoga „Ljetopisa“):

„Na sastanku dokazao je prof. dr. Stjepan Ivšić, da u Strohalovu izdanju „Miraculâ“ ima veliko mnoštvo svakojakih pogrješka, pa je time pobio tvrđenje R. Strohala u dopisu upravljenu na Akademiju dne 9. travnja 1919., da njegovo izdanje nema drugih nego štamparskih pogrješka. O istinitosti sviju iznesenih dokaza prof. dra. Stj. Ivšića uvjerio se odbor, a priznao ih je i R. Strohal opravdajući ih time, što je imao kratko vrijeme (14 dana) za prepisivanje, a korekturu je izvršio bez originala“.

Razred filozofičko-juridički.

Dne 8. februara 1919.

Razrednim predstojnikom za god. 1919. bira se ponovo pravi čl. dr. D. Arnold.

Razred se slaže sa zaključkom sjednice razreda historičko-filologičkoga od 12. junijsa 1918., da se rukopis Ante Liepopilija: „Matrikula sv. Antuna Opata“ štampa kao dodatak VII. knjizi „Monumenta historico-juridica“.

Prihvata se za „Rad“ na prijedlog pr. čl. dra. D. Arnolda radnja dra. S. Zimmermana: „Ontološko-noetički problem u evoluciji filozofije.“

Prima se na znanje izbor prof. dra. Lj. Andrassyja, kojega je prof. zbor juridičkoga fakulteta izabrao u odbor za izdavanje dalmatinskih statuta.

Dr. Dane Trbojević povlači svoju radnju: „O pažnji u svijetlu psihologije i pedagogije“,

Prihvata se, da se izda u zbirci „Znanstvena djela za opću naobrazbu“ prvi dio radnje dra. Vladimira Dvornikovića: „Stanje savremene filozofije.“

Razred matematičko-prirodoslovni.

Dne 16. januara 1919.

Razrednim predstojnikom za narednu godinu 1919. bira se ponovo pr. čl. dr. Andrija Mohorovičić.

Za „Prirodoslovna istraživanja“ prima se na prijedlog pr. čl. dra. Dragutina Gorjanović-Krambergera radnja dra. Jovana Hadžija: „Rezultati bioloških istraživanja Jadranskoga

mora. Hidroidi III. Monogonija s pomoću kompleksnih propagula (kladogonijá) u nekih halecija, uz općena razmatranja o stologoniji nižih životinja. (S 11 slika u tekstu).

Dr. Vale Vouk i dr. Ivo Pevalek podnose svoja izvješća o naučnim putovanjima izvedenima s potporom Akademije. Izvješća se uzimlju na znanje.

Prispjele radnje dra. Vale Vouka: a) Biološka istraživanja termalnih voda Hrvatske i Slavonije“, b) „Prilozi flori slatkovodnih alga Hrvatske“ daju se na stručno mnijenje pr. čl. dru. Gustavu Janečeku.

Prispjela radnja dra. Ive Pevaleka: „Prilog poznavanju alga Hrvatske i Slavonije“ daje se na stručno mnijenje pr. čl. dru. G. Janečeku.

Prispjela radnja dra. Marijana Šalopeka: „Monografija trijadičke cefalopodne faune Kuna-gore. Prilog II.“ daje se na stručno mnijenje pr. čl. dru. Dragutinu Gorjanović-Krambergeru.

Dr. Branimir Truhelka vraća potporu od 500 K. što mu je Akademija bila dala u svojoj skupnoj sjednici od 21. 7. 1918. za geodetički rad, jer se njome nije poslužio.

Izvješća dra. Jovana Hadžija i pr. čl. dra. Artura Gavazzija o naučnom putovanju u Bakarski zaliv, izvedenu s potporom Akademije, primaju se na znanje. Odobravaju se naknadni troškovi: dru. A. Gavazziju od 53 K 07 fl., a dru. J. Hadžiju od 53 K 20 fl.

Pr. čl. dr. Juraj Majcen predlaže za čl. dopisnika naše Akademije sveučilišnoga profesora dra. Jana Sobotku. Prihvaća se kao prijedlog razreda. Drugi se nitko ne će predložiti, budući da je broj pravih i dopisnih članova potpun.

Dne 26. marta 1919.

Za „Rad“ se primaju radnje: a) dr. Juraj Majcen, „Prilog za geometrijsko određenje „projektivne srodnosti“; b) dr. Ivan Arnovljević, „Polarne otporne linije kod lučnoga nosača sa dva zglavka“ na osnovi ocjene prof. Pavla Horvata; c) dr. Stjepan Mohorovičić, „O izračunavanju karakterističkih vrijednosti i karakterističkih pridruženih funkcija nesimetričke jezgre u dvjema vrlo općenim slučajevima“ na osnovi ocjene pr. čl. dra. A. Mo-

horovičića; d) dr. Andrija Gilić, „Dnevni tok relativne vlage za Bucheben (1899.—1910.), Tragöß (1899., 1901.—1908.), Kremsmünster (1904.—1910.), s 8 tabla i 2 karte“ na osnovi ocjene pr. čl. dra. A. Mohorovičića.

Ne prima se radnja Vinka Lipanovića „Prilog teoriji konformnog prelikovanja s pomoću eliptičkih funkcija“.

Dne 3. juna 1919.

Primaju se za „Rad“: a) dr. Ivan Daja, „Osnovna biološka energija i energetika kvasa“ na osnovi ocjene sveučil. prof. dra. Fr. Smetanke i dra. G. Janečeka; b) dr. Vladimir Varićak, „Bilješka o relativističkoj dinamici“; c) dr. Marije Kiseljak, „O Pitagorinim trokutima“ na osnovi ocjene pr. čl. dra. Vlad. Varićaka; d) dr. Vladimir Varićak, „O transversalnom Dopplerovu učinku“.

Na prijedlog predsjednikov razred odobrava, da se „Odbor za istraživanje zemlje“ proširi domaćim stručnjacima pa stručnjacima iz Srbije i Slovenije.

Dne 18. juna 1919.

Za „Rad“ se primaju radnje: a) dr. M. Kiseljak, „Neke metričke relacije kod krivulja u ravnini“ na osnovi ocjene pr. čl. dra. Vl. Varićaka i dra. Jurja Majcena; b) dr. V. Dvořak, „Prinosi za teoriju hidrodinamike“.

Ne prima se radnja Dragutina Hirza, „Grada za floru srijemskoga plošnjaka, Fruške Gore i okolice grada Osijeka“.

O radnji prof. dra. Milutina Milankovića, „Mathematische Grundlagen der kosmischen Strahlungslehre“, koja se imala štampati na njemačkom jeziku kod Teubnera u Leipzigu, zaključuje se ovo: a) djelo se ima štampati francuski u Parizu kod Gauthier-Villars-a; b) ta knjižara neka ga i raspačava; c) Akademija će poduprijeti izdanje sumom od 8000 K; d) pisac će dobiti honorar od 2400 K; e) djelo će se štampati u 900 eksemplara, od kojih Akademija dobiva 100 komada; f) Akademija će se obratiti na ministra prosvjete, da ostatak troškova on namiri; g) na naslovnom listu ima biti štampano: „Izdala Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu s potporom ministarstva“.

prosvjete u Beogradu“: h) čisti utržak od djela neka se podijeli među Akademiju, pisca i ministarstvo prosvjete.

Dne 10. jula 1919.

U „Odbor za istraživanje zemlje“ biraju se kao novi članovi: Ferdinand Seidl, prof. dr. Vale Vouk i dr. Jovan Hadži.

Razred zaključuje, da „Odbor za istraživanje zemlje“ izradi predstavku, koju bi naša Akademija i Kr. srpska akademija nauka zajedno upravile na ministra prosvjete, a u kojoj bi obrazložili potrebu „biologijske jadranske stanice“ i zamolili, da se ta stanica što prije podigne.

Razred na prijedlog „Odbora za istraživanje zemlje“ zaključuje, da se ne daju potpore za istraživanje spilâ, dok se ne izradi stalan program, po kojem će se takav posao vršiti.

Prima se za „Rad“ radnja dra. Sime Markovića $y'^2 + y^2 = \omega(x)$, koju je povoljno ocijenio pr. čl. dr. Vl. Varićak.

Na prijedlog „Odbora za istraživanje zemlje“ primaju se ove promjene njegovâ „Pravilnika“:

Gl. I. čl. 2.: Matematičko-prirodoslovni razred bira između svojih članova odbor na tri godine. Ovaj odbor može predložiti za svoje članove i takova lica, koja nijesu članovi Jugoslav. akademije, ali je definitivni zaključak o tome vezan na čl. 6. gl. I.

Čl. 3.: Pročelnikom je odbora i perovođom O. z. i. z. uvijek po jedan od pravih članova Jugoslav. akademije, koji su u tome odboru.

Čl. 6. (novo): O. z. i. z. stavlja prijedloge, a odlučuje o njima matematičko-prirodoslovni razred.

Gl. II. čl. 2.: brinuti se, da se potpore, kojima raspolaže Jugosl. akademija za istraživanje razreda matematičko-prirodoslovnoga, podjeljuju prema planu sistematskih istraživanja ili u vanrednim prigodama.

Gl. III. čl. 3. slovo **h**: paleontologije ... (bez dosadanjega dodatka: „u koliko je u vezi sa speleologijom“).

Gl. V. čl. 3. ima glasiti: Istraživanja se protežu u prvome redu na čitav kopneni teritorij države SHS pa i na more (posebice Jadransko more).

Gl. VI. dodaju se ova dva članka: 5. očevid o svim predmetima, koje je Jugosl. akademija nabavila o svojem trošku a za istraživanje zemlje.

b) Svi predmeti bili koje vrste, što ih istraživači sakupe na svojim putovanjima, a s potporom Akademije, te se mora o njima voditi inventar. Na zahtjev Akademijin moraju joj se predati takovi predmeti.

Dne 8. novembra 1919.

Prima se na prijedlog pr. čl. dra. Dragutina Gorjanović-Krambergera za „Prirodoslovna istraživanja“ radnja dra. J. Hadžija: „Ljetni plankton Bakarskoga zaliva (1918.) te Puljskoga i Riječkoga (1913.)“.

Na temelju povoljne ocjene pr. čl. dra. G. Janečeka prima se za „Rad“ radnja dra. Stanka Miholića: „O reakciji natrijevih soli.“

Odobrava se, da pravi čl. dr. J. Majcen čita u javnoj sjednici svoju raspravu: „Teoretsko i praktičko značenje deskriptivne geometrije“.

Dne 8. novembra 1919.

U ovoj javnoj sjednici čitao je pred brojnom publikom pr. čl. dr. Juraj Majcen svoju studiju: „Teoretsko i praktičko značenje deskriptivne geometrije“. Najprije spominje s nekoliko riječi, da je ovu studiju napisao na uspomenu otvorenja tehničke visoke škole u Zagrebu.

Odbor za sabiranje spomenika tradicionalne literature.

Dne 15. junija 1919.

Na prijedlog urednikov prihvaćaju se za I. dio „Zbornika“ radnje: 1. Dimitrije Vitković: „Utjecaj hrišćanske ikonografije na neke narodne pjesme“; 2. Mojo Medić: „Nemri“; 3. St. L. Lopišić: „Bilješke iz običajnoga prava u staroj Crnoj Gori“; 4. Ante Liepopili: „Vukodlaci“; 5. Rade Bosnić: „Selo Kosna“ (prvi dio); 6. Ivan Milčetić: „Krštenje mošta“; 7. Stj. Banović: „Tri priloga za narodnu medicinu u vrličkoj krajini“. — „Nekoliko priča iz Zaostroga“. — Narodno vjerovanje i pričanje o vuku u vrličkoj krajini“. — „Imena kozâ i ovacâ u Zaostrogu“.

Na izvještaj i prijedlog urednika zaključuje se, da urednik iz rukopisa pok. Josefa Karásaka: „Folklorističke i dijalektolo-

gičke bilješke o Hrvatima na austrijsko-ugarskoj granici“ izabere ono, što bude podeseo, ako na to pristane pišćeva udovica.

Na prijedlog urednikov odobrava se, da se nabavi 10 ilustracija potrebnih za raspravu D. Vitkovića.

Povjerava se uredniku, da poslije 25. knjige „Zbornika“ priredi što obilniji stvarni indeks, koji će obuhvatati svih 25 knjiga, a naknadno će se odrediti, hoće li se indeks štampati u osobitoj knjizi ili kao sastavni dio „Zbornika“.

Prihvća se prijedlog pr. čl. dra. G. Manojlovića, da se honorari za folklorističku građu ubuduće ne određuju po dojakošnjem običajnom ključu, nego prema vrednoći radnje na osnovi obrazložena prijedloga urednika folklorističke grade.

Odbor za „Hrvatski biografski rječnik“.

Dne 18. maja 1919.

Prima se na znanje i odobrava izvještaj urednika „Hrv. biograf. rječnika“.

Stvaraju se između ostaloga ovi zaključci:

1. Neka se pozove umjetnički razred, da se pobrine, da se za rječnik obrade biografije umjetnika i književnika živih i pokojnih.

2. Honorar se saradnicima ne može povećati, jer je već ove godine povećan, no može se isplaćivati i prije štampanja za gotove biografije, ako to urednik predloži.

3. Urednik neka sastavi članak za novine, u kojem će se pozvati pisci, da i nadalje saraduju u rječnik.

4. Kao posljednji rok za ekscerpiranje određuje se 30. VI. 1919.

5. Urednik će imati nagradu, koju je imao i predašnji, a povrh toga 50% povišice, ali se njegovi članci posebice ne će honorirati.

Sjednice „Odbora za istraživanje zemlje“.

Dne 6. julija 1919.

Za nove članove odbora predložit će se: Ferdo Seidl, dr. Vale Vouk i dr. Jovan Hadži.

Zaključuje se, da se izradi predstavka, koju bi naša Akademija zajedno s Kr. akademijom nauka u Beogradu upravnala na ministarstvo prosvjete, a u kojoj bi se razložila potreba „biologijske

jadranske stanice“ i zamolilo ministarstvo, da takovu stanicu što prije osnuje.

Zaključuje se, da se naša Akademija zamoli, da se obrati na Kr. akademiju nauka u Beogradu, neka bi i ona izabrala odbor za istraživanje zemlje, pa bi oba odbora zajednički radili i proširili svoj djelokrug na čitavu državu SHS.

Dok se ne stvori stalan program, po kojem će se istraživanja vršiti, a tako i istraživanje spila, predlaže se, da se predloži razredu, da se za ovu godinu ne podijeli nikome nikakova novčana potpora.

Odbor zaključuje, da predloži matematičko-prirodoslovnom razredu neke promjene „Pravilnika“.

Dne 17. julija 1919.

Pročelnikom se bira dr. A. Mohorovičić, a perovodom dr. A. Gavazzi.

Prihvaća se predstavka o osnutku biologijske stanice u Dalmaciji, što ju je sastavio dr. J. Hadži, a koja će se po zaključku pređašnje sjednice podnijeti ministarstvu prosvjete.

Da se sastavi nova osnova za istraživanje zemlje, zaključuje se, da se pozovu pojedini članovi odbora, a i nečlanovi, da sastave svaki za svoju struku detaljan plan. O tim će se planovima docnije ili samostalno ili u dogovoru s odborom za istraživanje zemlje Kr. srpske akademije nauka detaljno raspravljati.

Dne 18. augusta 1919.

Zaključuje se, da se predstavka, što se šalje ministarstvu prosvjete, pošalje i kr. zemaljskoj vladi, povjereništvu za prosvjetu, s molbom, da je i ono zagovori kod ministarstva prosvjete.

Odbor za pripravne radnje oko oživotvorenja razreda za umjetnost.

Dne 21. januara 1919.

Raspravljalo se o kandidaturi za umjetnički razred, pa je sastavljen popis umjetnika, koji bi mogli doći u kombinaciju, a neka je imena odbor i utvrdio. Definitivna odluka odgaga se za narednu sjednicu.

Dne 8. i 11. februara 1919.

Fiksiraju se imena onih umjetnika — uzimajući tu riječ u najširem joj značenju —, koji bi se predložili za članove Akademije. Imena će se raspoređati ex aequo loco i azbučnim redom.

Da bi se umjetničkom razredu ostavilo dovoljno mogućnosti, da on sâm u glavnoj skupštini za god. 1919. predlaže članove za sebe u većem broju, to se predlaže Akademiji, da zasada bira pravih članova 3—5.

Za prave se članove predlažu: 1. Crnčić Klement; 2. Csikos Bela pl. Sessia; 3. Domjanić Dragutin dr.; 4. Pilar Martin.

Za članove dopisnike: 1. Dugan Franjo, 2. Frangeš Robert, 3. Iveković Oton, 4. Kovačević Ferdo, 5. Nazor Vladimir, 6. Rosenberg-Ružić Vjekoslav, 7. Valdec Rudolf.

Prima se kao prijedlog za skupnu sjednicu prijedlog tajnika dra. J. Majcena: Budući da se kani u sveučilišnoj knjižnici otvoriti sekcija za grafičku umjetnost, a Akademija ima već od god. 1916. takovu zbirku, koju i dalje povećava, neka se kr. zem. vlada upozori na tu našu zbirku, pa neka se skupljanje takovih umjetnina koncentrira u Akademiji.

Prima se kao prijedlog za skupnu sjednicu prijedlog dra. J. Majcena: neka se Akademija obrati na kr. zem. vladu, da uz sadašnju umjetničku školu uredi i više tečajevе za umjetnike, t. j. umjetničku akademiju.

Umjetnički razred.**Dne 5. maja 1919.**

Za razrednog predstojnika za god. 1919. bira se pravi član Csikos Bela pl. Sessia.

Zaključuje se, da predstojnik Csikos Bela i pr. čl. Crnčić Klement izrade prijedlog, kako bi se imao preudeliti statut galerije slika.

Dne 13. maja 1919.

Čita se pismeni prijedlog pravih članova Bele Csikosa i K. Crnčića o preuređenju galerije slika. Prijedlog se prima u cijelosti i iznijet će se pred skupnu sjednicu.

Na prijedlog tajnika dra. J. Majcena zaključuje se, da se stupi u pregovore s Društvom umjetnosti glede eventualne kooperacije i izdavanja jedne revije.

Prima se prijedlog pr. čl. Martina Pilara, da se uprava galerije već sad prenese na umjetnički razred.

Na prijedlog pr. čl. Drag. Domjanića zaključuje se, da se izrade prijedlozi o tome, kako bi se galerija što više popularizirala.

Dne 18. oktobra 1919.

Prima se prijedlog o preuređenju galerije slika: za prvi čas neka se slike u sadanjim prostorijama drukčije smjeste tako, da budu poređane po umjetničkim školama, odnosno kronološki.

No prijedlog pr. čl. K. Crnčića zaključuje se, da se nastoji dobiti sliku „Pranje nogu“, koju ima župna crkva u Bribiru.

Skupne sjednice.

Dne 23. februara 1919.

Predsjednik se s toplim riječima sjeća člana dopisnika Ljube Kovačevića, sekretara Kr. srp. akademije nauka, koji je preminuo dne 8. decembra 1918. u Vrnjačkoj Banji.

Sa zahvalom se primaju neka pisma pok. pr. čl. Spire Brusine, što ih je Akademiji poslao g. Marko Marčić iz Splita.

Društvu „Hrvatski napredak“ u Splitu daje se 50% popusta od cijene Akademijinih izdanja, što ih društvo treba za osnivanje javne knjižnice.

Prima se sa zahvalom za arhiv 15 letaka, što su ih Talijani bacili na sočansku frontu i na Zagreb, a poklanja ih pr. čl. dr. A. Gavazzi.

Akademija izrazuje sućut odvjetniku dru. Lavu Mazzuri prigodom smrti oca mu dra. Šime Mazzure.

Zaključuje se, da se poglavarstvu grada Zagreba doprinese 1000 kruna za uzdržavanje „Narodne straže“.

Prima se na znanje dopis juridičkog fakulteta, kojim javlja, da je namjesto pok. dra. F. Spevca izabrao dra. Ljudevita Androssya u odbor za izdavanje dalmatinskih statuta.

Otklanja se poziv madžarske akademije znanosti, koja poziva sve akademije kulturnoga svijeta, da se prosvjeduje protiv atentata na integritet ugarske države.

Akademija izriče saučesće gdi. Vilmi Radićevoj prigodom smrti njezina supruga dra. Antonija Radića.

Prima se na znanje dopis povjerenika za bogoštovlje i nastavu, kojim javlja, da se Akademiji doznačuje drugi obrok pripomoći za god. 1918./19., i to 12.500 kruna za izdavanje znanstvenih djela, a 5000 kruna za znanstvena istraživanja.

Primaju se na znanje i odobravaju: a) zaključci sjednice razreda historičko-filologičkoga od 31. I. 1919.; b) filozofičko-juriđičkoga od 8. II. 1919.; c) matematičko-prirodoslovnoga od 16. I. 1919. i d) odbora za umjetnički razred od 21. januara 1919. i 8. i 11. februara 1919. Napose se zaključuje, da se oba prijedloga tajnika dra. J. Majcena, sadržana u zapisniku odbora za umjetnički razred (o grafičkoj zbirci i o višoj školi za umjetnost), kao prijedlozi skupne sjednice dostave kr. zemaljskoj vladi.

Prima se na znanje izvješće financijskoga odbora, kao što i izvješće tajnika dra. J. Majcena.

Revizorima za god. 1919. biraju se pr. čl. dr. V. Varićak i dr. D. Körbler, a zamjenikom dr. M. Maurović.

Prihvata se prijedlog razreda historičko-filologičkog i odbora za umjetnički razred, da se izabere odbor, koji bi imao: 1. do glavne skupštine za god. 1918. izraditi prijedlog o povećanju broja članova dopisnika s toga razloga, što je IV. razred zapalo samo 7 članova dopisnika, a prvi ih razred ima preko broja: broj članova dopisnika mogao bi se povećati i u drugim razredima; 2. do glavne skupštine za god. 1919. pretresti ustanove Pravilnika i Poslovnika pa predložiti promjene, ako to bude trebalo.

U odbor se za taj posao biraju: predsjednik Vl. Mazuranić, tajnici dr. G. Manojlović i dr. J. Majcen, pr. čl. dr. A. Musić, dr. T. Maretić i dr. M. Maurović.

Prima se na znanje prijedlog pr. čl. dra. J. Majcena, da se kandidira za ispražnjeno mjesto člana dopisnika u razredu matematičko-prirodoslovnom dr. J. Sobotka, profesor češk. sveučilišta u Pragu.

Čitaju se prijedlozi odbora za umjetnički razred o kandidaciji pravil, počasnih i dopisnih članova u IV. razredu. Rasprava o tome odgađa se za buduću skupnu sjednicu.

Prima se prijedlog tajnika J. Majcena, da se glavna skupština i svečana sjednica drže istom krajem aprila 1919.

Zaključuje se na poticaj uprave i pr. čl. dra. Gustava Jančeka, da se ministarstvu prosvjete u Beogradu stave na dispoziciju dojakošnja izdanja Akademijina, od svakog po 1 primjerak. za uređenje tamošnjih knjižnica, koje su za rata postradale.

Dne 26. marta 1919.

Kr. kot. oblasti u Crikvenici daje se 50% popusta od cijene sviju izdanja do god. 1917.

Na poziv povjerenika za bogoštovlje i nastavu, da i Akademija pošalje svojega izaslanika na sastanak, koji će raditi o izdanju enciklopedijskog rječnika, bira se predsjednik Vl. Mažuranić. Ujedno se zaključuje, da se pismeno upozori kr. zem. vlada na sve poteškoće oko izdavanja takova rječnika: no Akademija je pripravna da stavi na raspoloženje sva svoja literarna pomagala.

Javnom bilježniku dru. Schwarz u votira se od kr. kotarskog suda određena nagrada za njegov posao u stvari ostavštine M. pl. Czerliena u iznosu od 2934.40 kruna.

Primaju se na znanje i odobravaju zaključci sjednice matematičko-prirodoslovnog razreda od 26. marta 1919.

Primaju se na znanje i odobravaju zaključci „Odbora za promjenu Pravilnika i Poslovnika“.

Prijedlog odborov o promjeni §-a 1. Poslovnika, koji ide za tim, da se broj članova dopisnika poveća u prvom razredu od 15 za 40%, u drugome razredu da ostane dosadanji broj (15), u trećem razredu da se povisi od 15 na 20, a u četvrtom da ostane dosadanji broj (15), — prihvaća se kao prijedlog za glavnu skupštinu.

Prihvaća se kao podloga za proračun za god. 1919. prijedlog tajnika dra. J. Majcena, koji je prihvatio i uži odbor: 1. da se poradi prevelike skupoće štampanja u god. 1919. izda što manji broj publikacija, i to onih, koje zahtijevaju redoviti nastavak; 2. da se piscima povisi honorar (za članke, korekture i uređivanje) za 50%; 3. da se povise nagrade, i to: prvome tajniku na 3000 kruna, drugomu tajniku na 1800 kruna, paziteljima galerije za 100%, a podvorniku, pomoćnici u pisarni za 50%, knjižničaru, arhivaru i ravnatelju galerije također za 50%.

Budući da se desilo, da su neki pisci dali na svoju ruku u štampariji prirediti veći broj separatnih otisaka (preko 50, koliko

Akademija daje svakom piscu), zaključuje se, da pisci nemaju prava bez dopuštenja Akademijina više posebnih otisaka naručivati.

Budući da je pr. čl. dr. A. Gavazzi napustio dalje poslovanje u Akademijinoj pisarni, zaključuje se, da sve poslove preuzme pomoćnica glava Ivana Župčić.

Budući da pr. čl. dr. T. Maretić odustaje od toga, da čita raspravu na svečanoj sjednici, odlučeno je, da će čitati predsjednik Vl. Mažuranić.

Dne 9. aprila 1919.

Na poziv kralj. zem. vlade biraju se u povjerenstvo za ispitivanje listine konfidencata prvi tajnik dr. Juraj Majcen i pr. čl. dr. M. Maurović.

Dne 24. aprila 1919.

Uzima se na znanje dopis ministra prosvjete, u kojem se zahvaljuje za ponudu, što ju je učinila Akademija univerzitetu i akademiji nauka stavljajući im na raspoloženje svoja izdanja.

Uzima se na znanje otpis kr. zem. vlade, da će se grafička zbirka osnovati u sveučilišnoj knjižnici.

Akademija je izrekla povodom smrti prof. Krste Pavletića saučešće Matici hrvatskoj i Hrvatskom profesorskom društvu.

Prima se na znanje izvještaj revizora računa za god. 1918.

Zaključuje se, da se potpiše državnih bonova toliko, koliko se novaca može iz blagajničke zalihe privremeno izlučiti.

„Braći Hrv. Zmaja“ dopušta se, da se kosti Petra Zrinskoga i Krste Frankopana stave na odar u Akademijinoj palači.

Sa zahvalom se uzima na znanje, da je kralj. zem. vlada doznala 8000 kruna za svrhe umjetničkog razreda.

Nadbiskupska tiskara povisuje cijenu tiskarskih radnja za 85%.

Primaju se na znanje i odobravaju zaključeci sjednice razreda matematičko-prirodoslovnog od 26. marta 1919., a historičko-filologičkog razreda od 15. aprila 1919.

Biraju se odbori za god. 1919.

Dne 3. junija 1919.

Na prijedlog tajnika dra. J. Majcena zaključuje se, da se umoli kr. zem. vlada, neka se pobrine, kako bi povoljno unovčila obaveznice ratnih zajmova, koje su u temeljnoj zakladi, a za taj

iznos nabavila prema ministarskoj naredbi priopćenoj u Narodnim novinama od 30. maja 1919. 4% državne bonove. I za ostale obaveznice, koje su u blagajni, da se zamoli posredovanje kralj. zem. vlade; ako li ona ne bi uogla posredovati, da barem svjetuje, za koju bi cijenu Akademija mogla te obaveznice prodati.

Dne 18. junija 1919.

Dr. Lj. Dvorniković povukao je svoje djelo: „Stanje savremene filosofije“.

S osobitom se zahvalom uzima na znanje izraz simpatije čehoslovačkih profesora, što ih šalju Jugoslaviji.

Ne može se udovoljiti molbi „Prosvjetnog društva“ u Štrigovi, koje moli besplatno knjige.

Akademija je izrekla svoje saučešće gđi Thaller prigodom smrti njezina brata dra. Emila Amruša.

Prima se na znanje dopis kralj. zem. vlade, u kojem javlja da je uzela na znanje izbor novih članova IV. razreda.

Prima se na znanje odgovor državnog nadodvjetništva, da dionice „Assicurazione dalmatica“ nemaju nikakve vrijednosti, pa se zato briše iz temeljne zaklade svota od 40.000 kruna.

Primaju se na znanje i odobravaju zaključci sjednice razreda

- a) matematičko-prirodoslovnog od 3. junija 1919. i 18. junija 1919.
- b) umjetničkoga od 5. maja 1919. i 13. junija 1919.

Prijedlog umjetničkoga razreda o promjenama u galeriji i pitanje o daljem postojanju galerijskog odbora raspraviti će se u budućoj skupnoj sjednici.

Prihvaćaju se i odobravaju zaključci sjednice odbora za „Hrvatski biograf. rječnik“ od 18. maja 1919.

Prihvaća se prijedlog tajnika dra. J. Majcena o izdanju djela dra. Milutina Milankovića, kako ga je prihvatio i matematičko-prirodoslovni razred u svojoj sjednici od 18. junija 1919.

Predsjednik Vl. Mažuranić izvješćuje o pismu, što ga je dobio od dra. Jedlovskoga iz Londona, u kojem piše, kako bi se naša država imala pobrinuti, da geografski i historijski podaci ulaze po istini u engleska znanstvena izdanja. Na prijedlog tajnika dra. J. Majcena bira se odbor, koji će imati zadaću, da upozori engleska i francuska znanstvena udruženja i veće nakladnike o tome, kako mogu autentične obavijesti o pomenutim pitanjima

dobiti kod akademijâ u Zagrebu i u Beogradu. U odbor se biraju: predsjednik Vl. Mažuranić i pr. čl. V. Klaić, dr. A. Gavazzi i dr. Milan Kreser.

Zaključuje se, da se novac (500 kruna) namijenjen za spomenik Franje Josipa I. upotrebi za spomenik (ili mauzolej) Zrinskomu i Frankopanu.

Dne 19. julija 1919.

M. Žunkoviću, piscu knjige „Die slavische Vorzeit“ ima se, pošto je poslao štampanu knjigu, prema naredenju pok. generala Czerliena iz njegove ostavštine isplatiti 1000 kruna kao pomoć za podmirenje troškova oko izdanja knjige.

Primaju se na znanje i odobravaju zaključeci sjednica: a) razreda historičko-filologičkoga od 29. junija 1919.; b) razreda matematičko-prirodoslovnoga od 18. junija i 10. julija 1919.

Na osnovi prijedloga umjetničkoga razreda odlučuje se, da od 1. januara 1920. bude ravnateljem galerije slika pr. čl. M. Kl. Crnčić, jer je čl. dop., a sadanji upravitelj, dr. Josip Brunšmid pripravan da upravu prepusti novom ravnatelju.

Na prijedlog tajnika dra. J. Majcena odustaje se od izdavanja novoga kataloga galerije, dok se ne rasproda sadanja naklada, koja je mnogo troška stajala.

Na predlog tajnika dra. J. Majcena odgađa se rasprava o drugim prijedlozima umjetničkoga razreda do najesen, dok se sve priredi za predaju galerije novom upravitelju.

Uz neke stilističke promjene prihvaća se proglaš, što ga je za novine sastavio urednik „Hrv. biografskog rječnika“, u kojem se pisci pozivaju na dalju saradnju oko toga rječnika.

Predsjednik izvješćuje, da mu je jedna članica univerziteta u Oxfordu priopćila želju toga univerziteta, da bi bio pripravan izdati koje djelo naše Akademije, u prvome redu život biskupa J. J. Strossmayera, na hrvatsko-srpskom i ujedno na engleskom jeziku. Zaključuje se, da se Akademija stavi u sporazum izravno s univerzitetom u Oxfordu.

Zaključuje se, da se članu dopisniku Louisu Legeru čestita pismeno pedesetgodišnjica njegova nastavničkoga rada na Sorbonni u Parizu.

Dopušta se, da uprava Akademije može preko praznika namiriti novčane izdatke, koji budu veoma potrebni.

Odobrava se, što je uprava upravila molbu kralj. zemaljskoj vladi za povišenje pripomoći, koju vlada daje u polugodišnjim obrocima, budući da je velika skupoća, a naročito u poslovima štamparije.

Dne 6. oktobra 1919.

Šumsko-gospodarski ured imovne općine đurđevačke darovao je 100 K za umjetnički razred.

Akademija je čestitala svojem čl. dop. Louisu Legeru.

Ministarstvo prosvjete potvrdilo je izbor Jana Sobotke za člana dopisnika.

Ministarstvo prosvjete odredilo je 12.000 dinara pripomoći za izdanje Milankovićeve djela.

Seminaru za staru historiju u biogradskom univerzitetu daje Akademija neke publikacije uz popust od 50%.

U odbor za prosuđivanje skica slike „Ujedinjenje Srba, Hrvata i Slovenaca“ bira se pr. čl. K. Crnčić.

Prima se na znanje izvještaj tajnika dra. J. Majcena o stanju štampe i o troškovima izdavanja knjiga za god. 1919.

Dne 16. novembra 1919.

Dionice „Assicurazione dalmatica“ kao bez vrijednosti stavljaju se u otpad.

Prima se na znanje, da je kr. zem. vlada doznala prvi obrok pripomoći za god. 1918./19.

Član dop. Jan Sobotka zahvaljuje se za izbor.

Primaju se na znanje i odobravaju zapisnici: a) sjednice filologičko-historičkoga razreda od 16. XI. 1919.; b) sjednice matematičko-prirodoslovnoga razreda od 8. XI. 1919.; c) zapisnik javne sjednice istoga razreda od istoga dana; d) sjednice umjetničkoga razreda od 18. X. 1919.

Prihvata se prijedlog umjetničkoga razreda, da se preudese prostorije galerije slika s troškom od popriliči 10—12.000 K, pa da se slike smjeste drukčije: po hronologijskom redu odnosno po školama. Od drugih reforama u galerijskoj upravi zasada se oduštaje, jer to sredstva ne dopuštaju.

Zaključuje se, da od 1. januara 1920. preuzme upravu galerije pr. čl. K. Crnčić, budući da je na to pristao i sadanji upravitelj čl. dop. dr. Jos. Brunšmid.

Na prijedlog predsjednika Akademije jednoglasno se izražuje zapisnički topla zahvala dru. J. Brunšmidu za njegov mnogo-godišnji trud oko galerije.

Prihvaća se prijedlog pr. čl. i tajnika dra. J. Majcena, da se ubuduće štampaju u „Ljetopisu“ prijedlozi o kandidaciji novo-izabranih članova onako, kako su bili izneseni u razrednim sjednicama. Za kandidate, koji ne bi bili izabrani, ne će se prijedlozi štampati.

III.

GLAVNA SKUPŠTINA

dne 24. aprila 1919.

Prima se na znanje izvještaj tajnika dra. J. Majcena.

Prihvaća se izvještaj revizora o pregledavanju računa za god. 1918., kojim se tajniku dru. J. Majcenu daje potpuni apsolutorij za cijelu godinu 1918.

Prihvaća se proračun za god. 1919., kako je uvršten u proračunsku osnovu.

Prihvaća se prijedlog tajnika dra. J. Majcena, da se zbog velike skupoće prekine dalje štampanje onih publikacija, koje za god. 1919. još nijesu započete, pa da se nastavi onda, kad se prilike poboljšaju.

Prijedlog o promjeni §-a 1. Poslovnika iznesen u skupnoj sjednici od 26. III. 1919, prihvaća se jednodušno, pa će se ta promjena podnijeti na potvrdu kralj. zemaljskoj vladi.

Budući da književni tajnik dr. G. Manojlović izjavljuje, da ne može više biti tajnikom zbog preopterećenosti poslovima, a gospodarskom tajniku dru. J. Majcenu ističe njegovo trogodište, pristupa se izboru tajnikâ. Izabrani su: za gospodarskog tajnika ponovo pr. čl. dr. Juraj Majcen, a za književnoga tajnika pr. čl. dr. Ivan Kasumović.

Potom je obavljen izbor novih članova umjetničkoga razreda. Izabrani su: a) pravim članovima: 1. Csikos Bela pl. Sessia, 2. Crnčić Klement, 3. Domjanić Dragutin dr., 4. Pilar Martin; b) počasnim članovima: 1. Bukovac Vlaho, 2. Medović Celestin, 3. Meštrović Ivan, 4. Jovanović Pavle, 5. Hubad Matej, 6. Šantić Aleksa, 7. Štritar Josip, 8. Babić Dalski Ljuba; c) dopisnim

članovima: 1. Kovačević Ferdo, 2. Dugan Franjo, 3. Nazor Vladimir, 4. Valdec Rudolf, 5. Frangeš Robert, 6. Iveković Oton, 7. Rosenberg-Ružić Vjekoslav.

U razredu matematičko-prirodoslovnom izabran je za člana dopisnika dr. Jan Sobotka.

IV.
ZAGLAVNI RAČUNI

za godinu 1918.

1. PREGLED

PRIHODA I RASHODA JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE ZA GOD. 1918.

Tek. br.	A. Prihod	Proračun za god. 1918. K		Primitak u god. 1918. K		Prema pro- računu više (+) ili ma- nje (-)	
1.	⁴ / ₅ čistoga prihoda iz Aka- demijske zaklade (§. 15. Pravilâ)	22.300	—	24.401	03	+ 2.101	03
2.	Strossmayerova zaklada za ga- leriju slika	868	—	868	—	—	—
3.	Brutto - prihod Akademičkih kuća i to:						
	a) Nadbiskup. trg br. 11	3.551	—	3.551	40	+	40
	b) Trg Franje Josipa 6	9.612	—	9.612	—	—	—
	c) Šenoina ulica br. 4	4.138	—	4.138	20	+	20
	d) Petrinjska ul. br. 46	10.728	—	10.867	50	+ 139	50
	— Šenoina ul. br. 6						
4.	Prihod od pretplatâ i prodaje knjigâ	10.000	—	30.368	71	20.368	71
5.	Potpora kr. zem. vlade za god. 1918.	25.000	—	25.000	—	—	—
6.	Prinos kr. zem. vlade za is- traživanje zemlje u g. 1918.	10.000	—	10.000	—	—	—
7.	Kamate i drugi prihodi . . .	6.000	—	6.594	29	+ 594	29
*)8.	Raspoloživa svota prema obra- čunu 1917.:						
	a) za nabavu umjetnina	2.540	—	2.540	—	—	—
	b) za 1 knj. Rada	2.980	14	2.980	14	—	—
	c) za Starine, knj. 36.	4.000	—	4.000	—	—	—
	d) za Pravno-povj. rječnik	2.750	—	2.750	—	—	—
	Prijenos:	114.467	14	137.671	27	+ 23.204	13

* Iznos svih svota pod 8. a) — g) i 9. čini K 18.737·87

Tek. broj	A. Prihod	Proračun za god. 1918. K		Primitak u god. 1918. K		Prema pro- računu više (+) ili ma- nje (-)	
	Prijenos	114.467	14	137.671	27	23.204	13
	e) za „Kovčežić“ hrv.-srp. narječja	2.342	40	2.342	40	—	—
	f) za honorare, koji se nijesu mogli slati u inozemstvo	617	50	617	50	—	—
	g) za podijeljene, ali još ne- potrošene potpore	1.855	—	1.855	—	—	—
9.	$\frac{4}{5}$ čistoga viška od god. 1917.	1.652	83	1.652	82	—	—
	Iznos	120.934	87	144.139	—	+23.204	13
	Prelazni prihod:						
1.	Glavnica za izdavanje djela za opću naobrazbu	—	—	3.351	22	—	—
2.	Glavnica J. Bubanovića	—	—	2.525	14	—	—
3.	Fond dra. Fr. Račkoga	—	—	1.792	23	—	—
4.	„ dra. T. Suičiklase	—	—	4.746	26	—	—
5.	Zaklada dra. D. Neumana	—	—	1.200	—	—	—
6.	Glavnica gm. M. pl. Czerliena	—	—	720	—	—	—
7.	„ dobrotvora X.	—	—	800	—	—	—
8.	„ P. D. bar. Turkovića	—	—	1.195	79	—	—
9.	Zaklada P. grofa Pejačevića	—	—	1.182	11	—	—
10.	„ Alvine grofice Peja- čević	—	—	1.200	—	—	—
11.	Za umjetnički razred	—	—	35.326	38	—	—
12.	Legat župn. J. Stojanovića	—	—	218	27	—	—
	Iznos	—	—	54.257	40	—	—
	Ukupni prihod K	198.396	40	198.396	40	—	—

Tek. broj	B. Rashod	Proračun za god. 1918. K		Izdatak u god. 1918. K		Prema pro- računu više (+) ili ma- nje (-)	
	I. Troškovi općeniti:						
1.	Uprava	9.800	—	8.757	04	— 1042	96
2.	Akademicka palača	4.953	96	5.402	04	+ 448	08
3.	Knjižnica i arhiv	2.502	20	2.169	09	— 333	11
4.	Galerija slika	4.366	70	1.176	20	— 3.190	50
5.	Razni i nepredvidljivi troškovi	3.000	—	2.725	21	— 274	79
	Iznos	24.622	86	20.229	58	— 4.393	28
	II. Kuće:						
a)	Nadbiskupski trg br. 11.	1.300	—	1.417	60	+ 117	60
b)	Trg Franje Josipa br. 6.	2.800	—	2.923	04	+ 123	04
c)	Šenoina ulica br. 4.	1.500	—	1.580	28	+ 80	28
d)	Petrinjska ulica br. 46.	3.500	—	3.329	89	— 170	11
	Šenoina ulica br. 6.						
	Iznos	9.100	—	9.250	81	+ 150	81
	III. Prélazni izdaci:						
1.	Glavnica za izdavanje djela za opću naobrazbu	—	—	3.351	22	—	—
2.	Glavnica J. Bubanovića	—	—	2.525	14	—	—
3.	Fond dra. F. Račkoga	—	—	1.792	23	—	—
4.	Fond dra. T. Smičiklase	—	—	4.746	26	—	—
5.	Zaklada dr. D. Neumana	—	—	840	—	—	—
6.	avnica gm. M. pl. Czerliena	—	—	—	—	—	—
7.	„ dobrotvora X.	—	—	800	—	—	—
8.	„ P. D. bar. Turkovića	—	—	1.195	79	—	—
9.	Zaklada P. grofa Pejasevicha	—	—	1.182	11	—	—
10.	„ Alvine grf. Pejasevich	—	—	1.200	—	—	—
11.	Za umjetnički razred	—	—	35.326	38	—	—
1	Legat župn. Stojanovića	—	—	218	27	—	—
	Iznos	—	—	53.177	40	—	—

Tek. broj	B. Rashod	Proračun za god. 1918. K	Izdatak u god. 1918. K	Prema pror. više (+) ili manje (—).
	IV. Troškovi za književni rad.			
	<i>a) Sabiranje građe i znanstvena istraživanja:</i>			
1.	Predradnje za izdavanje „Monumenata“	250 —	— —	— 250 —
2.	Skupljanje građe za povijest hrvatske književnosti	100 —	— —	— 100 —
3.	Skupljanje građe za Saborske spise	500 —	500 —	— —
4.	Dijalektička istraživanja	100 —	— —	— 100 —
5.	Naučna istraživanja mat.-prir. razreda	500 —	— —	— 500 —
6.	Istraživanje zemlje	2500 —	213 20	— 2286 80
7.	Trošak za stručne ocjene	1000 —	430 —	— 570 —
	Iznos	4950 —	1143 20	— 3806 80
	<i>b) Troškovi za publikacije:</i>			
1.	Rječnik, sv. 36.	10.000 —	11.309 70	+ 1309 70
2.	Ljetopis, sv. 32. II. i 33.	3.250 —	6.580 32	+ 3.330 32
3.	1 knj. Rada I. i II. razreda, sv. 218.	5.200 —	4.280 49	— 919 51
4.	1 knj. Rada III. razr., sv. 219.	6.200 —	6.440 15	+ 240 15
5.	Monum. hist., sv. 43. (Acta com. V.)	11.000 —	12.909 58	+ 1.909 58
6.	Stari pisci, knj. 25. (Đorđić, II.)	10.000 —	— —	* 10.000 —
	Prijenos	45.650 —	41.520 24	— 4.129 76

* Prenosi se u god. 1919.

Tek. broj	B. Rashod	Proračun za god. 1918.		Izdatak u god. 1918.		Prema pro- računu više (+) ili ma- nje (-)	
		K		K			
	Prijenos	45.650	—	41.520	24	—4.129	76
7.	Stari pisci, novo izd. knj. 9. (Gundulić)	7.000	—	17.335	12	+ 10.335	12
8.	Starine, sv. 36.	7.000	—	7.844	40	+ 844	40
9.	Pravno-povj. rječnik, 7 sv. . .	4.000	—	2.991	47	—1.008	53
10.	Za „Codex“, sv. XV.	—	—	638	75	+ 638	75
11.	Zbornik, sv. 23.	8.000	—	5.654	02	—2.345	98
12.	Izvjescja mat.-prir. razred. sv. 9.	3.250	—	3.001	53	— 248	47
13 ¹	Prirodoslovna istraž. sv. 13. . .	4.000	—	2.289	90	* 1.710	10
14.	Za hrv. biografski rječnik . . .	3.000	—	818	50	—2.181	50
15.	Naplata tiskari za g. 1918. . .	—	—	626	74	+ 626	74
	Iznos	81.900	—	82.720	67	+ 820	67
	Sav izdatak za književni rad	86.850		83.863	87	— 2.986	13
	Ukupni rashod			166.521	66		

Prema tome pokazuje se za godinu 1918. *A. Prihod* 198.396·40
B. Rashod 166.521·66
 Ostaje čisti višak od K 31.874·74

K tomu prijenos iz godine 1917. u iznosu od K 143.836·31.

umanjen za svotu, uvrštenu u Prihod pod 8) i 9)

t. j. za K 18.737·87 125.098·44

Ostaje za prijenos u godinu 1919. K **156.973·18**

* Prenosi se u godinu 1919.

¹ Iz zakl. za opću naobrazbu izdana je knjiga Dra. V. Vouka: „Biologija bilja“ troškom od K 10.180·63.

U ovome su iznosu sadržane:

1) svote, koje se prenose u primitak g. 1919. i to:

	K.	f
a) Stari pisci, knj. 25. (Đorđić, II)	10.000	—
b) za nabavu umjetnina	3.000	—
c) za Prirodoslovna istraživanja, sv. 14.	1.710	10
d) za honorare, koji se nijesu mogli slati u inozem.	670	—
e) za podijeljene, ali još nepotrošene potpore	1.855	—
f) $\frac{4}{5}$ onoga, što nakon odbitka svota pod a)—e) i pod 2. e)—f) (t. j. K 22.815·10), od viška za g. 1918. ostaje [9.059·64 K] po zaključku sjednice od 16. marta 1911.	7.247	72
Ukupno	24.482	82

2) druge svote, koje se napose drže u evidenciji:

a) za „Dalmatinske statute“	14.261	40
b) za Rječnik	4.150	—
c) za zasnovana prirodoslovna istraživanja Hrvatske i Slavonije	24.918	54
d) za Hrvatski biografski rječnik	14.260	49
e) Nominalni iznos za umjetnički razred (u blagajni)	4.500	—
f) Razlika prelaznog prihoda i rashoda g. 1917.	1.080	—
Ukupno . . . K	63.170	43

Iznos jednih i drugih svota : . . . K	87.653	25
---------------------------------------	--------	----

Prema tome ostaje na slobodno raspolaganje . . . K	69.319	93
dakle za K 1.722·72 manje negoli g. 1917.		

U Zagrebu, koncem aprila 1919.

Dr. Juraj Majcen, tajnik, v. r.

Pregledali i u redu pronašli.

Po čl. 15. pravilnika izabrani revizijski odbor.

U Zagrebu, dne 16. aprila 1919.

Dr. V. Varičak, v. r.

Đuro Körbler, v. r.

2. AKADEMIJSKE ZAKLADE

koncem junija godine 1918. po iskazu računarskoga ureda hrv.-slav. zemaljske vlade od septembra 1918. br. 19.389.

A. Temeljna zaklada Jugoslavenske akademije.

	Kruna
1. U hrv.-slav. 4% rasteretnicama	202.400,—
2. U ugarskim 4% rasteretnicama	400,—
3. U ugarskoj krunskoj renti 4%	57.900,—
4. U hrv.-slav. regalno-odštetnoj obveznici	8.800,—
5. U zadužnicama zajedničke papirne rente	149.400,—
6. U zadužnicama srebrne rente	200,—
7. U ugarskoj 4% zlatnoj renti	23.400,—
8. U obveznicama 6% 1. ratnog zajma od g. 1914.	25.000,—
9. U založnicama I. hrvatske štedionice	126.000,—
10. U založnicama hrv.-slav. hipotekarne banke	199.000,—
11. U privatnim obveznicama	16.000,—
12. U dionicama društva „Associazione dalmatica“	40.000,—
13. U srećki brunšvičkoga zajma od 1. marta 1869.	70,—
14. U štedioničkim uložnicama	28.762.10
15. U gotovu novcu	2.679.31
16. K tomu dug akademije zakladi	177.87
Ukupno	880.189.28

Od toga iznos, koji prema obračunu pripada akademiji 1.296.66

**Iznos faktičnoga imutka zaklade koncem
junija g. 1918.**

878.892.62

prema K 868.194.67 godine 1917.

U gornjoj je svoti sadržana zaklada biskupa J. J. Strossmayera za uzdržavanje Strossmayerove galerije slika sa K 21.700 i zaklada baruna Gustava Hillepranda Prandaua sa K 24.400.

B. Zaklada Jugoslavenske akademije za osnutak umjetničkoga razreda u proslavu 90. rođendana utemeljitelja Josipa Jurja Strossmayera.

a) 4 $\frac{1}{2}$ % založnice I. hrv. štedionice	K 12.400—
b) U uložnici hrv.-slav. zem. hipotekarne banke	K 5.341·74
c) 5% obveznice II. ug. ratnog zajma br. 5401	K 5.000—
Ukupno	K 22.741·74
prema iznosu	K 22.025·38
na koncu junija godine 1917.	

Nepokretni je imutak Jugoslavenske akademije na koncu godine **1918.** ovaj:

1. Palača na Zrinjskom trgu br. 11.;
2. Kuća na Nadbiskupskom trgu br. 11.;
3. Kuća na Trgu Franje Josipa br. 6.;
4. Kuća u Šenoinoj ulici br. 4.;
5. Kuća na uglu Šenoine ulice br. 6. i Petrinjske ulice br. 46.

Ukupna vrijednost akademijskih nepokretnina računa se na koncu decembra godine 1918. prema faktičnom trošku na 846.950 K.

V.

Svečana sjednica.

26. aprila 1919.

1. Besjeda pokrovitelja

dra. Ante Bauera.

Vele ugledna akademijska skupštino!

Vele učena gospodo akademici!

S osobitom radošću srea, da s oduševljenjem otvaram današnju svečanu sjednicu Jugoslavenske akademije i najsrdačnije vas pozdravljam. Zašto? Minulo je pedeset godina života i rada akademijina, i evo se danas prvi put sastadosmo na svečanoj sjednici u ujedinjenoj i slobodnoj državi Srbá Hrvatá i Slovenacá — u Jugoslaviji našoj.

Prva moja riječ neka bude izraz duboke zahvalnosti Njegovu Kr. Visočanstvu regentu Aleksandru, koji se udostojao naš brzoglavni pozdrav uzvratiti s onako toplim i iskrenim riječima, uvjeravajući nas, „da mu je Jugoslavenska akademija veoma sreću prirasla i da će je vazda u njezinom radu podupirati“ i ističući zadaću njezinu, „da svijetlom luči nauke širi ideje vladike Strossmayera na našem jugu“.

O, kako bih želio ovaj čas dočarati vam utemeljitelja i prvog pokrovitelja Akademije, da vas on poletom svoga duha i vatrom svoje besjede oduševi i razdraga; ali kad toga ne mogu, ne mogu se oteti ni potrebi srea svoga, da dužnosti, da se njega sjetim u ovaj svečani čas.

Znam, da se i davno prije Strossmayera, počevši od Mavra Orbinija, uvijek nalazilo među hrvatskim ljudima muževa, koji su visoko dizali zastavu kulturnoga i političkoga jedinstva južnih Slavena. Ali dok je poprileci sto godina poslije Orbinija Pavao Ritter-

Vitezović († 1713.) pod okriljem velike Hrvatske snovao o velikoj državnoj tvorbi od Triglava do Egejskoga i Bijeloga mora, a u 19. stoljeću Ljudevit Gaj pod barjakom ilirizma radio oko duševnoga i eventualno političkoga ujedinjenja našega, Strossmayer je prvi razvio barjak jugoslavenstva, a što je još više, on je nesamo riječju, već i djelima svojim i požrtvovnošću svojom položio temelje za ostvarenje te ideje, a jedno od najzamašnih djela njegovih upravo je naša Jugoslavenska akademija.

Tek što je propao austrijsko-njemački centralizam i apsolutizam, drži Strossmayer u hrv. saboru znameniti svoj govor o akademiji i sveučilištu, u kojem dokazuje prijeku potrebu akademije i sveučilišta, koje ima nadopunjavati akademiju. Kod osnutka, a i kasnije, rado je on darežljiv akademiji, jer dobro znade, kako više puta reče, što je za nju učinio, to je učinio za slavu Božju, učinio je i za narod svoj, jer narod duševno slobodan, ako i padne u fizičko ropstvo, ne će za uvijek ostati u njemu (Smičiklas: Načrt 91.).

Ali on ne traži specijalno hrvatske akademije, već jugoslavensku, jer kako sam veli: „Povijest nas uči, da knjiga ne može cvasti u naroda malena, a ni u naroda ma kako mnogobrojna, ali narječjima razdrobljena, ako se ova ne sliju u jedan književni jezik“. A narodno jedinstvo južnih Slavena velik mu je ideal, u koji tvrdo vjeruje, pak zato on s jednakom ljubavi obuhvata sva četiri južnoslavenska plemena — a osobito su nježni odnošaji njegovi prema najbližoj braći Srbima — za to on teži za potpunim duševnim jedinstvom južnih Slavena i vjeruje u nj, te ako još ima kakvih predsuda, veli: „Imajmo ipak ustrpljenja, ne kršimo nikad zakona bratske ljubavi, znajmo pouzdano, da će vrijeme, napredak i prosvjeta slične predsude odstraniti“ (Koriz. okr. 1877.). Sam se nije dao ničim odvratiti od te ljubavi, što je pokazao i tim, kad je na ljuti napadaj srpskih vladika radi njegove poslanice o sv. Ćirilu i Metodu odgovorio riječima: „Ja ću međutim, doklegod živio budem, opominjati puk katolički, da prema braći Srbima uvijek vrši ono evanđeosko: „Što ne bi rado, da ti drugi učini, ne čini ni ti drugomu“. Vrh toga da nam nikad s uma sići ne smije, da nam okolnosti, u kojima živimo, nalažu svetu dužnost, da jedinstvo i slogu u narodu našem svakim mogućim načinom promičemo“. Kako je i u tom obziru krenulo na bolje, svjedoče izjave.

koje su u najnovije dane javno iznesene, a kadre su probuditi naj-ljepše nade.

Sijelo akademije i sveučilišta, rasadnik kulture, imade po Strossmayeru biti bijeli naš Zagreb, koji on ovako slavi: „Dužni smo gradu Zagrebu, koji slave i milinja radi imenujem, koji od starodavnih vremena sredotočje kraljevina naših, višega državnoga i duševnoga našega života bijaše, komu ista priroda višu znamenitost i budućnost dosudi, koja će slava neuvela i stoga ostati, što mu lovor nepobitnosti junačko čelo resi, a sniženi okovi tudi vrat nigda oskvrnili nisu.“

I mi današnji članovi Akademije želimo, da vjerno vršimo Strossmayerove ideje, a dokazujemo ovo i tim, što smo osnovali četvrti razred, razred umjetnički, kojega su članovi u najnovije vrijeme najviše doprinijeli zbliženju južnoslavenskih plemena svojim izložbama u Zagrebu, Biogradu, Sofiji itd. Zato ja nove drugove s osobitim zanosom pozdravljam.

Neka mi na koncu bude dopušteno, da ovdje iznesem želju svoju. Zapreká, koje su bile stale na put izvedenju velikog djela, stvarnog naime rječnika jugoslavenskoga, nestalo je, te mislim, da bi se sada mogla Akademija povratiti prvoj namisli svojoj, te i izvela to djelo, u kojem bi se ogledala duša jedinstvenoga naroda našega.

Svršavam riječima Nj. Kralj. Visočanstva regenta Aleksandra: Cvala nam i napredovala Jugoslavenska akademija!

2. Besjeda predsjednika Vladimira Mažuranića.

Svečani zборе!

Nakon lijepih riječi preuz. gosp. pokrovitelja, koje blago ozvanjaju u grudima sviju nas, meni je časna dužnost, da kao predsjednik po prvi put ovdje progovorim. Osjećam duboko težinu zadatka, da po želji sviju prijatelja naše Akademije nadomjestim bar donekle toliko zaslužnih prednika, napose pak visoko cijenjena predšasnika. Bilo bi meni mučno ponadati se ikakovu uspjehu, da ne bude uzdanja u potporu drugova.

Sudbonosni događaji odvalili su lanjske godine hrvatskoj domovini težu tudinskoga pritiska. Naš se narod našao na okupu s jednokrvnom najbližem braćom našom u kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca pod našim drevnim svima nama jednako dragim ravnopravnim imenima. Ili ti, da se na ovome mjestu i pod ovom simboličnom slikom poslužim zajedničkim imenom, u našoj Jugoslaviji.

Razmaklo nam se time obzorje na široko i daleko, i ako ga zastiru još sveudilj oblaci. Akademiji našoj, koja je ponosno od preko polovine stogodišta nosila ime jugoslavensko i nijetila time žarku želju naših umnika za jedinstvom naših plemena na Jugu, postala je sada zavjetna misao velikoga osnivača još vrednija i svetija. Prosvjetnim radom treba da ukorijenimo u svačijem srcu osjećaj što dublji, koliko je nužno za dobru budućnost našega naroda pored jedinstva jezika i potpuno jedinstvo duše.

S radošću razabrat ćete iz izvještaja gospode tajnika, da je naša Akademija, kako je lani obećala, odlučno pokročila k cilju, da ovaj zavod upotpuni s četvrtim razredom za umjetnosti i lijepu književnost. Bit će tako s odličnim imenom našega pokrovitelja i dobrotvora trajno spojeno djelo prevažno za razvoj narodne prosvjete.

Kod prve popune stegnula je Akademija broj izabranih pravih članova na četvoricu vrsnih stručnjaka. Taj će zbor naime umjetničkoga razreda do godine podnijeti svoje obrazložene prijedloge o popuni druge polovine pravih članova. Kako Akademija u grudima nosi još mnoga, i te kako zvučna imena za prave i dopisne članove četvrtoga razreda, otvorit će se do godine promjenom poslovnika mjesta još i za oveci broj dopisnih članova.

Nije nam pak moglo izbjeći, da se za posljednjih godina, kad nije opstojao četvrti razred, na slavu naroda uspelo dosta umjetnika i pjesnika na zamjernu visinu, a neki od njih upravo na vrhunce svaki svoje struke. Akademija se po primjeru, kako je u svoje doba k sebi prigrllila kao počasne članove pjesnike fra Grgu Martića i Ivana viteza Trnskoga, pak glazbenika Ivana pl. Zajca, poslužila svojim pravom te je u času, kad se završava razdoblje krnje Akademije, uvrstila u broj počasnih članova niz proslavljenih nekih naših umjetnika i pisaca. Dična imena tih odličnika proglasit će gosp. I. tajnik u izvještaju.

Nadajmo se, da će nas naskoro obasjati toplo sunce pravoga poštenoga mira, časna i blagoslovena po našu državu. Nastojat ćemo tada, da što življe obnovimo prekinute znanstvene veze, u prvom redu s dičnom družicom našom Kr. srpskom akademijom, pak i s inim slovjskim i neslovjskim znanstvenim zavodima. Vratit će se svijetu dani snošljivosti i zamjenitoga rada na polju znanosti i umjetnosti; kad se pročisti kužna atmosfera, u nju dovede svježa zraka, pak u tmine upusti svijetlo slobode, niknut će s pomoću nebesa blagoslovljeni plodovi iz prokletstva bezdušnoga razora za vrijeme rata.

Žao mi je od srea, što je naš mnogogodišnji književni tajnik g. dr. Gavro Manojlović odrješito otklonio ponovni izbor. Opterećen je sve to zamašnjim znanstvenim poslovima, a pored toga kano članu državnoga predstavništva brinuti se je njemu i za što blagoslovnije uređenje prevažnih pitanja. Koliko je g. dr. G. Manojlović radio za ustrojenje umjetničkoga razreda, ubilježeno je u „Ljetopisu“ Akademije. Na trudu njegovu ovdje mu budi izrečena najtoplija zahvala. Uzda se Akademija, da će on i nadalje svoje sile kao drug naš posvećivati probiteima našega zavoda.

Pozdravljam s usrdnim veseljem nasljednika mu gosp. dr. Ivana Kasumovića. Želimo mu svi najbolje uspjehe u mučnu poslu.

Bolnom tugom ispunjeno mi je srce, kad se sjetim vrijednih naših pokojnika od godinu dana ovamo. Izvješće gosp. tajnika istaći će Vam, koliko razloga Akademija imade, da s dubokim osjećajem tuguje nad tim svježim grobovima.

Meni se pak nameće sveta uspomena još na jednoga dragoga pokojnika, očinskoga mojega prijatelja i počasnoga našega člana Ivana viteza Trnskoga, jer će eto za koji dan, 1. svibnja, biti sto godina, što se rodio taj hrvatski miljenik muzà, koji se već od doba

Ilića uspeo na naš Parnas. Bog mu je dobrostivo sačuvao sve do skrajnjih meda života svježost duha i lakoću stila, bezazleno srce, nježnost osjećaja, sve to upored s krepkim, a slađanim štokavskim govorom, dotjeranim do čudesne tančine.

Tko nije za mlada uživao u njegovim „Krijesnicama“, „Nikoli Zrinskomu“ i t. d., bezbrojnim plodovima lagana njegova pera? Do kasna doba susretali smo s radošću djecu pjesničke njegove mašte i vještine stihotvorstva. Bio je naš Ivan radnik i marnik prvoga reda. Koliku je brigu ulagao, da promakne društvo hrvatskih književnika, kojemu je bio predsjednik! Svjedok sam tomu ja sâm glavom.

Uspomena na toga slavnoga druga Preradovićeva i Utješenovićeve dira me do dna duše. Plemenitoj kćeri njegovoj, umnoj i blagoj Zori Trnskoj, klanjam se i ovom zgodom. Andeo je ona po zlatnu sreću, vjerna vršiteljica dužnosti spram roditelja, kojega je njegovala, tetošila, dvorila i dodvorila, dobra kći dobra stareca — oca! Slava Trnskomu!

3. Izvješće prvoga tajnika

dra. Jurja Majcena

o gospodarskim prilikama Akademije u godini 1918.

U godini 1918. — toj za sve vijekove preznatnoj godini — radila je naša Akademija s jednakom brigom i jednako intenzivno, kao i prošlih godina svoga opstanka, na svim područjima, koja pripadaju u njezinu kulturnu zadaću.

Ime jugoslavensko, koje je Akademija nosila odvažno i u najtežim časovima narodnoga našega života, dolazi upravo sada do pravoga izražaja i značenja za budući razvoj Akademije; — namisao, koja je biskupa Strossmayera vodila do osnivanja našega zavoda, počinje se istom sada pravo izvršivati u punu opsegu. Naša će Akademija kao najstariji znanstveni zavod na slavenskom Jugu moći slobodno i bez prigovorá okupljati oko sebe znanstvene i umjetničke sile svega našega naroda i tako kulturnom svijetu pokazati stepen naše jakosti u sposobnostima znanstvenima i umjetničcima.

Ma da se rad naše Akademije pratio i upoznavao i u stranom svijetu već prije, pokazao se očito veći interes za nju, otkako su nastale nove političke prilike. Kao da se kod stranaca pojavila želja, da poblizim upoznavanjem Akademije i njezinih zavoda sude o snazi i vrijednosti naroda, koji u povjesnici svijeta započinje nov samostalan život! Tako je Akademija mogla u kratko vrijeme pozdraviti mnoge odlične posjetitelje Amerikance, Engleze i Francuze u svojoj sredini: među njima kardinala Bourne-a, nadbiskupa Westminsterškoga; vojnoga francuskoga vikara mons. Le Grange-a, Comte-a Begouën-a od lista Journal des débats, Mr J. A. Forda od Morning-Post-a u Londonu, André-a Bertrand-a, redaktora lista, glavnoga suradnika „Times“-a Fred. Calverta, dopisnika „Temps“-a u Parizu Ch. Rivet-a i mnoge druge. Bit će briga Akademije, da onaj laskavi sud, kojim se vrijednost njezina dosadašnjega rada jednoglasno priznaje, ostane na snazi i u svem budućem njezinu nastojanju.

I u naučnim svojim uspjesima i u gospodarskim prilikama može Akademija za god. 1918. zabilježiti uza sve nepovoljne životne prilike posve dobre rezultate. U toj je godini Akademija izdala 12 knjiga u redovitim izdanjima, a napose jedno djelo iz „zaklade za opću naobrazbu“.

Da je Akademija uza sve velike troškove oko štampanja i uvezivanja svojih publikacija mogla izvršiti potpuno onu zadaću, koju je sebi za god. 1918. postavila proračunom, mora u prvom redu zahvaliti pripomoći kr. hrvatsko-slavonske zemaljske vlade, koja joj je kao i dosada priskočila u pomoć potporom od 35.000 K za g. 1918. Akademija izriče kr. zem. vladi, a napose gospodinu povjereniku za bogoštovlje i nastavu M. Rojcu, ovom svečanom zgodom svoju zahvalu, pa se nada, da će kr. zemaljska vlada zajedno s ministarstvom prosvjete nastojanja Akademije znanosti i Akademije umjetnosti i ubuduće pripravno potpomagati.

Svoje uspjehe u god. 1918. ima Akademija zahvaliti i svim onima, koji su je poduprli brojnom nabavom starijih i tekućih izdanja njezinih. Prodajom brojnih knjigâ primila je Akademija u toj godini iznos od K 30.368·71.

Raspoloživi prihod dosegnuo je u god. 1918. K 144.139—, prema K 159.269·85 u god. 1917., dakle manje za K 5.130·85.

Općeni troškovi (bez zaklada) i izdaci za kuće iznosili su u god. 1918. K 29.480·39, a troškovi za književni rad K 83.863·87.

Ispoređenje sa sličnim izdacima u god. 1917. pokazuje, da se u god. 1918. izdalo za 8725·88 K više.

Za prijenos u god. 1919. ostaje svota od **156.973·18 K**, dakle za 13.136·87 K više negoli u god. 1917.

Cijela ta svota, koja se prenosi u god. 1919., nije slobodna. U njoj su sadržani iznosi, koji su već određeni za osobite svrhe: za izdavanje Dalmatinskih statuta, za Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, za zasnovana Prirodoslovna istraživanja, za Hrvatski biografski rječnik i dr.

Ako za god. 1919. i ostaje na slobodno raspolaganje K 69.319·93, treba imati na umu, da će svi izdaci biti relativno veći poradi novčanih nesrednosti, a da će napose trošak oko štampanja publikacija biti u god. 1919. znatno veći, negoli je bio u god. 1918. Premda je Akademija snizila za god. 1919. svoje publikacije na $\frac{3}{5}$ obujma dosadašnjih godišnjih izdanja, ipak će trošak za književni rad premašiti iznos od 70.000 K. Iz tih razloga gaji Akademija pouzdanu nadu, da će kr. zem. vlada zajedno s ministarstvom prosvjete poradi teških prilika, koje izviru iz sniženja novčanih vrijednota, pripravno povisiti svoju godišnju potporu, jer se povišeno dotiranje u svim granama javnoga života iz navedenog razloga i onako provodi.

Temeljna je zaklada Akademije iznosila koncem junija g. 1918. K 878.892·62, pa je dakle prema g. 1917. porasla za 10.697·95 K.

Točno stanje svih zaklada i drugih glavnica kao i njihovih prihoda za god. 1918. iskazuje se u prilogu.

Spominjem napose, da glavnicā „zaklade za opću naobrazbu“ iznosi 59.400 K, gdje je uračunat legat pok. Ant. Jakića i Mirka i Julijane Bogović rođ. Lentulaj.

Akademija ima u svemu — osim temeljne zaklade — 12 zaklada i fondova u ukupnom iznosu od 286.334·62 K.

K tome će u god. 1919. pridoći još ostavina pok. dobrotvora Akademije generalm. Marka pl. Czerliena, koji je Akademiju učinio svojom univerzalnom baštinicom. Poslije odbitka nekih legata primit će Akademija iznos od popriliči 120.000 K, a pok. plemeniti dobrotvor nije pogledom na uporabu te glavnice vezao Akademiju ni na kakve posebne uvjete.

Pokojni počasni član Akademije, hrvatski ban dr. N. pl. Tomašić učinio je Akademiju baštinicom od 347 dionica zem. hrv.-slav. hipotekarne banke. Prihod od tih dionica, koje po današnjem tečaju reprezentiraju vrijednost od popriliči 150.000 K, uživat će Akademija istom kasnije, a upotrebit će se prema posljednjoj volji legatara za „izučavanje hrvatskoga jezika i povijesti“.

I pokojni rodoljub Dragutin Lerman, poznati afrički putnik, sjetio se oporučno Akademije, namijenivši joj jedan dio od prodaje svojih rudokopa u Bosni.

Odijeljeno od temeljne akademičke zaklade vodi se zaklada za umjetnički razred, koji ove godine počinje svoje djelovanje. Zaklada je za taj razred iznosila koncem junija god. 1918. K 22.741·74; tečajem god. 1918. pridošlo je za umjetnički razred još darova u visini od 45.326·38 K. Zajedno s onim darovima, koji su osim toga osigurani, ali još nijesu Akademiji doznačeni, iznositi će zaklada za umjetnički razred na početku njegova djelovanja oko 90.000 K. Kr. zem. vlada doznačila je Akademiji za njezin umjetnički razred iznos od 8000 K u god. 1919. Na tome dokazu naklonosti prema nastojanjima Akademije za umjetnost izričemo kr. zem. vladi srdačnu zahvalu s nadom, da će Akademija i u napredak uživati takvu naklonost, koja joj evo omogućuje, da na početku djelovanja novoga razreda za rad u umjetnostima raspolaže za g. 1919. iznosom od 15.000 K.

PREGLED O ZAKLADAMA I GLAVNICAMA JUGOSLAVENSKE

Zaklada ili glavnica*		Stanje glavnice od 30. VI. 1917.		Stanje glavnice od 30. VI. 1918.		Stanje glavnice koncem godine 1918.	
		K	fil.	K	fil.	K	fil.
1.	Temeljna zaklada Akademije	868.194	67	878.892	62	—	—
2.	Zaklada za osnutak umjetničkoga razreda	22.025	38	22.741	74	—	—
3.	Glavnica za izdavanje djela za opću naobrazbu	—	—	—	—	59.400	—
4.	Fond Dr. Račkoga	—	—	—	—	36.000	—
	Fond Dr. T. Smičiklase	—	—	—	—	24.000	—
5.	Glavnica J. Bubanovića	—	—	—	—	6.000	—
6.	Zaklada Strossmayerova za galeriju slika †)	—	—	†) 21.700	—	—	—
7.	Glavnica generalmajora M. pl. Czerliena	—	—	—	—	16.000	—
8.	Glavnica za Strossmayerov spomenik	—	—	—	—	8.717	18
9.	Glavnica dobrotvora X	—	—	—	—	20.000	—
10.	Glavnica Petra Drag. Turkovića	—	—	—	—	20.000	—
11.	Zaklada stipendijalna Dr D. Neumana	—	—	—	—	30.000	—
12.	Zaklada stipendijalna Pavla grofa Pejaševiča	—	—	—	—	30.000	—
13.	Zaklada stipendijalna Alvine grofice Pejaševič	—	—	—	—	30.000	—
14.	Legat pok. župnika Stojanovića	—	—	—	—	6.227	14
Ukupno:		890.220	05	901.634	36	286.344	62

* Iznosi glavnica označeni su u nominalnim vrijednostima papira, u koje su uložene.

†) Iznos te zaklade sadržan je u zakladi pod br. 1.

AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI ZA GOD. 1918.

Kako je glavni- ca uložena**	Prihod tečajem g. 1918.		Stanje*** pri- hoda koncem g. 1918.		Bilješka.
	K	fil.	K	fil.	
u državnim i pri- vatnim papirima te založnicama	—	—	—	—	Zakladom upravlja kr. zem. vlada.
	35.326	38	49.899	10	Zakladom upravlja kr. zem. vlada. Dar od K 4500 i obavljani papiri predat će se zakladi.
u drž. papir., dionica- ma i 4½% založnicama	3.351	22	11.918	35	Natječaj se objavljuje u „Ljetopisu“. ¹
u 4½% založnicama	1.792	23	5.348	03	Obadva fonda imaju istu svrhu, označenu poblže u „Pravilnicima“ fondova.
u dionicama Prve hrv. štedionice i u založn.	4.746	26	7.541	21	
u dionicama Prve hrv. štedionice	2.525	14	6.670	79	Prihod se za sada ne po- djeljuje.
u 4% ug. krun. renti	868	—	—	—	Za uzdržavanje galerije.
u 4½% založnicama	720	—	3.804	87	Za „Hrvatski biografski rječnik“.
na uložnoj knjižici s prihodom	338	48	8.717	18	Prinos (5.000 K) Akademije od g. 1905.
u 4% ug. kr. renti	800	—	—	—	Prihod uživa darovatelj
u 5½% obvezn. ratnoga zajma	1.195	79	3.463	11	Natječaj do konca g. 1919. gl. u „Ljetopisu“, 31. sv.
u 4% ug. kr. renti	1.200	—	602	20	Prihod uživa jedan stipen- dist.
u 4% zadužn. zajma grada Beča od god. 1894.	1.182	11	1.442	36	Prihod uživa slušačica medi- cine.
u 4% zadužn. zajma grada Beča od god. 1894.	1.200	—	—	—	Prihod uživa gda. grofica Althann doživotno.
na uložnoj knjižici s prihodom	218	27	6.227	74	Iznos će se upotrijebiti za posebno namijenjenu svrhu

** Založnice su izdane od Hrv.-slav. zemalj. hipotekarne banke. Prve hrv. štedionice i Hrv. eskomptne banke.

*** Ovdje su uračunati i prijenosi prihoda iz god. 1917.

¹ Gl. pripomenu o izdanom djelu na str. 8.

Osim onih darovatelja, koje sam spomenuo u svome izvještaju za god. 1917., imam spomenuti još ove dobrotvore umjetničkoga razreda: Poglavarstvo kr. i slob. glavnoga grada Zagreba (10.000 K), pok. počasnoga člana dra. N. pl. Tomašića (1000 K), gg. episkopa M. Nikolića (1000 K), kanonika mons. Stj. Korenića (10.000 K), kanonika J. Barle-a (1000 K), posjednika J. Křepelku (1000 K), pok. gm. M. pl. Czerliena (1000 K), veleposjednika Vasu Muačevića (500 K), posjednika Fr. Petrića (1000 K), dra. Strižića, odvjetnika u Bjelovaru (500 K), i akad. knjižaru S. Kugli (500 K).

Akademija se zahvaljuje srdačno svim tim dobrotvorima na njihovoj potpori, a nada se, da će je i drugi naši rodoljubni imućnici poduprijeti u njezinu radu oko svih grana umjetnosti, napose oko narodne naše umjetnosti.

Nepokretna se imovina Akademije sastoji od palače i od 5 kuća; ukupna njihova vrijednost iznosi prema faktičnim troškovima 846.950 K.

Koncem godine 1918. bilo je u akademijinoj zalihii knjigá 145.012 svezaka u ukupnoj vrijednosti po knjižarskoj cijeni K 649.305-90. Što brojnijem raspačavanju tih izdanja trebat će svratiti osobitu pažnju i s gledišta naučnih interesa i s gledišta materijalnoga.

Tečajem godine 1918. izgubila je Akademija smrću svoga počasnoga člana i dobrotvora dra. N. pl. Tomašića, koji je podignućem zaklade „za istraživanje hrvatskoga jezika i povijesti“ i drugim dokazima svoje naklonosti i privrženosti zadužio Akademiju na trajno zahvalno sjećanje. Dalje je Akademija izgubila odličnoga člana dopisnika Ljubomira Kovačevića, bivšega ministra prosvjete i tajnika srpske kr. akademije. Smrt nam je otela i dobrotvora našega generalm. M. pl. Czerliena, koji je tako toplo pratio rad Akademije i potpomagao je u njezinu nastojanju osobito oko jugoslavenske enciklopedije. Najveći dio svoga imutka ostavio je Akademiji, te tako postao jednim od najznatnijih njezinih dobrotvora.

Izgubili smo i revnoga i vrsnoga arhivara Akademije profesora dra. Bogolj. Krnica.

Svim tim pokojnicima zadržat će Akademija u svojem krilu duboku zahvalnost i trajnu spomenu. Slava im!

Dne 24. o. mj. održala je Akademija glavnu skupštinu za god. 1918. i izabrala tajnicima za novo trogodište 1919.—1922. ove prave članove: I. tajnikom ponovo dra. Jurja Majcena, II. tajnikom: dra. Ivana Kasumovića.

U III. je razredu izabran na jedno ispražnjeno mjesto za člana dopisnika dr. Ján Sobotka, profesor češkoga sveučilišta i član praške akademije.

Ove je godine Akademija pristupila po prvi put izboru novih članova umjetničkih struka na temelju kandidacija postavljenih konačno u skupnoj sjednici od 26. marta o. g.

Prema ustanovama našega Pravilnika i Poslovnika, kako je već spomenuo g. predsjednik, bio je za popunjenje članovima-umjetnicima slobodan broj mjesta ovaj: 14 mjesta za počasne članove, 8 mjesta za prave, a 7 mjesta za dopisnike. Akademija je za sada popunila 8 mjesta počasnih članova i 4 mjesta pravih članova, a svih 7 mjesta članova dopisnika. Ostala još 4 slobodna mjesta pravih članova ostavila je ona nepopunjena, pa će do godine moći umjetnički razred sam predložiti još 4 prava člana. Dopisnih je članova moglo o. g. ući samo 7 u IV. razred Akademije, no u glavnoj je skupštini zaključeno, da se taj broj povisi u umjetničkom razredu na 15 (a razmjerno je povišen broj i u ostala tri razreda). Tako će umjetnički razred moći do godine sam predložiti još 8 članova dopisnika za svoj razred.

Kod ovogodišnjih je izbora imala Akademija na umu mnoge naše priznate radnike na svim područjima umjetnosti, no morala se ograničiti samo na određen broj, kako je dosada bio ustanovljen u Poslovniku. Akademija se nada, da će do godine kreiranjem novih mjesta za članove moći napose u IV. razredu pozdraviti i one priznate naše radnike-umjetnike, koji se ove godine s rečenih razloga nijesu još mogli birati.

Rezultat izbora za članove Akademije, pripadnike umjetničkih grana, bio je ovaj:

Za počasne članove izabrani su: 1. Bukovac Vlaho (slikar), 2. Medović Celestin (slikar), 3. Meštrović Ivan (kipar), 4. Jovanović Paja (slikar), 5. Hubad Matej (glazbotvorac), 6. Šantić Aleksa (književnik), 7. Štritar Josip (književnik), 8. Babić-Dalski Ljuba (književnik).

Za prave članove IV. razreda izabrani su: 1. Csikos Bela (slikar), 2. Crnčić Klement M. (slikar), 3. Dr. Domjanić Dragutin (književnik), 4. Pilar Martin (arhitekt).

Za članove dopisnike IV. razreda izabrani su: 1. Kovačević Ferdo (slikar), 2. Dugan Franjo (glazbotvorac), 3. Nazor Vladimir (književnik), 4. Valdec Rudolf (kipar), 5. Frangeš Robert (kipar), 6. Iveković Oton (slikar), 7. Rosenberg-Ružić Vjekoslav (glazbotvorac).

Akademija pozdravlja nove svoje članove, pa izriče svoju čvrstu nadu, da će oni odličnom svojom spremom poraditi svim silama, kako bi i umjetnički smjerovi rada doprinijeli kulturnom našem napretku na diku Jugoslavenske Akademije i na ponos cijelom narodu Jugoslavije.

4. Izvješće o radu Akademije od glavne skupštine za godinu 1917. pa do glavne skupštine za godinu 1918. dne 24. aprila 1919.

Izvješće o radu Akademije od početka augusta 1917. do glavne skupštine za godinu 1917. dne 16. maja 1918. objelodaneno je u „Ljetopisu za godinu 1917.“, u svesci 33., na str. 68.—72. Moje izvješće se nadovezuje na to već objelodaneno izvješće.

U ovo su vrijeme prihvaćene za objelodanenie ove rasprave i radie ili prilozi:

I. za publikacije razreda historičko-filologičkoga: a) za „Rad“: Vladoje Dukat, Lovrenčevićev „Petrica Kerempuh“; Ante Liepopili: Slavensko bogoslužje u Dubrovniku; dr. Tomo Matić, Relković prema Pilpajevim basnama: — b) za „Starine“: Dimitrije Vitković, Patrijarh Arsenije Crnojević u Pakracu; Antonije Vučetić, Pisma dubrovačkih kaluđerica republici iza potresa od 1667. godine; c) za „Građu za povijest kniževnosti hrvatske“: dr. Milan Rešetar, Bibliografski prilozi II.; dr. Milan Rešetar, Sitniji prilozi; Šime Urlić, Prvo izdanje Tanzlinger-Zanottijevih pjesama g. 1699.; Šime Urlić, Juraj Gizdelin imenovani vojvoda god. 1655.; Šime Urlić, Marmont određuje Stulliju 300 dukata na godinu; Ivan Milčetić, Obrada Zanovičevih pjesama; dr. Josip Nagy, Nekoliko pisama B. Kopitara F. M. Appendiniju; dr. Tomo Matić, Božičevićev prijevod Petrarkine kancone ‚Vergine bella, che di sol vestita‘; dr. Tomo Matić, Pjesma Petra Divnića ‚U pohvalu od Šibenika‘; dr. Petar Karlić, Prilozi za kritičko uređenje tekstova Palmotićeve Pavlimira, Elene ugrablene i Akila; dr. Vladimir Čorović, Lektira S. S. Krañčevića; — d) za „Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium“: Ante Liepopili, Matrikula S. Antuna opata (dubrovačka bratovština Antoniná).

II. Za publikacije razreda filozofičko-juridičkoga: a) za „Rad“: dr. Stjepan Zimmermann: Ontološko-noetički princip u evoluciji filozofije; — b) za „Znanstvena djela za opću naobrazbu“: dr. Vladimir Dvorniković, Stanje savremene filozofije.

III. Za publikacije razreda matematičko-prirodoslovnoga: a) za „Rad“: Jan de Vries (Utrecht), Vrste raznih involucija s kolinearnim grupama; dr. Jovan Hadži, Shva-

éaúe sífnoforá; dr. Juraj Majcen, Prilog za geometrijsko odreéene projektivne srodnosti; dr. Ivan Arnovlevié, Polarne otporne linije kod luénog nosaéa sa dva zglavka; dr. Stjepan Mohoroviéié, O izraéunavaúu karakteristiékih vrijednosti i karakteristiékih pridruženih funkcija nesimetriéke jezgre u dva vrlo opéena sluéaja; dr. Andrija Gilié, Dnevni tok relativne vlage za Bucheben (1899.—1910.), Tragöb (1899., 1901.—1908.) i Kremsmünster (1904.—1910.); — b) za „Prirodoslovná istraživaúa Hrvatske i Slavonije“: dr. Artur Gavazzi, Prilog za hidrografiju bakarskoga zaliva; dr. Vale Vouk, Biološka istraživaúa termalnih voda Hrvatske i Slavonije; dr. Vale Vouk, Prilozi flori slatkovodnih alga Hrvatske i Slavonije; dr. Marijan Salopek, Monografija trijadiéke cefalopodne faune Kuna-gore; dr. Ivo Pevalék, Prilog poznaváúu algá Hrvatske i Slavonije.

IV. Za „Letopis Jugoslavenske akademije“: dr. Vladimir Variéak, O teoriji relativnosti; dr. Ferdo pl. Šišié, Natko Nodilo (nekrolog); dr. Đuro Körbler, Marko pl. Czerlien (nekrolog); dr. Milivoj Maurovié, Dr. Ivan Strohal (nekrolog); dr. Juraj Majcen, Rad náše akademije i odnos úezin prema narodu; dr. Milan Kresér, Pravni temelj upravne statistike Hrvatske i Slavonije; dr. Petar Karlié, Vatikanski rukopis Gunduliéeva „Osmana“; dr. Petar Kolendié, Godina rodeúa fra Andrije Kaéiéa-Miošića; dr. Josip Matasovié, Biéška k izdáníu Relkoviéevih Djela.

V. Odbor za sabiraúe spomeniká tradicionalne literature prihvatio je ove radúe ili prinose: Dimitrije Vitkovié, Utjecaj hrišéanske ikonografije na neke narodne pjesme; Mojo Medié, Nemri; St. L. Lopašić, Biéška iz obiéajnoga prava u staroj Crnoj Gori; Ante Liepopili, Vukodlaci; Rade Bosnié, Selo Kosna; Ivan Miléetié, Kršteúe mošta; Stjepan Banovié, Tri priloga za narodnu medicinu u vrliekoj krajini; Stjepan Banovié, Nekoliko priéa iz Zaostroga; Stjepan Banovié, Narodno vjerovaúe i priéaúe o vuku u vrliekoj krajini; Stjepan Banovié, Imena kozá i ovaca u Zaostrogu.

Za 1917. godinu izdala je Akademija ove publikacije, i to sve samo u jednoj seriji, zbog sadašúih štamparskih prilika, koje gotovo svaki dan postaju sve teže:

Dvije knižice „Rada“: jednu (218.) razreda historičko-filološkoga i filozofičko-juridičkoga, drugu (219.) matematičko-prirodoslovnoga razreda; „Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium“, svezak 43. („Acta comitialia“, V. od dra. Ferde pl. Šišića); „Starine“, knižicu 36. uredio dr. Ferdo pl. Šišić; „Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika“, sv. 36. od dra. Tome Maretića; „Prinosi za hrvatski pravno-povjesni rječnik“, napisao Vladimir Mažuranić, svezak 7.; „Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena“, knižicu 23. uredio dr. Dragutin Boranić; „Prirodoslovna istraživanja Hrvatske i Slavonije“, svezak 13.; „Izvješća o raspravama matematičko-prirodoslovnoga razreda“, svezak 9. i 10.; „Letopis Jugoslavenske akademije za god. 1917.“, II. dio sveska 32. i „Letopis Jugoslavenske akademije za godinu 1918.“, svezak 33.

Osim toga je Akademija izvan redovne serije izdala dvije knižice: 1 u zborniku „Stari pisci hrvatski“ kao drugo izdanje devete knižice „Djela Ćiva Frana Gundulića“ za štampu priredio Đuro Körbler; 2. „Nauka o životu bića“, napisao prof. dr. Vaše Vouk kao sedmi svezak „Znanstvenih djela za opću naobrazbu“.

* * *

U godini 1918. odbor za izdavanje historičkih i historičko-juridičkih spomenika prihvatio je ponudu člana dopisnika dra. Karla Kadleca, da za Akademiju napiše oveću monografiju o dalmatinskim statutima i da za zbornik „Monumenta historico-iuridica“ spremi kritičko izdanje bračkog statuta.

* * *

Zbog sve većih troškova, što ih iziskuje štampanje knjižica, odlučila je Akademija ove godine zasada izdati samo pet publikacija u jednoj seriji, i to: 1. dvije knižice „Rada“: jednu (220.) razreda historičko-filološkoga i filozofičko-juridičkoga, a jednu (221.) razreda matematičko-prirodoslovnoga; „Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika“, svezak 37.; „Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena“, knižicu 24.; „Izvješća o raspravama matematičko-prirodoslovnoga razreda“, svezak 11. i 12.

* * *

U godini 1918. dala je Akademija iz svojih dohodaka potporu od K 1000 prof. dru. Stjepanu Ivšiću, koji priređuje novo izdanje Hrvatskih spomenika, da prouči različne glagoljske isprave u Omišlju, Dobriću, pa u arhivima seußskoga kaptola i ugarskoga narodnoga muzeja u Budimpešti, a potporu od K 1500 pravomu članu prof. dru. Ferdi pl. Šišiću, da prikupi dalju građu za Hrvatske saborske spise u različnim ugarskim i bečkim arhivima.

* * *

„Hrvatski biografski rječnik“ ima od oktobra 1918. nova urednika, prof. dra. Davida Bogdanovića, koji se marljivo prihvatio toga posla. Kako je prestao rat, ima opravdane nade, da će i rad oko toga rječnika brže napredovati nego dosada.

* * *

Područni zavodi Akademije:

I. Ni godine 1918. nije sklopljen nijedan nov ugovor za zamjenu publikacijâ. Popis kniiga, koje su te godine ušle u knižnicu, štatpat će se u „Letopisu“.

II. Arhiv Akademije povećao se ovim darovima: Frano Kovačić poklonio je rukopisne bilješke A. Kazalija s riječima, kojima bi valjalo dopuniti prvo izdanje Parčićeva rječnika; dr. Radovan pl. Marković poklonio je iz ostave svoga oca dva pisma i bilješke k dvije radne pok. dra. Ivana Dežmana; Dušan pl. Preradović poklonio je iz ostave svoga oca pjesnika rukopis nekih pjesama Zanovićeveh; pokrovitelj Akademije nadbiskup dr. Ante Bauer poklonio je rukopis češke gramatike od pok. dra. Frañe Račkoga; pukovnik Bogdan Mamula iz ostave svoga rođaka generala Lazara Mamule po jedno bismo banova Josipa Jelačića i Josipa Šokčevića pa odgovor ñegova rodaka na potoñe pismo; dr. Fran Gundrum-Oriovčanin dnevnik Antuna Nemčića-Gostovinskoga s nekim pjesmama, pa mnogo povelâ, ispravâ, rukopisnih pjesama različitih autora, nekoliko slikâ i fotografijâ.

5. Rasprava

predsjednika Vladimira Mažuranića.

O „Ligi naroda“.

Gospode moje i gospodo!

Večeras poslovnik Jugoslavenske akademije daje meni časno pravo, da uznastojim prigodom svečane ove sjednice pozabaviti Vas na koji četvrt ure raspravicom.

Nakanio sam govoriti o nama sad ponajbližoj stvari, o Ligi iliti, kako stari hrvatski pravni jezik kaže, — „obljubi“, kojom na ponuku predsjednika republike Sjedinjenih država američkih Sporazum boće da sveže što više naroda, ne bi li time učvrstio svjetski mir. Sâm osjećam, kako je teško govoriti o takovoj namjeri, dok ne imamo ni o samoj osnovi ni o tečaju dogovora nikakovih stalnih vijesti, osim novinskih izvještaja, koji često puta i ne mogu da budu posve pouzdani. — Računam na blagovoljnost Vašu i u takovim prilikama, a u okviru ove kratke svečane sjednice ne će nitko očekivati dotjeranu radnju trajnije vrijednosti.

Opća čežnja za mirom prirodna je posljedica ratnih užasa, koji su nam dušu raspinjali za dugačkih godina. U ogromnom svjetskom koloseju vrstale su se bojne igre, jedna krutija i krvavija nego li druga. Sme nam je pak mutila svake noći prikaza beskonačnoga samrtnoga plesa sablasti. Ako je bilo utjehe, bila je ona u herojskim djelima, kojima su se proslavili branitelji pravedne narodne stvari. — Nas na Jugu slovjenskom krijepila je navlastito natčovječna snaga i ustrajnost, kojom su Srbi za kraljevstvo svoje i rvali se i ginuli i stradali, da se napokon odrvu vojskama bez broja.

Historijski događaji ne potječu nikad od jednoga jeditoga izvora ili povoda; svaka takova zgoda posljedica je najraznoličnijih pomisli, nagona, osjećaja i strasti, pak dugačka niza inih događaja. Napokon mi ljudi nismo gospodari, već smo robovi događaja! Ali tko će sumnjati, da je ustup Sjedinjenih država u rat posljedio i zato, jer je javno mnijenje u Americi sve više buktilo na pogledu prijegorna junaštva, kojim su maleni narodi, a na prvome mjestu junačka Srbija, odbijali premoć nesmiljenih navalnika. Njemačka je krivo ocjenjivala dušu Amerike! Mislila je, da preko Oceana

vlada puki materijalizam, a nije ni slutila, koliko je požrtvovnosti u tim praktičnicima, kad ih uhvati bijes na nepravdu, što je slabiji mora podnositi od nasilnika. Predsjednik Wilson erpao je odluku za rat i onih svojih četrnaest točaka o načelima mira iz psihe velike demokracije onkraj Atlantika. Potekla je intervencija Amerike još više iz samilosti za tolike patnje i herojske žrtve, nego li iz bojazni pred pobjedom centralnih vlasti. U ime čovječanstva i čovjekoljublja, a za nove misli, krenuli su milijuni vojnika iz Amerike s ushitom preko široka mora u krvav boj.

Što je taj burni pokret idealnoga shvaćanja provalio iz Novoga svijeta u griješnu Evropu, zato ide hvala i junacima i stradalnicima, koji su dirnuli dušu velikoga američkoga naroda.

* * *

Tko hoće da govori o Ligi naroda, mora ponajprije da se uputi, tko je onaj znatni muž, koji je javni začetnik ovake misli.

Thomas-Woodrow Wilson rodio se u Stauntonu u Virginiji 28. decembra 1856. Woodrow mu je na krstu dano drugo ime po prezimenu materine porodice. I s očeve i s materine strane potekao je Wilson iz obitelji presbiterijanskih pastora. Po djedu je škotskoga podrijetla. Svršio je pravoslovne nauke, zatim bio odvjetnik, pak prešao kao učenjak povjesnik, narodni ekonom i politik na razne univerze. Na glas došao je po djelima svojim: Povijest naroda američkoga (pet svézaka), pak *The State* (država) i dr. Na žalost mi tih djela zasad ne imamo pri ruci. Francuz Jacques Peyrot kaže u raspravi o Wilsonu, da je taj veliki demokrata, ali podjedno i štovatelj „autoriteta“, izveo u svojem djelu „*The State*“ iz sadržine samoga ustava Sjedinjenih država, da je predsjednik te republike i za vrijeme mira i za vrijeme rata jednako neograničen vladalac, praktično govoreći, kakov je negda bio i stari francuski kralj Ludovik XIV, koji je govorio: „*l'état c'est moi*“.

Bio je poslije Wilson nekoliko godina i gubernator države New Jersey. O njegovoj tvrdoj volji teklo je tada dosta značajnih pričica. Ušao je u volju po svojoj objektivnosti i političkim svojim protivnicima. Glas mu se proširio po Uniji, ter je tako kao kandidat demokratske stranke 7. novembra 1912. izabran prvi put za predsjednika Sjedinjenih država s ogromnom većinom od 303 glasa, dok je Roosevelt sabrao 88, a Taft 8 glasova.

Francuski pisac i žurnalista Emile Hovelague veli o Wilsonu: „On je praktičan, a podjednako idealista, realista, a ipak vjerom pobožnjak, pozitivan, a pripravan da sve žrtvuje za jednu ideju. . . On je, kad ga samo pogledate, pravi autokrata i ne ima autoritativnije osobnosti, nego li je on. . . Ali taj „autoritet“ izvire iz dugačke prošlosti trajno uživane slobode; izražaj je to široke kolektivne volje svega kolikoga američkoga naroda, koji hoće svemu čovječanstvu da podijeli onu sreću i blagostanje, što ga uživa on sam“.

Ovakav državnik nije miroljubac ni po teorijama radikalno-političkih zanesenjaka, a još manje s razloga zelotizma koje vjerske sljedbe. Ne zanosi se on pjesnički za povratkom Ovidijeva zlatnoga vijeka, kad se, kako je mladi Ivan Mažuranić pjevao u *Vijekovima Ilirije*, „blažen vijek življaše po svuda“, kad je po pričanju klasikâ u doba Saturnovo stolovala božica nebeske pravde Astrea na zemlji, da nas odbjegne i uteče među zvijezde, pošto nam je minulo blaženo to doba! Mislim, da se ne će naći ni traga tomu, da bi ovaj državnik i učenjak ikada surađivao u pacifističkim zborovima, razgranjenim po svem svijetu, napose pak u Americi. Mi stari sjećamo se, koliko se za našega djetinjstva i mladosti razgovaralo o „miroljubnom apostolu“ Elihu Burritu, koji je, rodnom Američanin, u Sjedinjenim državama žarkim govorima vodio na zborovima i kongresima borbu protiv vojne, prolijevanja krvi i neumjerenosti. On je poslije god. 1848. i u Evropi nastavio svoje djelovanje. Bio je to čovjek priprost kovač, ali pun prirodnih darova. Kod toga pokreta bijaše dašto i vjerskih pobuda. Burrit bio je „quaker“, a s protivuradnom propagandom bavile su se i ine sljedbe, tako primjerice sljedbenici Petra Chelčickoga, Čeha, već za vrijeme najžešćih ratova husitskih, pak „Češka braća“, „Methodiste“, „Nazareni“, „Duhoborei“, „Svedenbergijanci“ i dr.

Problema je to doista ne same čudoredna, a pogotovu i vjerska, već i pravno-znanstvena.

Zabavljali su se njome mnogi mislioci. Neki od njih kušali su, ne bi li našli ozbiljno znanstveno rješenje, tako n. pr. Dante u djelu „De monarchia“, gdje hoće da izgradi svijet osnovan na čudoredu. Mučenik za svoje uvjerenje Toma More, veliki kancelar silnika Henrika VIII., u XVI. vijeku, u Engleskoj, napisao je pak „Utopiju“ gdje crta pjesničkom maštom izmišljeni idealni otok i blagoslov, koji ondje vlada.

Poslije njega u XVIII. vijeku izdaje Francuz Charles Irenée Castel, Abbé de St. Pièrre, djelo: *Projet de paix perpétuelle* itd. Francuska književna povijest uzdiže u najviše visine odličnoga toga pisca i kao mislioca i kao jednoga od najboljih klasičkih stilista. Našao mu se u istom poslu dostojan premac, ako i ne glede stila, a to po dubljini misli, mnogo kasnije u djelu glatovitoga Nijemca, filozofa Kanta: *Zum ewigen Frieden*.

S jednakom ustrajnošću kao ovi spomenuti odličnici svega kolikoga čovječanstva razmišljao je bez sumnje i učenjački um Wilsonov o načinu, kako da ujamči što dulji opstanak trajnu miru, za kojim teži. Njegovi predšastnici u tom zadatku, i po intelektu i znanju njemu srodni i njega dostojni, nisu imali u rukama moć ogromne Amerike. Wilsonu samomu bilo je zato dano, da pokroči dalje: on sa svom mladenačkom, bujnom snagom Sjedinijenih država i po novovijekim nazorima, što ih prenosi iz Novoga svijeta u Stari, hoće da stvori novo, ili barem bitno popuni i popravi staro međunarodno pravo, ne bi li se, ako ne sačuvao vječni mir, a to barem zapriječilo buknuće rata iznebuha.

* * *

Polovicom februara t. g. u Parizu, u palači na Quai d'Orsay progovorio je Wilson, poslije završenih rasprava odbora za sastavak statuta o međunarodnoj „Ligi naroda“, u svečanom zboru svekolike mirovne konferencije, s posmjehom na mršavu, ozbiljnu inače lieu: „Čast mi je i radost, što mogu na ovaj stô položiti na ime odbora za Ligu¹⁾ narodâ izvještaj, jednodušno sastavljen od izaslanika svih četrnaest naroda, koji su kod toga sudjelovali“.

Zatim je pročitao osnovu, u nekim glavnim točkama nama znanu.

Jamačno je ta osnova do danas u raspravama znatno izmijenjena. Naslutiti ipak možemo bitne ustanove.

Čini se, da će se rješavanje pitanja, koje države mogu da budu učesnicama u Ligi, predati nekoj vrsti vijeća, kao zakonodavnom zboru Lige naroda. U to vijeće trebat će da ovlaštene države odašilju svaka po tri punomoćnika, koji pak imaju svi zajedno samo jedan glas na ime države, koja ih je izaslala.

¹⁾ Službeno je tada preveden taj naslov nu francuski sa „Société des Nations“; francuski list *Le Matin* prigovorio je oštro, da je taj prijevod samovoljan. Ini listovi ipak i sada Ligu nazivlju Société (društvo, udruga, zajednica).

Obveze, što ih Liga naroda nameće svojim učesnicima, bit će po prilici ove: da će stegnuti svaka država oružanja na kopnu i na moru na mjeru, što će je odrediti Liga; da jedna država drugoj ima objavljivati svako oružanje na kopnu i na moru; da sve države sebi međusobice ujamče cjelovitost državnoga područja i suverene samosvojnosti; da moraju svaki prijepor podvrći obraničkomu sudu, pak da se ne smije nijedna stranka latiti oružja, prije nego izminu tri mjeseca nakon presude obraničkoga suda; da imaju sve države, koje pripadaju Ligi, dopustiti oružanoj sili Lige, da prelazi preko njihova područja, kad bude ova sila izaslana, da provede koju presudu Liginu sudišta o kojem međunarodnom prijeporu; da se imaju u svim državama Lige provesti jednolično uredbe u zaštitu radnika itd.

Vrijedno je razmisliti, kojim će duhom odisati nova ta međunarodna tvorba, ako bude onako uređena i zadahnutu, kako to Wilson hoće.

Reče on u početku pregovora: „Neću ni hroma (t. j. nesigurna) mira, ni mira nasilna (point de paix boiteuse, ni de paix d'oppression)“.

Prije već, dok mi nismo još ni slutili u Evropi o „četрнаest točaka Wilsonovih“, rekao je on dne 22. januara 1917. kao predsjednik Sjedinjenih država u poruci svojoj američkom senatu: „Predlažem, da narodi zajedničkim sporazumom prihvate nauku predsjednika američke republike Monroe-a kao pravilo općeno, valjano na svem kolikom okrugu zemaljskom: nijedan narod neka ne pokuša, da svoju suverenost nametne ikojemu drugomu narodu ili puku, nego svaki da bude vlastan sebi odrediti vladu i najmanji kao i najveći i najmoćniji. To su načela američka. . . . Mi ne možemo prihvatiti drugih načela, jer su to načela svega čovječanstva. Ona svagdje moraju prevladati“.

Pridajmo tome kao karakteristiku, što je o mentalnosti pravoga Američanina sudio — od nedavna pokojni — bivši predsjednik Roosevelt. Izrekao je on misli svoje u nekoliko riječi, kano u kamen uklesanih: „Ako Američanin hoće da uspije, treba da se pouzda sam u sebe, a ne u državu, treba da se ponosi uspjesima vlastita rada, a ne da zavidi dobroj sreći inih . . . , treba da se bori s odlučnom hrabrošću sa životom, da savlada protivštine, ako uzmogne, ali da mirno podnese poraz, ako bude on savlađan, pak da sa svojega neuspjeha i ne pokuša okriviti bližnje svoje, koji doista zato ne nose nikakove odgovornosti“.

Kako da se bolje ocrtta ponosno, a prijegorno pravo demokratsko mišljenje, osnovano na široko shvaćenju individualnoj slobodi, odakle potječe prezirna ona odvratnost od svakoga uzdrmanja socijalnoga poretka, onaj „bon sens“ mlade Amerike, koji svijetlom svojim prodire u tmine drevne evropejske državne praktike.

Wilson je očito predstavnik javnoga mnijenja, koje vlada u najširim odlučnim krugovima Sjedinjenih država. Osnova Lige po tom nije djelo osobe Wilsonove, već plod novovječnoga američkoga ideala o gospodstvu čovječstva i vječite pravde na svem svijetu.

Kao učenjak zna Wilson dobro, da toplo sree, koje osjeća, a užitak nalazi u bezgraničnom maštanju, nije pouzdan provodič, pak da treba da hladni razbor upravlja našim koracima, navlastito u politici.

Zato je on, kad je čitao polovicom februara o. g. pomenutu osnovu o Ligi naroda, svečano izjavio i ovo:

„Nismo mi radili u vrućem entuzijazmu, već u brizi i duboku osjećaju naše odgovornosti. Naš mandat potekao je od 1200 milijuna ljudi, i mi, nas četrnaest potpisnika na ovoj osnovi, predstavljamo uistinu čovječanstvo; našoj zajedničkoj i odlučnoj volji ne će smjeti nijedna protivna moć ni pokušati da se odupre“.

Priznajem, dosada su to samo riječi, a gust mrak krije, što će nam budući dani donijeti u djelima.

Bit će ipak vrijedno, da ovdje malo zastanemo, pak razmislimo, nisu li se u predašnje koje doba, i ako u inim prilikama, a svakako u manjem opsegu, pozabavili ini državnici sa sličnim problemima. Ta ljudska je duša ista ostala, a u njoj se kriju svagda iste bojazni i iste žudnje. Grozote dugotrajnih ratova morale su u svako doba uroditi reakcijom, koja je budila općenu čežnju za očuvanjem trajnoga mira, pak i hladne državnike nukala na razmišljanje.

U bližnjoj prošlosti sjećamo se potpune nedaće pokušaja, što je potekao od nesrećnoga ruskoga imperatora Nikole II., i maljušnih posljedaka pompozno zametnute konferencije u Haagu. Na početku prošloga vijeka zapinje nam pak na časak oko na Svetoj Alijanciji, koju su dne 26. septembra 1815. u Parizu nakon uništenja Napoleonove vladavine sklopili imperator Aleksandar I., pak cesar austrijski i kralj pruski. Stvar je tobože potekla od Aleksandra, kojega je misticizmom opojila i vodila, kud je htjela, umom nezdrava Madame Krüdener. Uvod Alijancije ispunjen je hinjenom

žarkom pobožnošću, pak se namjera izrično upravlja na obvezu alijiranih vlada, da će vladati kao braća po zapovijedi vjere i naukama Spasitelja za očuvanje trajnoga mira. Prava je pak svrha vladarima bila međusobno osiguranje protiv slobodoumnih težnjâ naroda. Značajno je, da je Engleska pregledala tu igru riječima i otklonila pristup k toj alijanciji.

U daljoj davnini naći ćemo, da je po povijedanju ministra Maksimiliana de Sully proslavljeni francuski njegov kralj Henrik IV. oko g. 1608. i 1609. razmišljao, kako da skrši vlast Habzburgovaca uređenjem „kršćansko-europejske republike“, sastavljene od petnaest država pod vodstvom Francuske. Poslije trebalo bi Osmanlije baciti složnim naporom iz Europe. Njemačka kritika pobija ipak s puno raploga, počevši od Rankea, ovu povijest kao izmišljotinu Sullyevu. Svakako je kralj Henrik IV. pao od noža ubojice Ravallaea već 14. maja 1610., prije nego je istupio na javu s ikakvom osnovom u tom pravcu.

Ozbiljniji i stariji pokušaj, ne bi li se zapriječili krvavi sukobi među kršćanima, pokrenuo je doista sto i pedeset godina prije smrti francuskoga kralja Henrika IV. znatni češki kralj Juraj (Jiří Podjebrad²⁾).

Ono je doba i za naše zemlje upravo odsudno: propala je Bosna, despotovina srpska, Hun, a Mleci su za toga razmicali vlast svoju. Još se posljednji kralj Bosni Stjepan Tomašević g. 1461. pisao: „kralj Srblijem, Bosni, Primorju, Humsci zemlji, Dalmaciji i Hrvatim. Donjim krajem, Zapadnim stranam, Usori, Soli, Podrinju i k tomu“, čuvajući uspomenu na srpsko-hrvatsko jedinstvo, a ni dvije godine zatim bijaše Bosna pod Osmanlijom, a kralj bosanski posječen. O toku historijskih vrlo zamršenih zgoda onoga doba naći će se, što se naših prilika, tiče potanka, a svagda pouzdana, uputa u „Povijesti Hrvata“ našega V. Klaića. Sinhronističko prikazuje nam ondje naš učenjak tužnu sliku, obasjanu samo svijetlim trakovima herojskih djela ljudi naše krvi, kako je nakon utišane najveće žestine husitskih vojni tekla borba o prijestolje njemačko, pak češko i ugarsko-hrvatsko za doba cesara rimskoga Friderika

²⁾ Isp. Fr. Palackýja: Dějiny kralování Jiřího z Poděbrad, v Praze 1860. pak predašnji dio njegova djela: Dějiny národu českého, zatím: Ernesta Denisa: Fin de l'indépendance bohême I. II. Paris 1890.; odlično djelo poteklo od pisca odana misli slovensko-francuskoga trajnoga bratimstva. Na sbr. 36. I. toma ima zanimljivu bibliografiju o povjesnim djelima za ono razdoblje.

III., čovjeka tvrdoglava, a troma i neodlučna, pod kojim je srednja Europa malne udušila se u kalu velikaškoga bezvlada.

U takovim užasnim prilikama, gdje su bile navlastito u Češkoj raskinute sve veze, i ćudoredne i društvene i vjerske, uspjelo je jednomu čovjeku, da vještinom, obzirnošću i odvažnošću spasi izmućenu domovinu svoju od gotova rasula. Bio je to Juraj Podjebrad.

Kod njega morali bismo se zaustaviti i oduže. Za svrhu rasprave naše, da toga vladara prikažemo kano u neku ruku preteću Wilsonova, bit će ipak dosta nekoliko desetaka redaka.

Otać Jurjev bio je „Viktorin Boček z Kunštata a z Podiebrad“, vlastelin češki, koji se nije brojio baš među gospodu, ako mu je svojta i imala veza s najodličnijim „panima“. Oko g. 1420. rodio mu se u Podjebradima sin Juraj. Viktorin Boček stajao je za vojni, kojima je cesar Sigismund htio da satare buntovne Čehe, kano „kališnik“ (umjereni pristaša Husov, utrakvista iliti „pod oboji“) uz Pražane, a kad je to obrana ljubljene Češke zahtijevala, tad i uz tvrdoga Husitu Jana Žižku z Trocnova i njegove radikalne i nesmiljene Taborićane iliti Tabore.

Ćim je pak ekumenski erkveni zbor u Basileji g. 1433. autoritativno dopustio kališničima, da ostanu i nadalje kod zavedena obiĉaja pričesti „pod obojim prilikama“ i kod porabe češkoga jezika u službi božjoj, uprilićeni su između Čeha i erkve t. zv. praški komapktati. Umjereni Česi kališnici složiše se s erkvom katolićkom na tom temelju, paće podoše s vojskom protiv nepomirljivih, gotovo anarhistiĉkih i komunistiĉkih Taborâ. Krvavi i okrutni bijahu ti bojevi među rodenom braćom. Viktorin Boček bio je dašto na strani umjerenjaka, jedan od njihovih odličnih voda. U bitei kod Lipana, gdje su g. 1434. Taborićani konaĉno savladani i rastepeni, vojevao je uz oca i nedorasli Juraj. Čehe su samo Česi mogli pobijebiti.

Juraj došao je za mlada na dobar glas kao kapetan. S osamnaest godina razbio je na ĉelu ĉete svoje mnogo silniju austrijsku vojsku. Izabraše ga njegovi zemljaci za glavara njegova okruŹja. Obzirnošću svojom stekao je naskoro sebi veliko privrženstvo svih stranaka. Bio je neprijatelj, fanatiĉni mrzitelj nereda i zloćinaca, nije dopuštao progonstva radi razlike vjere, štitio je slobodu vjeroispovijesti, pak zaveo, dokle mu je vlast sezala, potpunu snosljivost. Sâm je vojevao, da savlada Taborićane i pomogne pobjedi kompaktata, a po tom i katoliĉke erkve protiv nepomirljivih Hu-

sita, pak je zato tvrdo bio osvjedočen, da je vjeran sin matere crkve. Javno i skromno naglasivao je to i utvrđivao. Ali podjedno je s češkom ustrajnošću držao se povlastice pričesti „pod oboji“ i porabe češkoga jezika kod službe Božje.

Sva ta svojstva Jurjeva, kojima je ušao u volju velikoj većini Čeha, potakla su za razdoblja, kad je kraljem češkim i ugarsko-hrvatskim imao biti Ladislav, posmrtni sin kralja Albrehta Habzburgovca, češke staleže, da izaberu Jurja Podjebrada glavnim upravnikom zemalja krune češke.

Pravo je čudo, kako je po pričanju izvještaja iz onoga doba za nekoliko godina zavedenim javnim poretkom rasipana, oglobljena Česka po zaslugi Jurja Podjebrada u brzo napredovala u čudorednom i gospodarstvenom blagostanju. G. 1453. okruniše Česi dijete Ladislava Posmrče (Postumus) u Pragu kao kralja češkoga. Dašto Juraj Podjebrad vladao je i nadalje jednako samostalno u zemljama češke krune kao gubernator, kako je nejakoga kralja u Ugarskoj i Hrvatskoj zamjenjivao Ivan Hunjad.

Usljed neugasive mržnje među rodovima Ivana Hunjada i Ulrika Celjskoga, rodaka kralja Ladislava, došlo je nakon osvojenja Biograda iz osmanskih šaka do tragičnih katastrofa. Umrije Ivan Hunjad od kuge u Zemunu 11. augusta 1456., a propovjednik križarske vojne i bojni drug njegov sveti Ivan Kapistran dva mjeseca za njim u Iloku. Mladi kralj Ladislav htjede da nakon smrti sam zavlada u Ugarskoj. U tom poslu bio mu je uzdanikom rođak Ulrik Celjski. Ladislav Hunjad, zapovjednik u Biogradu, stariji sin pok. Ivana, i pristaše njegovi videći, da je kralj posvema u vlasti omražena Nijemca Ulrika Celjskoga, uhvatiše zgodnu priliku, kad je kralj s Ulrikom ušao u Biograd u tvrdu, pak odijeliše i kralja i Ulrika od njihove vojničke pratnje. Samoga Ulrika prizvaše u dvoranu k Ladislavu, tobože na dogovore. Ondje ga nakon svađe sasjekoše.

Kralj bijaše sada posve u vlasti Ladislava Hunjada i njegove svojte. U strahu hinio je lukavi mladić, da uvida, da je bilo pravo, što je smakuut Ulrik Celjski. Namamio je dokazima milosti oba Hunjada, i Ladislava i mladega mu brata Matiju, da podu uz kralja svojega u Budim. Tu je kralj skupio odanu vojsku njemačkih i čeških najamnika,

Dne 14. marta 1457. pozvao je kralj oba brata Hunjada u palaču. Ondje ih zaslužnije vojnici, pak bjehu odmah oba brata i

svi njihovi privrženici osuđeni kao krivci veleizdaje na smrt. Sud su sastavila na brzu ruku gospoda kraljeve pratnje.

Kralj dade 16. marta 1457. Ladislava Hunjada pogubiti, a Matiju povede sa sobom u Beč. U Ugarskoj i Austriji nastade velik metež. Kralj Ladislav morao se zakloniti pod zaštitu Jurja Podjebrada u Prag. Stigao je onamo 29. septembra 1457. Poveo je sa sobom i mladoga Matiju Hunjada. U Pragu spremalo se vjenčanje kralja Ladislava s francuskom kraljevnom Magdalenom, kćeri Karla VII. U to 23. novembra 1457. naglo umrije kralj Ladislav. Nije još bio navršio ni osamnaest godina. Nije čudo, što se širio glas i sumnja, da je kralj otrovan. Sumnjalo se i na Podjebrada i na njegovu ženu. Povijest dokazuje protivno: povod smrti bila je kuga.

S voljom ogromne većine naroda zakraljio se 2. marta 1458. Juraj Podjebrad na izbornom saboru u Pragu. Međutim bio je Juraj sklopio najuže prijateljstvo s mladim Matijom Hunjadom. Znao je Juraj, da ima Matijaš kao sin slavnoga Ivana Hunjada najviše nade, da ga Ugri izaberu za svojega kralja. Odmah nakon smrti Ladislava Postuma zaručio je zato Juraj svoju devetgodišnju kćer Kunhutu (Katarinu) s Matijom, pak je svoga budućega zeta otpravio u Ugarsku, davši mu u pomoć i čeških najamnika. Ondje je Matijaš na saboru u Pešti, pod geslom, da valja birati domaćega kralja, a ne Nijemca, izabran već dne 24. januara 1458. za kralja ugarskoga i hrvatskoga.

Već papa Kalikst III. odobrio je izbor Podjebrada za kralja češkoga. Nakon smrti toga pape učvrstilo se još prijestolje kralja Jurja, kako se moglo pričiniti. Bilo je puno nade, da će se dati ukloniti dalji nesporazumci između Crkve i Čeha, kad je Kalikstu III. konklave izabrao nasljednikom najumnijega predstavnika humanizma onoga doba, glasovitoga kardinala Eneja Silvija Piccolominija.

Taj sjede na prijestolje sv. Petra pod imenom Pija II. Eneja Silvije poznavao je lično Jurja Podjebrada, Ivana Hunjada, Hunjadovce, cesara Friderika III., kojemu je bio dugo savjetnikom, i sve odličnije državnike onoga doba.

Općio je s Jurjem Podjebradom kao državnikom, cijenio njegovu vještinu i odvažnost, i ako mu nije bio sklon. Pio II. kao tadanji najbolji poznavalac Istoka snovao je, kako da uvede ogromnu križarsku vojnu. ne bi li bacili kršćani Osmanlije iz Evrope. Mi-

slilo se na vojničku vještinu Jurja Podjebrada i njegove prokušane češke vojske. Nije čudo, da je u to vrijeme čudesnih uspjeha kralj Juraj maštao i o daljim srećnim i slavnim prigodama. Zanimao se za njemačke stvari, željkovao krunu njemačku, pomišljao i govorio o vodstvu križarske vojne na Osmanlije. Mamila ga pače nada, ne bi li nakon poraza osmanske sile mogla zapasti njega, Jurja, bajna kruna cesara bizantijskih. Ta sami njegovi protivnici sokolili su ga, da segne za što višim ciljevima!

Ovo doba, ispunjeno, kako vidimo, velikim uspjesima, a nadama bez mjere, bilo je s druge strane ipak po Jurja vrlo opasno jer je Rim htio, da se Češka odrekne „praških kompaktata“. Tvrđilo se, da koncil basilejski nije vlastan bio da podijeli trajno takove povlasti češkoj sljedbi kališnika. Juraj pak nije bio ni kao kralj voljan odstupiti od praških kompaktata; a sva je prilika, on ne bi toga odstupa ni mogao provesti, jer je bio kraljem samo po volji naroda, velikom većinom u Češkoj privržena kališničkoj sljedbi. Kralj je stoga odgađao diplomatskim koracima konačni prelom sa svetom stolicom, kojemu je htio da izbjegne.

U to doba nanese kob — ako nije tajna namjera francuske diplomacije po srijedi — u Prag humanistično obrazovana Francuza iz Grenoble-a (Gratianopolis) u Danphinè-u. Bio je to Antoine Marini, sin Bartolomejev, neki inžinir, tvorničar, svakako obrtnik. Čini se, da je izumio nov spretniji postupak za paljenje kreča, pečenje opeka i crijepa (nazivlju ga i carbonista, ugljenar). Sam se Marini zove, a tako ga i poslije, kad je već bio poslanik, kite naslovom „miles“ i „eques“ t. j. vitez, a pored toga i „doctor“ i „magister“. Bio je ponajprije u Austriji, gdje mu je cesar Friderik VI. dao privilegij za tjeranje obrta iscrpljivanjem vodene snage. Takove pothvate imao je i u Salzburgu i Beču. Već prije g. 1459. nalazimo Marinija na dvoru Jurja Podjebrada. Živahni taj Francuz naučio je vrlo dobro češki, što mu je svakako trebalo, jer Podjebrad nije znao ni riječi latinski, a jedva nekoliko njemačkih riječi.

Mora da se kralju Jurju taj umni inostranac veoma svidio. Čini se, da su bili često u razgovoru. Kralj bi Juraj, željan upute i pouke od učena čovjeka, pitao, a Marini bi odgovarao o političkim i ekonomskim stvarima. Jednoč stavio je kralj svojemu savjetniku niz pitanja, a Marini mu odgovara odugačkim češkim raspravama, kadšto dosta naivnim, po našem shvaćenju, ali kadšto i vrlo oštroumnim. Upitao ga nekom zgodom kralj: kako bi se

moglo upriličiti, da se svi Česi potpuno izmire sa svetom stolicom, a da ipak njima ostanu sačuvane povlastice kompaktata, pak zatim: kako bi se mogli skloniti europski vladari na dogovor, po kojemu bi se obvezali na svestrani trajni mir, a da se uzdrže i cesar rimski i papa, svaki u punoj svojoj vlasti, a nakon toga da svakoliko kršćanstvo udari na Osmanlije.

Marini odgovori: „kralj francuski najviši je vrhovnik, on je zvan da izmire Čehe s erkvom“. Pored toga pozivao se Marini na svoj prijedlog o „parlamentu“, o čem ćemo poslije čuti pobliže³⁾.

Kralj Juraj šalje zatim u najvažnijim poslovima Marinija kao svojega poslanika. G. 1462. uspio je savez kralja Jurja s Poljskom. Marini pođe zatim k svetoj stolici, gdje nije postigao uspjeha. Odatle ode u Mletke, gdje je ugovarao i predlagao velik savez kraljeva: češkoga, francuskoga, poljskoga, ugarskoga, pak vojvode burgundskoga i republike mletačke. Radilo se o savezu, koji bi očuvao mir u kršćanstvu, a dao prilike, da se poždenu Osmanlije iz Evrope. Mlečani sokolili su Marinija i odobravali kraljeve prijedloge, samo su imali prigovora, da bi trebalo sa svetom stolicom prije ugovarati.

Marini pođe najprije odatle na dvor u Burgundiju, pak ravno do kralja francuskoga Ludovika XI. Bio je taj vladalac možda humanistično najbolje odgojen od svih knezova onoga doba, umno neobično nadaren, pun osjećaja dužnosti kraljevske, koju je nazirao u tom, da podigne vlast središnju i satare premoć velike vlastele. On je udario temelje jedinstvenoj državi u Francuskoj. Ali k tomu cilju bilo mu je dobro svako sredstvo i orude. Bio je himben, lukav zloban, nevjeran, okrutan, a k tomu, za čudo, praznovjeran. Čudnovat je zaista glavni taj suradnik, kojemu je Juraj Podjebrad namijenio najvažniji, kako ćemo vidjeti, zadatak u Ligi, koju je zasnovao sa svojim učenim savjetnikom Marinijem.

Starijim Zagrepčanima primaknuo je genijalni naš Adam Mandrović zanimljiv, a zastrašni lik francuskoga toga kralja divnom svojom umjetničkom tvorbom na daskama. Kao da je kralja silnika i himbenika izmamio čarobijom iz davnoga groba u onoj potresnoj tragediji „Louis XI.“ velikoga pjesnika Kazimira Delavigne-a.

³⁾ Isp. Hermann Markgrafa: Ueber Georgs von Podiebrad Project eines christlichen Fürstenbundes. Sybel's Historische Zeitschrift XXI. str. 269. i. d. Isp. Časopis češkého Museum III. 3. i. d.

Pred toga vladaoca iznosi Marini izrađenu osnovu kralja Jurja Podjebrada. Puki slučaj hoće, da nam je sačuvana⁴⁾ doslovice.

Sadržinu mogu ovdje donijeti samo u skraćenu izvatku:

Češki kralj tuži se vrlo rječito, kako kršćanstvo sve dublje pada. Bilo je sto i sedamnaest velikih kršćanskih država, a malo ne sve su propale i rasute. Izgubljen je Sveti grob, Azija i Afrika, napokon je razvaljeno i grčko cesarstvo. Jedva još postoji šesnaest kršćanskih država. Bog nas kazni. Poboljšajmo se, i narodi i vladari, poradimo za zaštitu kršćanske vjere, kojom se nazivljemo. Ako ne ćemo da budemo protiv Krista, vojujmo za nauku njegovu. „Kralj Juraj nakon zrela promišljanja, zazvavši Duha svetoga, po dogovoru sa svojim prelatima, knezovima, barunima, plemićima i učenim savjetnicima, zasnovao je bratinsko ujedinjenje kršćanskih vladalaca uz uvjete, koji slijede“.

Čl. 1.—8. ustanovljuje svrhu saveza: među članovima treba da vlada bratska ljubav i mir; svaki podanik, koji se ogriješi o to, bit će kažnjen: ako neprijatelj napadne člana saveza, sav savez naroda ima za nj stati i privesti do mira ili obraničkim sudom ili oružjem na zajedničke troškove: savez ima istim načinom posredovati i u razmiricama između kršćanskih vladara, koji nisu članovi; nitko, koji pomuti općeni mir, ne može naći zaklonište u kojega člana saveza, ni kod nijednoga podanika; tko se ogriješi o to, bit će kažnjen kao smutitelj mira (mirolomnik).

Slijedi vrlo općeni izražaj misli pravno-filozofijskih, skladnih s tadašnjim teorijama.

Istaknuto je zatim načelo, kako je potrebno, da se prema prilikama novih vremena i raznih država, iz krila prirode stvaraju i nova prava (pomišlja pisac očito na poboljšicu i popunu međunarodnih pravila i običaja).

U čl. 9.—11. ove su konstitutivne ustanove: urediti valja općeno savezno sudište pod imenom konsistorije ili parlamenta (ovaj „parlament“ pomišlja sebi Marini jamačno prema uzorima francuskih istoimenih sudačkih zborova, koji kano vrhovno sudište nisu samo prosuđivali pravne sporove, već su im načelne rješidbe imale zakonotvornu moć, pak stoga Marini na ovom mjetsu označuju svoj

⁴⁾ Po Markgrafu (v. op. 3.) otisnut je izvor ovaj, o kojem predašnji povjesnici (prije g. 1869.) nisu znali — ni Palacky ne — u *Mémoires de Commines Lenglet du Fresnoy*. Londres et Paris 1747. *Commines* — ini pišu *Commines* — bio je ministar Ludovika XI.

parlamanat pjesnički: „kano izvor pravde i pravice, iz kojega teku na sve strane potoci“); sjedište je tomu sudištu ondje, gdje stoluje savezno vijeće (ovo pak mijenja svoje sjedište svakih pet godina; v. niže po čl. 19.); taj parlamenat sudi prešno, bez formalnosti, a članovi saveza dužni su podnositi na presudu preda nj sve sporove, koji nastanu među njima nakon pristupa u savez.

Političke su ovlasti saveza (čl. 12—28.) ove: prima nove članove i ima čuvati čast rimske crkve i katoličke vjere, ter će voditi rat protiv Osmanlija, pobira u to ime u zemljama članova daće pače i od crkvene desetine, i određuje, kako da se vodi rat protiv nevjernikâ; kuje zajednički novac za vojnu i vojsku i određuje, što da bude od zemalja otetih zajedničkom vojnom iz neprijateljskih šaka.

U čl. 19.—24. ureduje se savezno vijeće (Markgraf: „Bundesrath“). Opunomoćeni zastupnici iliti vijećnici članova saveza imaju se sastati u nedjelju Reminiscere godine 1464. u Basileji: za razdoblja od pet godišta tvorit će ondje pravi kolegij („corpus, universitatem seu collegium“); drugo petgodišnje razdoblje bit će u kojem francuskom gradu, treće u kojem talijanskom. Savez treba da tvori dva (?) vijeća: pravo i posebno (Markgraf: der Bund soll einen eigentlichen und besonderen Rath bilden, in dem ein Fürst den Vorsitz führen als „praesidens pater“ und die anderen christlichen Mitglieder sein sollen); pomenuti kolegij vršit će obraničko sudenje spram članova saveza, njihovih podanika i onih, koji se tomu kolegiju uteku; vijeće ima posebni grb, pečat, blagajnu, arhiv sindika, službenike itd.; službenici imaju biti pripadnici države, gdje stoluje vijeće; vijeće rukuje zajedničke prihode; u saveznom vijeću ima svaki narod samo jedan glas, bez obzira na broj punomoćnika, kralj francuski (na prvom mjestu) sa svim kraljevima i knezovima Galije, kraljevi i knezovi Germanije opet jedan glas, tako i dužd mletački i s njime ostali vladaoći talijanski opet jedan, a tako isto, ako savezu pristupi, i kralj kastiljski sa svim španjolskim vladaoćima; papu zamolit će savez po svečanom odaslanstvu, da dopusti pobiranje daće od crkvene desetine, pak neka izravna sve razmirice između crkvenih dostojanstvenika, koji su ujedno državni vladaoći, i vladalaca, koji nisu članovi saveza, po posebnim legatima, a ako ne uspije izravanjanje, neka papa presudu izreče; papu moli savez, neka skloni talijanske vladaoće, da sagrađe mornaricu za rat na nevjernike; konačni članak 24. pak određuje, da

svaki nasljednik vladaoca, člana saveza, mora pristupiti u savez još prije, nego li sjedne na prijestolje.

Čudno je, što nije u osnovi označen izrično kralj francuski kao predsjednik, pak što ni Češka, a ni Poljska ni Ugarska nisu istaknute kao saveznice, a bez sumnje se i na njih pomišljalo, jer je kralj Juraj i s njima vodio o tom dogovore.

Ima dosta i inih tamnih ustanova u toj osnovi. Možda bi se iz latinskoga izvornika moglo što šta razjasniti.

Kralj Ludovik XI. s velikom je simpatijom saslušao prijedlog pak se samo žalio, što poslanik kralja Jurja, Marini, nije imao formalna ovlaštenja, da potpiše odmah ugovor. Juraj Podjebrad poslao je doduše još jednoč Marinija u Francusku, i to ljeti g. 1464. s velikom pratnjom, ali s nalogom, da sklopi samo politički savez s Francuskom, a o osnovi parlamenta i saveza vladalačkoga imali su odaslanici kralja češkoga samo punomoć za dalje pregovaranje, ali ne za potpis kakove pogodbe o tome širokom projektu. — Vidi se, da je osnova nagazila na nesavladive zapreke, kojima se lako dosjetiti, a povijest ih je iserpljivo ubilježila.

Pogoršao se kralju Jurju politički položaj već tim, što je njegova kći Kunhuta, udata za kralja ugarskoga Matiju, umrla u februaru 1464. u nesretnu porođaju. Umni papa Pio II. i sam je spremio vojnu protiv Osmanlija. Papa je bio prinukan, da poreče valjanost kompaktatima. Sukobi s kraljem Jurjem postadoše poslije toga još žešći. Nakon propasti Bosne pripravljao je Pio II. križarsku svoju vojnu s grozničavim žarom. Dne 15. aprila 1464. zateče ga smrt u Ankoni. Na njegovo mjesto dođe Pavao II., strog svećenik. Još je Mariniju uspjelo uistinu, kraj svih ovih nepovoljnih okolnosti, da savlada silni otpor savjetnika⁵⁾ francuskoga kralja Ludovika XI., ter ishodi od samoga kralja potpis za vrlo tijesni savezni ugovor između Češke i Francuske: „da uzmogne kralj češki državu svoju spojiti s kršćanskim kraljevima i uživati ne samo unutarnji već i vanjski mir među što većim brojem prijatelja u slavu svemogućega Boga, na dobro i korist katoličke vjere i svekolike kršćanske republike itd.“

⁵⁾ Najžešći bio je protivnik ministar Jean de la Balue, biskup Ebroički (d'Evreux). Ovoga je poslije Ludovik XI. uhvatio u veleizdaji (prodao je tajne duki od Burgundije), pak ga je držao jedanaest godina u željeznoj krletki. Ovu vrstu kazni preporučio je bio kralju sam ministar La Balue za veleizdajnike.

Ludovik XI. odlučio se glavom za taj ugovor i odbio odrješito sve prigovore svojih savjetnika s riječima: „bilo kome milo ili nemilo, ja hoću da budem prijatelj češkomu kralju“.

Nakon ovoga svakako znatnoga posljетка vratilo se odaslanstvo iz Francuske u Prag. Marini ostao je ipak u svojoj domovini. Ondje mu se zameo svaki trag. Ime njegovo ne spominje ni Larousse-ov veliki rječnik.

„Savez naroda“ ukopan je malo zatim konačno pod gomilama na bojištima poginulih bojnika i po selima i gradovima poklanih žena i djece. Matijašu prohtjelo se krune češke, ter je nakon prekinutih veza poveo vojske svoje, ne bi li sastro tasta, kojega je prije svojim ocem nazivao. Tečaj tih bojeva ne može nas ovdje zanimati. Juraj Podjebrad branio se čudesnom vještinom. Kad je g. 1469. prodro Matijaš sve do Časlave, opkolio ga je Juraj tako, da je Ugrin molio za sastanak. Tast zetu dopusti, da dođe na dogovor. Neprijatelj proljevanju krvi pristade Juraj na molbu zetovu. Matijaš obećao je, da će papu nagovoriti, neka uspostavi kompaktate, a on sam da će vratiti Češkoj neke gradove. Juraj privolje se svemu, dopusti pače, da se načini primirje, za kojega je mudri Matijaš svoju vojsku izvukao iz stupice. Česi su s punim pravom korili popustljivost kralja Jurja.

Nakon primirja započeo je zbilja Matijaš još ogorčeniju borbu protiv prevarena tasta i dao se izabrati od nekolicine nezadovoljne vlastele za kralja češkoga. Rat je nastavljen, ali sve navale Matijaševe opet su suzbijene. Tad je počeo Matijaš ponovo nuditi mir. Juraj Podjebradski bolovao je u to doba već teško od vodene bolesti. On je vidio, kako prijeti opasnost, da Češka i opet dođe pod vlast vladaoca tude krvi. Revni su čitaoci staroga zavjeta bili tadašnji Česi; znali su dobro za ono mjesto u devteronomiju Mojsijevu: „između braće svoje postavi cara sebi, a nemoj postaviti nad sobom čovjeka tuđina, koji nije brat tvog“, a naš je to ogorčeni Križanić mnogo krupnije parafrazirao: „skot ne može imati pastira svoje pasmine . . . ako gdje god bude kralj druge narodnosti i drugoga jezika, takovo ljudstvo čini mi se kao da je srodnije skotu nego li ljudima“. ⁶⁾ Juraj Podjebrad odvaži se, otkloni na daleko misao, da postane nakon njega češkim kraljem koji sin njegov, pak preporučí sam mladoga Vladislava Jagielovića, sina Kazimira.

⁶⁾ Isp. V. Jagića: Život i rad Jurja Križanića. Zagreb 1917. str. 379.

miru, koji ima da grane. A mi, koji smo Slovjeni, pitamo se, može li se pomisliti zdrava konačna obnova svijeta bez našega Istoka?

Medutim, srca u vis! Povjerujmo umnomu začetniku Lige naroda, njemu, koji tako tvrdo vjeruje u ideale pravde.

Bog dao, da ta „živa stvar“ Wilsonova ponaraste, prohodi ter se opasaše muškim pasom. Bit ćemo zadovoljni, kad se vrate čudom nekim blagi dani zlatnoga vijeka. Pak ako prileti tada božica nebeske pravde na taj svijet i sjedne među nas Jugoslavene na visoki Triglav, uvjerit će se, da nikad ništa nismo tražili, nego što je po pravdi naše.

Ako pak u Novo doba, tako glasno i jasno navješćivano, nama bude oteta rodna gruda, dio živoga našega narodnoga tijela, „vapit će pravica, da se krivica potare“, kako je prije sedam sto godišta napisao Hrvat, javni bilježnik u našoj Istri, pokraj obale zapada njezina, koju sada svukoliku svojata stranac, kano tobože davnu djedovinu svoju, kano čistu latinsku „vjekovječinu“!

A u ove sudbonosne dane, iako osjećam, da slabi glas moj ne može stići onamo, kamo ga šalje sree, ispunjeno štovanjem i udivljenjem za tolike plodove drevne prosvjete susjednoga nam naroda talijanskoga, moram da zapadnim medašima našim, sada tako uzburjenim, pomenem ono, što je otac moj god. 1848. sjevernim susjedima gromko doviknuo, nadahnut rek'bi proročkim duhom: „Jaoh onome, koji mogaše u iskrnjem svojem steći brata, a ne htjede pa steče neprijatelja!“

Teoretsko i praktičko značenje deskriptivne geometrije.

Povodom otvorenja tehničke visoke škole u Zagrebu¹⁾ čitao u javnoj sjednici matematičko-prirodoslovnoga razreda Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 9. novembra 1919.

pravi član dr. Juraj Majcen.

Dok pojedine nauke u jednu ruku izgrađuju svoju teoretsku stranu, kojoj je cilj tražiti i utvrđivati nove odnose, bez obzira na to, hoće li se ti odnosi u praksi moći upotrebiti ili ne će, dotle moderni životni zahtjevi iznose praktičke probleme, koji traže potrebne puteve rješenja u teoretskim rezultatima dotičnih nauka.

Reciprocitet nastojanja u ta dva smjera nije bio jednako snažan u različnim vremenima i kod različnih naroda. U Francuskoj je od davnine sveza među teoretskim tečevinama i praktičkim primjenama napose u matematičkim naukama bila uopće jača, negoli na pr. u Njemačkoj, gdje je do novijih vremena prevladavala teoretska struja.

Gotovo je nemoguće u pojedinim naukama odsjeći oštru granicu među čistim i primijenjenim dijelom. Učenjaci nijesu pače načistu ni s pitanjem, što su to zapravo: sciences appliquées, angewandte Wissenschaften, i dokle seže polje njihove nezavisnosti od teoretskoga dijela nauke.

U matematici je na pr. teoretsko područje za sebe bar tako široko, kao i područje primjene. Matematika pokazuje svu silu teoretskih zakona, koji nemaju, a ne će valjada nikad ni imati primjena u praksi: obrnuto se u različnim granama može naći sva sila prak-

¹⁾ Prije nego je predavač počeo s čitanjem svoje studije, pozdravio je slušatelje ovim riječima:

„Svi smo složni u tome, da čas, kad se otvara naša tehnička visoka škola u Zagrebu, znači početak znatnoga doba nesamo za naše praktične kulturne potrebe, nego i za intenzivnije gajenje onih nauka, koje se obično označuju tehničkim disciplinama. Jug. Akademija znanosti i umjetnosti ne može, a da tom prigodom ne da izraza svojoj radosti, što se naučnom istraživanju otvaraju opet nova polja i novi uspjesi. I u tome smjeru naučenoga rada pripravna je Akademija pružiti sve, što može, da prema svojoj zadaći i tradiciji unaprijedi nastojanja, koja znače kulturni napredak uopće, a izgrađenje znanosti i umjetnosti napose.

Da se vanjskim načinom ove intencije Akademije naglase, dozvolite, gospodo, da ovom prigodom uz pristajanje Akademije pročitam svoju studiju“.

tičkih problema, koji za rješenje traže teoretskih uporišta, a ne mogu ih uvijek naći u takvome obliku, koji bi zahtjeve mogao posve zadovoljiti.

Uza sve to je utjecaj jednoga od tih smjerova matematike na razvoj drugoga bio svagda živ i jak, a za kulturni napredak ljudstva kroz tisuće godina vanredno znatan.

Najčudnovatije se u tom pogledu odnosi nauka, nešto preko 100 godina stara, poznata pod imenom „deskriptivna geometrija“ ili „opisno mjerstvo“. Nesamo da se za tu nauku postavilo pitanje: ima li joj teorija isto takovu znatnost, kao uporaba u praksi, nego i to, je li ona uopće sposobna za posebni teoretski razvoj i nije li upravo cijela njezina sadržina posvema vezana na primjenu u praksi?

Zanimljivo je dakle pitanje o tome, kako se u jednu ruku opravdava ono poricanje teoretskog značenja i mogućnost za razvoj deskriptivne geometrije kao čiste nauke, a onda i o tome, u kojemu se smislu može u drugu ruku govoriti upravo o teoretskoj njezinoj znatnosti u naučnom napretku i u utjecaju na praktičke primjene?

Definicije pojma „deskriptivna geometrija“ različite su već prema jednom ili drugom stajalištu, koje zauzimaju različni zastupnici te nauke. Ne ću dakle naumice da postavim logičku definiciju naše nauke, nego ću bitnost postupka i cilj njezin prikazati deskripcijom.

Kojigod predmet prostora, koji se može dovesti u svezu s geometrijskim općim odnosima, predočuje se na ravnini konstrukcijom (crtežem ili slikom). Takvi se crteži moraju izvesti tim načinom, da se iz njih može posve jasno zaključivati na sve odnose onoga predmeta u prostoru, dakle na njegovu veličinu, oblik, položaj i dr. Pojedine točke, pravci i likovi (t. j. trokuti, višekuti, kružnice) onoga tijela u prostoru imat će u crtežu slike, koje su opet točke, pravci i uopće istovrsni likovi. Obilježe li se ti elementi originala različnim slovima, bit će pripadne slike tih elemenata obilježene isto takvim pripadnim slovima. Iz crteža i opisa slovima u ravnini dobiva se siguran temelj za poimanje prostornoga objekta; odatle i ime opisno mjerstvo. Takav crtež ili slika u ravnini, kojom se predočuje tijelo u prostoru, zove se projekcija toga tijela.

Za međusobnu zavisnost tijela u prostoru i njegove projekcije na ravnini dolaze u obzir ova dva glavna momenta: 1) način, put ili metoda, kojom se stvaraju te projekcije predmeta, 2) postupak kojim se na samim crtežima u ravnini (dakle projekcijama) pro-

vode grafičkim konstruktivnim načinom sve one promjene odnosâ, koje se tiču veličine, oblika i položaja prostornoga tijela i svih onih prerasazličenih kombinacija, kojima se to tijelo može dovesti u svezu s drugim tjelesima ili s pojedinim elementima, a onda osobito put, na kojem se doznaju nutarnja geometrijska svojstva prostornoga tijela.

Što se tiče metodâ, kojima se mogu stvarati projekcije, spomenut ću za primjer ove tri vrste: tlocrti i nacrti cijelih građevina i pojedinih njihovih dijelova, strojeva, predmetâ ôbrta i dr. prikazuju crteže, koje zovemo normalnim ili Monge-ovim projekcijama. Osvijetlimo li neki predmet sunčanim svijetlom, koje upada koso na neku ravninu, pa studiramo sjenu toga predmeta na tu ravninu, bit će ta sjena isto, što i kosa projekcija predmeta. Stvaramo li pak perspektivu predmeta, kao na pr. u fotografskim slikama, imamo njegovu centralnu projekciju. Predmeti se dakle mogu predočiti na ravnini ovom ili onom metodom. Proučavanje tih metoda čini dio deskriptivne geometrije, koji se obično označuje metodikom.

Metodika nije jedina svrha deskriptivne geometrije. Kad se od nekoga tijela odredila projekcija u ovoj ili onoj metodi, tad će nastati zadaća, da se iz te projekcije konstrukcijom u ravnini izvedu svi stalni odnosi kao i sve one promjene odnosâ, koje poduzimamo na samome prostornom tijelu, dakle presjeci tijela ravnim ili krivim površinama, pomicanje ili okretanje tijela, određenje za jakost osvjetljenja u pojedinim njegovim točkama i dr. Principi, kojima se izvodi drugi dio operacija u deskriptivnoj geometriji, pripadaju u opću geometriju, no put, kojima se oni provode, u većem je dijelu specifična svojina deskriptivne geometrije, jer su pojedini procesi udešeni prema prirodi metodike i onom pitanju, o kojem se radi.

Deskriptivne operacije nekoga problema zadavaju zato tolikih teškoća, što se u njima združuju zahtjevi metodâ projiciranja i ujedno postupaka za grafično rješenje svih promjena, kojima podvrgavamo predočeno tijelo. Sve to pak treba obavljati u ravnini što točnijom konstrukcijom, imajući neprestano na umu prave odnose u prostoru, koji su odlučni kriterij za ispravnost operacija u ravnini i rezultatâ do kojih se njima dolazi.

To je u širokim crtama karakteristika operacijâ u deskriptivnoj geometriji. No time još nije ništa rečeno o njezinoj zadaći ili o

naučnom njezinu položaju. Pitanje, koje nas ovdje zanima, formulirat ću ovako:

Koju svrhu imaju konstruktivne operacije deskriptivne geometrije? Imaju li one kakvu čistu teoretsku znatnost, ili se provode upravo poradi praktičkih problema? Je li teoretska osnova samo potreban preduvjet za praktičke potrebe, a bez posebne samostalnosti, ili je praktička uporaba samo aplikacija teoretskih procesa?

Mnijenja su o tome još i danas sasvim suprotna. U svome članku: „Položaj deskriptivne geometrije u nauci i u obuci“ (Školski vjesnik, Sarajevo 1908.) priopćio sam oveći broj definicija o našoj nauci, kako se navode u različnim engleskim, francuskim, talijanskim i njemačkim djelima, pa sam ih pobliže ispitao i isporodio. Iz tih definicija izlazi, da u pomenutim pitanjima vlada potpuna nesredenost. Ako se danas vraćam na srodna pitanja, činim to s toga, što su za mnijenje o značenju deskriptivne geometrije u posljednje vrijeme nikli neki novi momenti, a onda i zato, što nas napose zanima pitanje o teoretskoj i praktičkoj strani te nauke u tehničkim visokim školama. Kako naime treba, da se u tim zavodima deskriptivna geometrija gaji sistematski, inat će izučavanje i istraživanje njezinih područja u tehničkim visokim zavodima neki određeni utjecaj i na njezin naučni karakter.

Razjasni li se pak dosta značenje opisnoga mjerstva u naučnom smislu, moći će se postaviti neki općeni principi, prema kojima će se ravnati i specifička nastojanja tehničkih visokih škola i unapređenje naše nauke u tim zavodima u onome smislu, koji odgovara njezinu pravom naučnom karakteru.

Da se bolje osvijetli temeljno pitanje, koje ovdje promatramo, navest ću samo nekoliko karakterističkih tvrdnja o značenju opisnoga mjerstva.

Lorenz tvrdi¹⁾, da „deskriptivna geometrija kao čista geometrijska disciplina ne pripada nikako među primjene“.

Leroy u svojoj vrsnoj knjizi²⁾ kaže u predgovoru o deskriptivnoj geometriji ovo: „njezine općene metode služe obilno kao sredstva za istraživanje novih svojstava prostornih veličina i

¹⁾ Der Unterricht in angewandter Mathematik und Physik an den deutschen Universitäten, Jahresh. d. d. Math.-Vereinig., sv. XII. (1903.) str. 569.

²⁾ Darstellende Geometrie, njem. od Kauffmanna, Stuttgart 1853.

daju ujedno način za rješavanje različnih problema u perspektivi, stereotomiji i t. d.“

Tim se tvrdnjama pripisuje našoj nauci temeljni teoretski značaj.

Bourlet naprotiv sudi u jednom svome govoru¹⁾ ovako: „Ne smijemo zaboraviti, da je jedina svrha deskriptivne geometrije i stereotomije prikazivati komade kamena i drveta, organa strojeva, pojedinosti i cjeline arhitektonske načinom jasnim i preciznim, koji dopušta, da se oni predmeti i materijalno izvedu,“ a onda, pošto se obazreo na teoretike, nastavlja: „nikad ne valja nauku sistematski odvrćati od glavnoga cilja, koji opravdava njezinu eksistenciju.“ Prema Bourletu je dakle ta eksistencija opravdana prikazivanjem objekata.

Chomé dopušta²⁾, da se deskriptivna geometrija služi svojstvima, kako ih pruža općena geometrija, pa nastavlja: „no odatle zaključiti, kao što su učinili mnogi pisci, da je zadaća deskriptivne geometrije istraživati svojstva figura, znači pobrkati dvije bitno različne stvari, kao koncepciju nekoga projekta i njegovo grafičko izvođenje.“

To su dakle dva odlučna mnijenja u korist praktičkoga značenja naše nauke, a upravo su protivna tvrdnjama Lorenza i Leroy-a.

Napokon ćemo navesti ovo osobito stajalište Hauckovo³⁾: „Deskriptivna se geometrija može isto tako pribrojiti čistoj kao i primijenjenoj matematici; čistoj matematici u tome smislu, kako joj se i geometrija uopće pribraja. Okolnost, da se opisno mjerstvo upotrebljava osobito izdašno u primijenjenoj matematici, gdje se naša nauka uzdiže do pravih trijumfa, tumači nam, zašto se ona najčešće i pribraja primijenjenoj nauci.“ To je stajalište dosta blizu teoretskom smjeru.

Takvih bi suprotnih mnijenja mogao nabrojiti još svu silu. Da se pak pokaže, koliko različnih teškoća zadaje rješenje našega pitanja, spomenut ću i mišljenje u najnovijem većem djelu o deskriptivnoj geometriji od E. Müllera (1908.), koji u predgovoru (str. IV.) kaže ovako: „Ima samo jedno mnijenje o tome, što je glavni cilj proučavanja deskriptivne geometrije, a to je: usavršenje sposobnosti prostornoga zora. No među zastupnicima naše nauke veoma je pro-

¹⁾ Revue scientifique, Paris, 1906., br. 25., str. 770.

²⁾ Cours de Géométrie descriptive, Bruxelles 1898.

³⁾ Über angewandte Mathematik. Berliner Math. Gesellsch., 1903., str. 8.

šireno mišljenje, da se to usavršenje provodi bez obzira na geometrijske tvorevine, s kojima se operira, dok je moje mišljenje, da je ono usavršenje bitno zavisno o tim tvorevinama.“

Uzmemo li još u obzir, da Müller stavlja u težište svojih nastojanja predočivanje tehničkih objekata. Iako ćemo uvidjeti, da se kod njega radi u prvome redu o izvodenju projekcija i o poimanju predmeta, koji su projekcijama prikazani, dakle o efektima metodike, a ne o onoj široj zadaći, koju sam sprijeda istaknuo kao drugi glavni momenat uz metodički dio naše nauke.

Da bi se navedena različna stajališta prikazala u što jasnijem svijetlu, promotrit ćemo samo letimično historijski razvoj deskriptivne geometrije.¹⁾

Vanredne građevine, koje su izvodili Egipćani i Asirci mnogo stotina godina prije Kr., zahtijevale su bez sumnje konstrukciju planova, kao što ih danas zovemo „tloert i naert“. Praktički su dakle problemi davali i u najstarijim vremenima pobuda za izvođenje projekcija, makar i u primitivnu obliku.

Pogotovu vrijedi to za doba Grka i Rimljana. Imamo potvrdu za izvođenje planova (projekcija) u djelu Vitruvija Polija (oko 10. g. pr. Kr.), koji raspravlja o arhitekturi u 10 knjiga. Tu se kaže: „Species dispositionis, quae Graece dicuntur *idéai*, hae sunt, Ichnographia, Orthographia et Scenographia.“ Radi se dakle o nekim tloertima i naertima, dok se pod „scenografijom“ razumije posebna vrsta perspektivne slike.

Poznate zidne slike u Pompeju nijesu drugo nego naerti građevina, kombinirani nekom vrstom primitivne perspektive.

Jasno je po sebi, da se graditeljstvo već u ranijoj renesansi ne bi bilo moglo vinuti do tolike visine, da se nijesu uzimale u pomoć tloertne i naertne konstrukcije, perspektivne slike, a za pojedine detalje i stereotomski crteži.

U 16. vijeku bavio se proučavanjem zajedničkih pravila, koja dolaze u obzir kod crtanja tloerta i naerta, A. Dürer, a u općenija rješenja stereotomskih problema zadubio se poznati francuski geometar Desargues

Umjetnost renesanse spajala je naučno princip tloerta i naerta, s perspektivnim prikazivanjem; o tome svjedoče radovi Brunel-

¹⁾ Gl. Chaslesov: *Aperçu historique*, g. 1837., pa Obenraucha. *Geschichte d. darst. Geom.* 1897. i G. Loria, *Il passato e il presente delle principali teorie geometriche*, Torino 1887. i t. d.

leschija, Albertija, Pierra della Francesca i dr. graditelja i slikara.

Sve su to bile praktičke pobude, da se geometrijskim naukama otvore novi vidici i smjerovi, upravo tako, kao što su praktički povodi dali osnove za sistem geometrije Euklidove.

U 17. i 18. vijeku radilo se živo na teoretiziranju perspektive počevši od Guide Ubalda i Simona Stevina sve do s Gravesande-a, Taylora i Lamberta. Najviši cilj perspektive bio je riješiti se sveza s tlocrtima i nacrtima, i tako stvoriti nove samostalne temelje. A taj je cilj i postignut.¹⁾

Princip pak tlocrta i nacrta ostao je osamljen, neizgrađen, jer mu je manjkala nutarnja naučna veza, koja u pojedinačnim praktičkim spekulacijama nije došla do izražaja kao općena osnovna pravilnost i zakonitost.

Tek na kraju 18. vijeka upoznao je Gaspar d Monge, da je takva naučna osnova moguća i opravdana. Tlocrte i nacрте doveo je Monge u međusobnu zavisnost tako, da se obadvjema takvim crtežima neki predmet prostora mogao jednoznačno fiksirati projekcijama, u kojima se konstrukcijom u ravnini obavljalo sve ono, što se zahtijevalo od prostornih procesa na zadanim tvorevinama. Monge nije samo pojedinačne postupke podredio jednom istom principu normalnoga projiciranja, nego je onaj sistem, koji je proveo za tu svrhu, značio teoretiziranje praktički raznovrsnih problema na osnovi čistih geometrijskih pravilnosti. Monge je dakle skupove praktičkih spekulacija ujedinió u naučnoj formi i podvrgao njihove procese jedinstvenoj metodi.

Već sama osnovna misao Mongeova postupka pokazuje, da se nije radilo o generalizaciji samo za volju praktičnih zadataka, nego o vrsti naučne metode, koja vrijedi za svaku granu geometrijskih istraživanja, dakle i za teoretski smjer.

Evo kako Monge označuje predmet deskriptivne geometrije u svome djelu „Géométrie descriptive (g. 1795. u Parizu): „prvi je zadatak naše nauke prikazati eksaktno crtežima, koji imaju samo dvije dimenzije, predmete, koji se protežu u tri dimenzije i koji se mogu dosta točno definirati; — drugi je zadatak: izvesti iz projekcijâ tjelesa sve ono, što izlazi nužno iz njihovih oblika i međusobnih položaja u prostoru. U tome je postupku sadržano sredstvo

¹⁾ Gl. W. Fiedlera: Zentralprojektion als geometrische Wissenschaft, Inaug. dis., Leipzig 1859.

za traženje istine; tu se pružaju neprestano prilike za prijelaz od poznatoga k nepoznatomu. Narodnoj odgoji pružit će se dakle znatna pobuda, ako se našim mladićima poda obuka o primjeni deskriptivne geometrije za grafičke konstrukcije, koje su nužne u većem dijelu različnih umjeća . . .“

Mongeove karakteristike o deskriptivnoj geometriji upućuju prije svega na metodiku, onda na geometrijske operacije u projekcijama, kojima se mogu otkrivati novi odnosi, napokon na primjenu naše nauke u različnim praktičkim problemima.

Sva ta tri cilja, kako ih prikazuje Monge, imaju teoretsko značenje, i onaj posljednji, koji govori o primjenama deskriptivne geometrije, a ne o deskriptivnoj geometriji kao o primjeni samoj.¹⁾ U tome su smislu nastavili Mongeov rad i kasniji francuski geometri: Lacroix, Hachette, Olivier, Adhémar, Leroy, de la Gournerie, Mannheim, d'Ocagne i dr. U tome je smislu učenik Mongeov Ch. Dupin nastavio deskriptivnu geometriju Mongeovu u djelu „Développements de géométrie pure“ (Paris, 1813.), uzevši za osnovu Mongeova nastojanja, da se deskriptivna geometrija dovede u svezu s analizom, pače s algebrom.

Tako je zaista G. Darboux mogao reći u svojem predavanju²⁾ u Saint-Louis-u g. 1904.: „Deskriptivna geometrija nije samo omogućila koordiniranje i usavršenje postupaka, koji se upotrebljavaju u umjećima, nego se pokazala i kao grafički izražaj općene geometrije, čisto racionalne: taj je izražaj dovodio do mnogobrojnih i znatnih istraživanja i pokazao vanrednu plodnost.“

Od prvih početaka u najstarijim vremenima pa sve do Mongea radilo se dakle samo o pojedinačnim praktičkim rješenjima s pomoću projekcija, dok Monge nije utvrdio naučni sistem deskriptivne geometrije. Kako bi bilo moguće, da se poslije te evolucije naša nauka povratila u pređašnje svoje stanje, pa da nije bila sposobna da živi dalje u onome duhu, koji joj je podao Monge zajedno sa svojim neposrednim nasljednicima?

Nema sumnje, da postoje primjene deskriptivne geometrije u onome smislu, kako to navodi Monge. Te su primjene tako mnogobrojne, pa se njima iskorišćuju sve tečevine deskriptivnih metoda tako jako, da se tečajem vremena pravo značenje naše nauke pre-

¹⁾ Gl. u tome smislu knjigu F. Schillinga: Über die Anwendungen der darstell. Geometrie, insbesondere über die Photogrammetrie, 1904.

²⁾ Étude sur le développement des méthodes géométriques., str. 6.

krilo upravo tim praktičkim uporabama. Poradi toga su razloga stali mnogi i pobijati opravdanost teoretskoga zadatka deskriptivne geometrije, koja uza sve to — kako kaže Wilson u svojem djelu ¹⁾ — ostaje čista matematska nauka.

Kad E. Müller tvrdi, da je glavni cilj naše nauke: usavršenje sposobnosti prostornoga zora, ili kad Fiedler u predgovoru svojega djela ²⁾ izvodi, da je svrha naše nauke „usavršenje duševne sposobnosti o prostornom predočivanju na temelju konstrukcije, pa u znanstvenom nastojanju oko sigurnosti zaključivanja pogledom na prostorne relacije“. — onda moramo primijetiti, da se istaknuti momenti obadvaju autora odnose na sredstvo, a ne na posljednju svrhu naše nauke. Taj viši dio nauke, koja već u svojoj metodici zahtijeva sigurnost poimanja prostornih, definiranih objekata i njihovih relacija, ne može imati tu istu sigurnost poimanja kao konačnu svrhu, inače bi već izvedene projekcije činile posljednji stepen u nastojanjima nauke, a kako se praktičke uporabe zadovoljavaju najviše takvim projekcijama, bilo bi predočivanje u projekcijama prilično identično s onim zahtjevima, koje iziskuju primjene.

No tim bi se načinom nauka povratila na svoj stepen razvoja prije Mongea, pa ne bi ispunjavala onu zadaću, koju joj je ostavio Monge uz metodičku stranu, t. j. otkrivanje relacija između projekcije i originala, gdje se te relacije mogu ticati ili prostornih svojstava objekata ili planimetričkih svojstava njihovih projekcija, bilo to u teoretskim ili praktičkim pitanjima.

Zanimljivo je, kako o tome pitanju primijenjene nauke sudi Runge, ³⁾ koji po svojim istraživanjima o grafičkim i numeričkim postupcima u primjenama ima svakako znatnu riječ. On drži, da „sadržinu deskriptivne geometrije čine metode, kojima se prostorni odnosi prikazuju konstrukcijom.“ Tu se u riječi „metoda“ ne misli sigurno samo na ono, što smo sprijeda označili sredstvom projiciranja (metodikom), nego na sve moguće momente, kojima se geometrijskim načinom istražuju bilo kakve relacije, koje se tiču originala i njegovih projekcija. No te relacije mogu biti isto tako teoretskoga karaktera, kao što mogu imati za cilj i udešenje aproksimativnih zavisnosti, kako ih trebaju praktički problemi.

¹⁾ Descriptive Geometry, New-York 1909.

²⁾ Darstellende Geometrie, IV. izd., I. sv., 1904.

³⁾ Über angewandte Mathematik. Jahresber. d. d. Math. Vereinig., 16. sv., 1907., str. 497.

Radi li se o formalnim odnosima, onda će operacije u geometriji imati drugi karakter, nego onda, kad se za pojedine slučaje imaju grafički ili numerički odrediti pojedine veličine za volju praktičkih potreba. Taj drugi karakter označuje Runge primijenjenom naukom: no deskriptivna geometrija nije stegnuta samo na operacije toga drugoga karaktera.

Grafičke metode razvile su se u tome drugom smislu posve za sebe,¹⁾ no one ne obuhvataju deskriptivnu geometriju nipošto kao podređen odsjek, jer sav njezin aparat ima za osnovu eksaktne geometrijske zavisnosti. Aproksimacija u našoj nauci javlja se samo u nesavršenosti konstruktivnih manuelnih izvođenja, no ta izvođenja nijesu posljednji cilj nego samo osobito sredstvo fiksiranja za dovoljno utvrđene odnose. Utvrđenje pak tih odnosa stvar je čiste geometrije.

Ako se ne obazremo za čas na primjene, onda možemo teoretske oznake naše nauke upoznati u metodici, pa u onim operacijama, koje se izvode na projekcijama, a odnose se na promjene u objektima prostora. Metode centralnoga projiciranja, aksonometrije (kose i ortogonalne), kotirane i normalne projekcije, pružaju za teoriju otvoreno područje istraživanja. Dosta je, da spomenem različite dokaze i izvode za Pohlkeov teorem, Hauckove radnje²⁾ o usavršenju perspektivnoga prikazivanja, mnogobrojne odnose ortogonalne aksonometrije (Denizot, Scheffers, Schmidt), napose Mohsovu projekciju s obzirom na kristalografiju i t. d.

Skuhersky je god. 1850. uveo novu „ortografsku paralelnu perspektivu“, gdje obje ravnine projekcijâ nijesu normalne među sobom.

Iz centralnoga projiciranja izvedena je posebna metoda „ciklografija“, koju je uveo W. Fiedler, a kojom se teoretski bavio tako uspješno E. Müller u području geometrije krugova i odnosa zakrivljenosti kod krivulja 2. stepena, pa H. Vries pogledom na svojstva općenih ravnih krivulja.³⁾

¹⁾ Gl. članak od Eddy-ja: Modern graphical developments, Mathem. Papers of Chicago Congress, New-York 1896.

²⁾ Gl. različite studije u Zeitschr. für Math. u. Phys., sv. 26. i 27. i druge tamo navedene radove.

³⁾ Anwendung der Cyclographie auf die Lehre von den ebenen Kurven. Akad. Amsterdam, 1904.

Stereografska projekcija Hiparhova, koja je znatna za geografiju i kristalografiju, a napose za čistu matematiku, nije drugo nego osobita vrsta centralne projekcije.

I Mongeova normalna projekcija pruža prigode za teoretska istraživanja. Navest ću samo izvodenja s pomoću takvih elemenata, kojima dvije projekcije padaju zajedno. O njima je posebnu metodu prikazao Reuschle u svojem djelu „Die Deckelemente“ (g. 1882.).

Iz principa normalnoga projiciranja uveo je L. Burmester u novije doba (g. 1912.) svoju „cirkularnu projekciju“, koja se može korisno upotrebiti za grafička izvodenja kod propelerá i turbiná. Teoretski se ta metoda sastoji u tome, da se svaka točka objekta za sebe okrene oko osi, koja je izabrana u ravnini projekcijá. Mjesto, koje točka zauzme u toj ravnini poslije okreta, zove se njezina „cirkularna projekcija“. Nekom pravcu prostora, koji je prema osi rotacijá mimosmjernan, pripada kao cirkularna projekcija grana hiperbole, pramenu zraká osobit svežanj takovih hiperboličkih grana i t. d. Ima izgledá, da će ta metoda pružiti novih pogleda za skupove ravnih krivulja.

Staudigl je u svojoj raspravi¹⁾ „Identität der Konstruktionen in perspektivischer, schiefer und orthogonaler Projektion“ pokazao, da se za projektivne relacije može svaka centralna projekcija shvatati kao paralelna projekcija i obrnuto. U tome se općenom dokazu uzima u pomoć centrička kolineacija prostora, koja opet nije drugo nego teoretsko posveopćenije centralnoga projiciranja. Tako je paralelno i centralno projiciranje već podvrgnuto zajedničkom višem principu.

U tome se smjeru pošlo i dalje, da se nadu zadnji zajednički teoretski temelji svih metoda projiciranja: o tome svjedoče radovi, koje su publicirali Talijani Bordiga, Fano, del Re, Corr. Cappello, a u Njemačkoj G. Hauck, Weiler i dr.

Metodika je u jednu ruku dovela do teorijá o kolineaciji i afinitetu, a onda do općene projektivne geometrije. U modernom se smislu projiciranje ima shvatati kao jednoznačno pridjeljenje elemenata za dvije geometrijske figure, upravo kao u projektivnoj geometriji ili u Cantorovoj teoriji skupova, pa se tako dovodi bliže općenim matematskim istraživanjima. Pomenuti autor E. Müller

¹⁾ Sitzungsber. d. Akad. d. Wiss., Beč 1871., sv. 64.

promatrao je te korespondencije поблиže u svojoj raspravi¹⁾ „Das Abbildungsprinzip“ (g. 1912.).

Ne smijemo zaboraviti ni to, da se metodika razvila i u nastojanjima deskriptivne geometrije prostorâ, koji imaju četiri i više dimenzija. Za taj su smjer zaslužni Veronese, Segre, Marletta, H. Vries, Schoute, a osobito U. Perazzo za prostore s pet dimenzija, gdje svi izvodi imaju dakako jedino teoretsku znatnost, a pružaju toliko novih pogleda i za naš trodimenzionalni prostor!

Napokon ću navesti vanredno zanimljiv pokušaj d' Oeagne-ov.²⁾ da se različni odnosi diferencijalne geometrije krivulja i površina izvedu čisto geometrijskim načinom u svezi s deskriptivnim projiciranjem.

Sav ovaj napredak u najužem je dodiru s metodikom; no izvodi u teoretskom smjeru imaju svojih osnova i u onom drugom zadatku deskriptivne geometrije, kako ga je označio Monge.

Bez obzira na metodiku i primjenu dobiva se na putu projiciranja cijeli niz takvih relacija, koje se s pomoću projekcija upravo otkrivaju, a koje se ne bi možda ni opazile, da ih upravo postupak deskriptivnih operacija nije iznio na svijetlo.

Da se vidi, o čemu se radi, navest ću primjer. Ch. Dupin našao je s obzirom na projiciranje i na projekcije ovaj teorem:

„Povuče li se u nekoj točki konture, kojom je određena samosjena neke oble površine, tangenta na tu konturu, onda tangenta i smjer svjetlosti u pomenutoj točki čine par konjugiranih dijametara za indikatriks površine u onoj točki.“

Tu se zapravo sastaje diferencijalna geometrija s onim dijelom deskriptivne geometrije, koji se bavi samosjenama oblikih površina. Time dakle ulazi i određenje sjene, koje se obično pribraja primjenama, u čisto teoretske spekulacije.

Takvim pitanjima, kojima se dolazi do novih svojstava upravo na podlozi deskriptivnih operacija, bavili su se u novije vrijeme Loria, Martinetti, a osobito Paternò,³⁾ s obzirom na tipične probleme, na pr. na raspolovnu ravninu prostornoga kuta, na ortogonalitet i njegovu svezu s posebnim afinim sistemima, na antipolaritet u centralnom projiciranju, na najkraću udaljenost mimosmjernih

¹⁾ Rektorski govor u telm. vis. školi u Beču.

²⁾ Géométrie descriptive et géométrie infinitesimale. Paris 1896.

³⁾ U časopisu „Atti del Collegio degli Ingegneri e Architetti“, Palermo, 1882., 1889., 1897. i dr.

pravaca i t. d. Napose se ovaj smjer istraživanja protegnuo na svojstva krivulja, polijedara i površina. Paternò je gotovo potpuno istražio sve moguće relacije, koje se javljaju kod pravilnih (Platonovih) tjelesa, sve u svezi s projiciranjem. Tih relacija ima više, nego bi tkogod mogao i misliti! Krivulje 2. reda, pa krivulje 3. reda u prostoru, dalje površine 2., 3. i 4. reda, pa transcendentne zavojne površine, pokazale su u svijetlu deskriptivnih istraživanja cijeli skup relacija, do kojih se ne bi bilo moglo lako doći drugim putem.

Nabrojiti će samo neka najznatnija imena, koja su svezana s tim tečevinama: Monge, de la Gournerie, Brisse, Mannheim, Crellier, Dupin, Olivier, d' Ocagne, Lebon; Del Re, Loria, Ciani, Bertini; Sobotka, Janisch, Jarolimek, Lazarsky; Hauck, Pelz, Peschka, Niemtschik, Staudigl, Burmester L., Th. Schmidt, Scheffers, Waelsch i mnogi drugi.

U području zavojnih površina, koje su tako znatne u primjenama, postigli su lijepih teoretskih rezultata: Hachette, L. Burmester, de la Gournerie, E. Müller, Rohn i dr.

Fotogrametrija, koja tako eminentno služi praksi, ima za osnovu potpuno teoretske procese centralnoga projiciranja.

Sveza deskriptivnih metoda s postupkom novije (projektivne) geometrije doprinijela je vanredno razvoju grafičke statike, nauke, koja se danas meće u neposredni doticaj s deskriptivnom geometrijom. Na osnovna djela Culmanna i Cremona pridošla su istraživanja od Mosta, Mohra, Rittera, Cousinery-ja, Saint-Guilhema, Bauschingera, Föppla, Henneberga i dr.

Kako grafična statika može biti direktno svezana s deskriptivnom geometrijom, pokazuje najnovije djelo Fr. Schura: „Vorlesungen über die graphische Statik“, g. 1915., u odsjeku o „prostornim sistemima“ („räumliche Fachwerke“).

Nesamo dakle, da je deskriptivna geometrija počevši od vremena Mongeovih pokazivala uspjehe u pravom naučnom teoretskom smjeru, nego je ona sposobna, da svoju teoriju još i danas dalje izgrađuje. Dva su puta, na kojima će se ta izgradnja kretati u budućnosti: što jača sveza deskriptivnoga projiciranja s operacijama „projektivne geometrije“, a onda posvećenije postupaka u prostorima s više dimenzija.

Projektivne će metode učiniti, da se konstruktivne operacije što više pojednostavne i pokrate, pa, da se pojedinačni konstruktivni postupci skupe pod općenije principe. Primjer za takav razvoj imamo

u Chaslesovu teoremu za projektivitet svežnja tangencijalnih ravnina i njihovih dirališta kod vitoperih površina, ili Reyeov teorem za cilindričku spiralu, prema kojemu oskulacione ravnine te linije u presječnim njezinim točkama s kakvomgod ravninom idu uvijek istom točkom; taj se teorem osuiva na svojstvima linearnoga kompleksa.

Deskriptivne operacije u prostorima s više dimenzija imaju veću slobodu kretanja poradi mnogobrojnijih geometrijskih odnosa, koji se u tim prostorima javljaju. Prijelazom izvedenih postupaka na trodimenzijalni naš prostor dobit će se dakle i nove kombinacije za izgradnju metodike kao i za utvrđenje novih relacija, koje se tiču svojstava tjelesa i njihovih projekcija.

Napokon ću se osvrnuti na treći momenat, koji je istaknuo Monge, t. j. na pitanje: kako treba shvatiti primjene deskriptivne geometrije, i koji je njihov odnos prema teoretskom smjeru?

Gotovo u isto doba, kad je Monge dovršio svoj sistem naučne deskriptivne geometrije, utemeljena je u Parizu g. 1794. politehnička škola. Nesamo da je geometar Monge (zajedno s Lagrangeom) sudjelovao kod njezine izgradnje, nego je njegov sistem deskriptivne geometrije u tome zavodu zauzeo od početka odlično mjesto.

Prema prirodi te škole bavili su se njezini slušači u prvome redu praktičkim problemima, no nesamo poradi prakse ili poradi predočivanja tehničkih objekata, a niti jedino poradi usavršenja u poimanju prostornih odnosa, nego najviše poradi uvođenja prostorne geometrije u ravnične probleme¹⁾. Tako su se različne grane geometrije uopće i deskriptivna geometrija dovele u najuži dodir. Upravo taj momenat imao je Monge pred očima za cijelo vrijeme svoga obučavanja u politehničkoj školi, sve do g. 1809. Dokazom su za to rasprave Mongeove, što ih je publicirao u prvim svescima časopisa „Journal de l'école polytechnique“ (od god. 1795.—1809.).

Tijekom 19. vijeka osnovale su se po svoj Evropi i Americi nove tehničke škole, koje su sve primile deskriptivnu geometriju kao pomoćno sredstvo za određene zahtjeve prakse, no u njima se nije svagda njegovao onaj osnovni naučni zahtjev, što ga je svojoj nauci odredio Monge u politehničkoj školi pariskoj.

¹⁾ Takovu je svezu tražio u novije doba Ch. Meray za cijelu geometriju uopće, napose za analitičku.

Dok su naime različne nove tehničke škole njegovale samo primjenu za sebe, t. j. najnužniju metodiku, zajedno s neposrednim efektima predočivanja objekata, dotle je broj teoretskih istraživača bio samo neznatan. Tako se cijeli razvoj nauke prepustio stručnim interesima tehničkih škola, a nauka je u njima u najvećem dijelu skrenula na polje primjene kao sredstvo u praktičnim zahtjevima. dakle onako, kako traži pomenuti geometar Bourlet.

Tako je ostalo sve do početka našega stoljeća, kad se stalo uporno zahtijevati, da se deskriptivna geometrija zajedno s matematikom njeguje u sveučilištima. Taj će studij naše nauke u sveučilištima biti dakako pretežno teoretski, no budući da se njegovanje deskriptivne geometrije ne će s razliĉnih razloga moći dovoljno razviti u sveučilištima, ostat će i dalje tehnička visoka škola centar rada u našoj nauci.

No imajući na umu, da su tehničke visoke škole nesamo zavodi stručni, nego i znanstveni, moraju se one brinuti, da se deskriptivna geometrija ne shvati samo kao stručno sredstvo, nego i kao posebna samostalna nauka. To se pak može postići tim načinom, da se rad u toj nauci ne skrene s onoga puta, koji je za nju pokazao Monge.

Historici, koji opisuju djelovanje politehničke škole pariske osobito za života Monge-ova, ističu, da su predavanja iz deskriptivne geometrije bila veoma kratka, pa da je sve težište rada bilo stavljeno u grafičko rješavanje problemâ.

Ti su problemi bili u najvećem dijelu uzeti neposredno iz prakse, a to se može lako razumjeti. Oni, kojima je stalo do primjene, nastojat će, da se njima i bave u većoj mjeri, tako da praktički zahtjevi, koji će se kasnije javljati u različnim tehničkim formama i kombinacijama, dobiju čvrst temelj u takvom smjeru, koji baš tim zahtjevima odgovara.

No kad se deskriptivna geometrija upotrebljava za rješanje praktičkih problema, nije kod toga glavna stvar onaj tehnički objekat, koji se obrađuje, niti metoda projiciranja, kojom će se objekat najzgodnije predočiti, nego ona nutarnja geometrijska sadržina, kojom se odnosi objekta i njegovo predočivanje istražuju i spoznavaju.

I upravo taj treći smjer prava je zadaća deskriptivne geometrije u visokim tehničkim školama, kako je to ustanovio Monge.

Sam tehnički objekt pogledom na mehanička njegova svojstva ne može biti predmetom istraživanja u deskriptivnoj geometriji, nego

u tehničkoj mehanici, na pr. u statici ili u nauku o čvrstoći i dr.: predočivanje njegovo u projekcijama za volju jasnoće i eksaktnosti njegovih oblika i dimenzija u prostoru samo je aplikacija metodike.

Kad se pak kojigod tehnički objekat u projekcijama istražuje i svestrano upoznaje pogledom na njegova nutarnja geometrijska svojstva, onda se postizavaju rezultati, koji se ne tiču upravo samoga konkretnoga predmeta, nego onih odnosa i svezâ, koje se na tome objektu javljaju u posebnom obliku. A upravo su ti odnosi za potpuno poznavanje prirode onoga objekta najznačajniji. Te pak odnose otkriti, spoznati i dokazati, proniknuti u njihovo bistvo i međusobnu svezu, ne znači samo upoznavati sam objekat, nego i naučno istraživati, i specijalno i općeno.

Iz takova postupka mogu često i za nauku izići korisni rezultati, a to se može uvidjeti jasno iz historije naše nauke. Ni u najjačoj primjeni ne smije se gubiti s vida utjecaj nauke kao takove. I pretpostavci i konačni ciljevi mogu smjerati na praktičke zahtjeve, no put posredovanja pripada eksaktnoj nauci.

Izvođenje dokazâ i prostorni zor u praktičkim su primjerima druge neke prirode, negoli u čisto teoretskim problemima. Odnosi su specijalniji ili bar više tipični; dokazi su često vezani na mnoge posebne metričke relacije. No naučni put, kojim se ide u operacijama, uvijek je isti; za nj vrijedi onaj kriterij, koji je Monge tako jasno istaknuo: „prijelaz od poznatoga k nepoznatomu“.

Radilo se dakle o teoretskom pitanju ili o primjeni na praktički problem, prava će jezgra postupka biti ono, što zahtijeva deskriptivna geometrija kao geometrijska nauka. A u toj nauci može svako praktičko pitanje, koje istražujemo deskriptivnom metodom, naći nesamo uporišta, nego i potpuno rješenje.

U jednom svojem članku¹⁾ daje E. Müller ovo mišljenje: „za matematiku i deskriptivnu geometriju u tehničkim školama ne može se zahtijevati, da se proučavaju poradi njih samih, nego s obzirom na njihovu uporabu u tehnici“.

Kod svakoga problema dolaze u obzir tri mogućnosti: ili će se istraživati pretežno teoretski, tako da se problem podredi općem teoretskom stajalištu, ili će se predmet proučiti samo s obzirom na geometrijski oblik i sve izmjere njegove za volju jasne predodžbe,

¹⁾ Anregungen zur Ausgestaltung des darstellend-geometrischen Unterr. an technischen Hochschulen und Universitäten. Jahresb. d. d. Math.-Vereinigung. 1910., sv. 19., str. 19.

a na osnovi projekcije, ili će se napokon tražiti sveza između geometrijskih odnosa na konkretnom tijelu, dotično u projekcijama, s odnosima geometrije uopće.

Posve je druga stvar nastojati, da se dođe samo do čistih relacija. gdje zadani objekat daje samo pobudu za teoretske poglede, — dakle raditi naučno poradi nauke same — a opet druga stvar u svakoj prigodi, dakle i na praktičnom objektu, tražiti jasnoću geometrijske sadržine, koja je upravo za konkretni objekat specifična.

Taj drugi smjer zajedno s predočivanjem daje potpunu jasnoću o odnosima objekta, a time je u tehnici zadovoljeno i stručnim zahtjevima i naučnoj zadaći naše nauke. Ne nastoji li se u tome smislu, može primjena lako poći šablonskim putem, kojemu je jedini cilj stručni momenat. Rad u deskriptivnoj geometriji ne iziskuje samo spretnosti, nego i dubljega matematskoga mišljenja.

Mjesto Müllerove tvrdnje stavio bih radije zahtjev, da se na posebnim objektima istražuju i upoznavaju odnosi u prvom redu poradi upoznavanja samoga objekta, ali svagda iscrpljivo u smislu naučnom.

I sâm E. Müller kaže u uvodu svoga izdanja: „Technische Übungsaufgaben für darstell. Geometrie“ (g. 1910.): „Kod objekata, na kojima ima i krivih površina, pruža konstrukcija presjekâ, konturâ i sjenâ priliku za rješenje zadaća koje često zahtijevaju priličnu mjeru teoretskoga znanja, tako da će studenti moći uvidjeti korist takvoga znanja za kasnije svoje zanimanje“.

To je živa istina! A Müller kaže to za svoje potpuno tehničke zadaće. Radi li se o kakvoj posebnoj vitoperoj ili developabloj površini, napose o zavojnim površinama ili o vijcima (Schrauben), pružat će se sva sila relacija, koje izviru ili iz specijalno definiranih osnovnih uvjeta ili iz položaja površine u prostoru, tako da će upravo onaj matematski momenat, koji je uza te prilike sakriven, podavati i najbitnija svojstva pomenutih objekata.

Sama generacija površine, njezini specifični elementi (višestruki pravci i točke, obratnice, šiljci, osobite krivulje na površini i dr.), odnosi zakrivljenosti, oskulacije i dodira, osobiti presjeci, simetrije i t. d. imaju za praktički objekat isto toliku znatnost, koliku sva ta pitanja pružaju u općenoj teoriji. K tome dolazi u obzir još i sveza među prilikama na originalu i zavisnostima u projekciji.

Zaista, kolikogod je objekat, o kojemu se radi, praktičan, deskriptivna istraživanja o njemu mogu biti samo geometrička, no zato

će se ti geometrijski odnosi isticati, a ne će biti dosta zadovoljiti se samo stručno-praktičkim ciljevima.

Primjer za to, da se u tehnikama nije svagda poklanjala dovoljna pažnja teoretskom momentu, pruža nam projektivna geometrija, koja ni danas nije uhvatila dosta čvrsta korijena u tim zavodima. Deskriptivna je geometrija pomogla projektivnoj geometriji do teoretske dalje izgradnje, no nije njezine rezultate gotovo u nikakvoj mjeri upotrebila za svoje svrhe, kao da se tom projektivnom geometrijom u probleme unosi nešto, što u nje ne pripada! I u tome smislu moramo iščekivati napredak!

Nije posve ispravno, kad F. W. Barlett i T. W. Johnson u svojem djelu¹⁾ kažu: „Nazivlje deskriptivne geometrije odgovara onom području, koje je ograničeno na zajedničku geometrijsku bazu, ili uopće na zajednički temelj, na kojem su sazidane različne tehničke grane. Taj je temelj matematskih zakona nepromjenljiv i permanentan. Praktičke tehničke grane imaju pak svoje posebne pokrate i specijalne metode već prema svojoj prirodi, no te se konvencionalne metode mijenjaju i usavršuju od vremena do vremena“.

Na to mišljenje možemo nadovezati, da te pokrate i posebne metode — koje i prema Runge-ovu nazoru karakterišu primijenjenu nauku — moraju u deskriptivnim operacijama imati svagda svoj posljednji temelj ne u praktičkim zahtjevima, nego u naučnom nastojanju oko unapređivanja onih sveza, koje postoje među naukom samom i njezinim primjenama. Teoretsku stranu nauke same ne treba u praktičkim problemima upravo tražiti, ali je ne valja nikako izbjegavati. To iziskuje specifična priroda naše nauke, koja je druge vrste negoli na pr. matematika u primjenama.

Kako je već spomenuto, mnogi su teoretski rezultati općene geometrije bili posljedica praktičkih spekulacija — i u deskriptivnoj je geometriji bilo tako. Weisbach je g. 1844. sistematski uveo aksonometrijsku metodu projiciranja, potaknut praktičnim zahtjevima što jasnije predodžbe arhitektonskih i drugih objekata. Uza sve to se ta metoda usavršila u teoretskom smjeru gotovo tako jako kao i centralna projekcija. I danas se još javljaju istraživači s kojom novom relacijom za kosu ili ortogonalnu aksonometriju. Takovih prilika za unapređenje same nauke ima u različnim praktičkim problemima dosta.

¹⁾ Engineering descriptive Geometry, New-York, 1910. Predgovor.

Istina je, da praktički razlozi često zahtijevaju specifičnu adaptaciju deskriptivnih postupaka prema prirodi problema, o kojem se radi. Tako Massau preporuča u jednome svojem predavanju,¹⁾ da se za praktičke probleme ne zadrži postupak Mongeov, koji oko osi x zakreće jednu ravninu projekcijâ u drugu, nego da se prostorni objekat zakreće za 90° , a onda odredi normalna njegova projekcija ponovo na ravninu, koja je ostala nepomična.

Ako je za praksu taj drugi postupak zgodniji, nema razloga, da se ne bi upotrebljavao, no ispravnost i uporabivost njegova izlazi isto tako iz geometrijskih odnosa kao i Mongeov način. U Massau-ovu postupku radi se o transformaciji objekta, a s tim je svezana implicita i translacija druge ravnine projekcija. Kod toga postupka treba dakle i opet proniknuti i spoznati upravo geometrijske odnose. Samo jasnoća o tim odnosima pruža sigurnost u operacijama; bez te jasnoće radilo bi se samo o praktičkom pravilu, koje može lako zatajiti, čim se u konstrukcijama nagomila više različnih problema, koje treba zajedno obraditi.

Težište rada u deskriptivnoj geometriji u visokim tehničkim školama mora se staviti u konstruktivne probleme, koji se tiču prakse, no koji se nikad ne uklanjaju strogom naučnom postupku.

Svojoj naučnoj zadaći ostala je politehnička škola u Parizu vjerna do danas. Program njezina rada u deskriptivnoj geometriji ostao je u bitnosti isti kao za Mongea, samo je usavršen prema postepenom razvoju nauke.

Opseg predavanja o našoj nauci u tome je zavodu danas ovaj:

Općenitosti o metodi. Perspektiva: elementarne tvorevine, temeljne zadaće, primjene na površine i na pojedine tehničke objekte (svodovi i dr.), pa fotogrametrija. Kosa projekcija i aksonometrija. Projekтивna geometrija. Općene geometrijske transformacije. Inversija. Teorija abakâ. Primenjena kinematika. Različni mehanizmi. Planimetri. Grafična statika.

Iz te se građe vidi u jednu ruku nastojanje za općenim naučnim unapređenjem deskriptivne geometrije, a u drugu ruku zahtjev za svezom pojedinih srodnih dijelova nauke, kojom se potiče na poredbu, generalizaciju i na usavršenje metodâ.

¹⁾ Discours sur l'enseignement de la géométrie descriptive. Mons, 1906.

To se postizava cijelim nizom konstrukcija o praktičkim zadacima iz stereotomije, perspektive i grafičke statike u neprestanom dodiru s onim relacijama, koje izvire iz čiste geometrije.

Našu bismo nauku i njezino značenje mogli ovako karakterisati: Deskriptivna je geometrija nauka, koja dovodi u svezu stereometrijske relacije s planimetrijskim, i to na osnovi metoda, koje su specifična njezina svojina. Metodčki postupak izvodi se na putu čisto konstruktivnom, a ne računskom. Sve to čini, da našu nauku upotrebljavaju u vanrednoj mjeri praktički problemi za rješenja, koja bi na drugome putu zahtijevala znatno većih komplikacija. Svi momenti, koji pridonose rješavanju praktičkih problema, treba da podržavaju neprekidnu svezu s teoretskim odnosima, jer će tako cijelo rješenje pridržati pravo naučno značenje, a tim će se unaprediti i sama nauka i njezine primjene.

Deskriptivna geometrija ima dakle nesamo potpune uvjete za teoretski razvoj, nego su s tim smjerom i primjene organski svezane, tako da u svakom praktičkom problemu ima teoretskih momenata, koji su za rješenje znatni, a mogu kadšto dovesti i do novih relacija ili bar postupaka.

Ekskluzivno stajalište spomenutih geometara Bourleta, Choméa i drugih istomišljenika ne možemo dakle prihvatiti.

I prema današnjem stanju deskriptivne geometrije moramo zauzeti ono isto stajalište, koje je za našu nauku naglasio francuski pozitivista Auguste Comte još g. 1830.: „Cette importante création mérite singulièrement de fixer l'attention de tous les philosophes qui considèrent l'ensemble des opérations de l'espèce humaine, comme étant un premier pas, et jusqu'ici le seul réellement complet, vers cette renovation générale des travaux humains qui doit imprimer à tous nos arts un caractère de précision et de rationalité si nécessaire à leurs progrès futures.“ Dragocijeno je to mnijenje mislioca, koji stoji podalje od naše nauke, a tako je potpuno spoznao bistvo njezino!

Svaki visoki učevni zavod ima za pojedine discipline svoje posebne tradicije. Velika je dobit za nauku, ako se odmah na početku djelovanja u tim zavodima pođe onim putem, koji se upoznaje kao najbolji. Istina je, da je takov put ideal, koji zahtijeva teškoća i naporá, no ozbiljnost nauke traži, da se tome idealu približimo, kolikogod je moguće.

Svima nam mora biti stalo do toga, da kasnija historija nauke zabilježi i naš rad, koji se u tome smislu sada započinju, kao prinos nastojanjima oko unapređenja prave znanosti, a prema tomu i oko blagostanja ljudskoga¹⁾.

¹⁾ Kad je ova radnja predana već u štampu, primio je autor posebni otisak rasprave E. Müllera: *Geschichte der darstellenden Geometrie, ihre Lehre und Bedeutung an den techn. Hochschulen Oesterreichs*, Zeitschr. des oest. Ing.- und Archit.-Ver., 1919., sv. 10., 13. i 17. Ta radnja pokazuje, da je Müller nešto promijenio svoje dosadašnje stajalište na korist teoretskoga shvatanja.

Drugi članci.

Dvije najnovije knjige „Starih pisaca hrvatskih“.

(Djela Đorđićeva i Gundulićeva).

Napisao pravi član dr. T. Maretić.

Nije običaj, da se o izdanjima naše akademije pišu obznanne i ocjene u drugim njenim publikacijama. Što ja preko toga običaja hoću da u „Letopisu“ napišem nešto o izdanjima u natpisu navedenima, na to me nagoni činjenica, što su gg. izdavači M. Rešetar (izdavač Đorđića u 24. knjizi „Starih pisaca hrv.“ 1917.) i Đ. Körbler (izdavač Gundulića u 9. knjizi, II. izd. 1919.) našli za dobro odstupiti u nekijem točkama od načina, kako su pokojni akademici Pavić, Budman i Valjavec izdavali dubrovačke pjesnike počevši od g. 1882., kad je Pavić izdao 12. knjigu SPH, u kojoj su neke drame Palmotićeve. Od toga su vremena u zborniku SPH štampani dubrovački pjesnici onako, kako se primjeri iz njih štampaju u „Rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika“. Kako je taj rječnik najznatnija publikacija naše akademije, ne bi izdavači SPH bez važnih razloga imali odstupati od načina, kojega se u citatima iz dubrovačkih pjesnika drži „Rječnik“. A da važnih razloga nijesu pomenuti izdavači imali za svoje odstupanje, to hoću da pokažem u ovome članku.

Najznatnije njihovo odstupanje i od načina, kojega se drži „Rječnik“, i od načina, kojega su se od g. 1882. držali izdavači SPH, stoji u tome, što za dugo **ѣ** oni pišu *ie* mjesto *ije*. Rešetar u predgovoru svoga izdanja na str. LXVII. kaže, da za dugo **ѣ** upotrebljava *ije* samo ondje, gdje **ѣ** i Đorđiću služi za dva sloga (na pr. *dvije, umrije*). — „ali gdje nemu (t. j. Đorđiću) vrijedi (t. j. dugo **ѣ**) kao jedan slog, tu se nijesam mogao odlučiti, da pišem *ije*, jer bi se tijekom unijelo u izgovor Đorđićev nešto, čega nije bilo ni u njegovu ni uopće u dubrovačkome izgovoru njegova vremena, kako mislim da sam dokazao u prije spomenutom članku

Jagićeva *Archiv-a* (t. j. kniĝa 13, str. 591 i d.) i u *Radu* 134, str. 136; nijesam pak htio pisati *'je*, jer ti pusti apostrofi nijesu ni malo lijepi, pa sam zato uzeo *ie*, što je opet Đordićevu izgovoru najbliĝe, a ne smeta očima⁴. Budući da Đordić u svojoj metriци dugo *ћ* mnogo češće broji kao jedan slog negoli kao dva, zato je u Rešetarovu izdanu *ie* mnogo običnije negoli *ije*. Za Rešetarom se poveo Körbler te i on u svome izdanu Gundulića piše *ie* svuda, gdje dugo *ћ* sluĝi Gunduliću kao jedan slog, a to je i u Gundulića mnogo običnije negoli kao dva sloga.

Rešetar misli, da je dokazao, da stari Dubrovčani nijesu govorili na pr. *cvijet, rijeka* s *ije* u dva sloga, nego s dvoglasom *ie*, dakle *cviet, rieka*. Uzmimo, da je on to doista dokazao, onda nastaje pitanje, zašto on u preštampavanu proze Đordićeve uzima *ije*, a ne *ie*, na pr. *svijeta, riječi* i t. d.? Ako su stari Dubrovčani doista govorili *svieta, rieči* (s dvoglasom *ie*), onda tako treba pisati izdajući ne samo njihove pjesme, nego i njihovu prozu! Čudim se, da o tu nedosljednost nije zapelo oko ni Rešetaru ni Körbleru (i ovaj u prozi Gundulićevoj upotrebljava *ije*). A ako je *ije* u dubrovačkoj prozi dobro, ja ne vidim, zašto ne bi dobro bilo i u dubrovačkim stihovima. Možda je Rešetarovo *ije* u Đordićevoj prozi (i Körblerovo u Gundulićevoj) koncesija Daničiću i njegovim nasljednicima u obrađivanu akademičkoga „Rječnika“, — ali onda je trebalo *ije* uvesti i u dubrovačke stihove pa u predgovoru kazati ono, što su mislili Daničić i njegovi nasljednici, što su mislili Pavić i Vaļavac, t. j. ako stari Dubrovčani možda i nijesu govorili *cvijet, rijeka* (s *ije* u dva sloga), ali mi možemo po današnjoj našoj grafici tako pisati izdajući i citirajući njihove stihove, i to s istijem pravom, s kojim obrćemo njihovu grafiku u našu današnu te mjesto njihova *gljut, obicjan, vrachjati* pišemo *lut, običan, vraćati* i t. d. Tko drĝi, da nije dobro u dubrovačkim stihovima pisati *cvijet*, jer je dubrovačkim pjesnicima bila to riječ od jednoga sloga, ja mu odgovaram: 1. Rešetar nije dokazao, da je dugo *ћ* u starom dubrovačkom govoru imalo jedan slog (i ako on misli, da je dokazao) — 2. a i da je dokazao, ni onda ne bi trebalo u toj točki odstupati od naše današnje grafike, samo bi trebalo, da na umu drĝimo razliku između današnjega i između staroga dubrovačkog izgovora; to je onako, kao što mi upotrebljavamo isto slovo i za štokavsko i za čakavsko *ć*, premda su to dva različna glasa. Tko za tu razliku zna i drĝi je na umu, nemu

ni malo ne smeta, što se u akademičkom „Rječniku“ piše jednako na pr. riječi *vraćen* i u štokavskim i u čakavskim primjerima.

Rekao sam, da Rešetar nije dokazao, da je dugo *ћ* u starijih Dubrovčana bilo jednosložno. On za obranu svoga mišleña može navesti činenicu, što stari dubrovački pisci pišu gotovo svi jednako i kratko i dugo *ћ* (t. j. slovima *ie* i *je*); to se mišleñe ne može pobijati ni tijem, što D. Rañina (1563) razlikuje kratko *ћ* od dugoga pišući prvo *je*, a drugo *ie*, jer nije sigurno, da Rañinino *ie* znači dva sloga, ono može da znači dvoglas *ie*. Slabo se može Rešetaru doskočiti i tijem, što se u Palmotićevoj „Kristijadi“ (1670) dugo *ћ* bilježi slovima *ije* (na pr. *lijepa, odijelio*): u mojoj „Istoriji hrv. pravopisa“ 121. kaže se, da je to u onoj knízi rijetko (običnije je *ie*), dakle je od toga malo pomoći protiv Rešetarova mišleña. Mnogo je više pomoći od dubrovačkoga pjesnika Bara Bettere, od koga imamo dvije kníge u stihovima: „Oronta iz Čipra“ (1699) i „Ćutjenja bogoľubna“ (vaľada 1702). U obje te kníge dugo *ћ* piše se vrlo često slovima *ije*, na pr. *cijele, svijeća, svijes, nesvijes, svijet, svijeta, svijetu* (lok.), *tijelo, zapovijed, — nijesu, gorkijem, davnijeh. tijem i t. d.* Pored toga se nalazi često *ie*, koje služi i za kratko *ћ*. Ako i broji Bettera *ije* za jedan slog, ñegovo pisañe mislim da je dosta siguran dokaz, da su Dubrovčani oko g. 1700. dugo *ћ* govorili kao *ije* u dva sloga. A što nijesu i drugi Dubrovčani pisali *ije*, to će lako razumjeti onaj, tko pomisli, kako su se Dubrovčani u svojoj grafici ugledali u Talijane; da su oni vidjeli, da Talijani u riječima na pr. *fiero, miele* i t. d. pišu *ije*, za cijelo bi i oni svi (ili gotovo svi) tako pisali. Isto tako da su vidjeli, da se u talijanskim stihovima *ie* broji za dva sloga, jamačno bi oni tako brojili i svoje dugo *ћ*.

Iz ovoga moga razlagaña, mislim, izlazi, da gg. Rešetar i Körbler nijesu imali važna razloga za svoje pisañe *ie* mjesto *ije*. Malko je čudno, što piše Körbler u svome predgovoru na str. CIV, gdje kaže, zašto se držao Rešetara: „zbog toga, da izdaña jednoga istog zbornika budu uređena, koliko samo može biti, po istim načelima“. A zašto je Rešetar svojim pisañem *ie* mjesto *ije* narušio načelo, po kojemu je izdano nekoliko dubrovačkih pjesnika počevši od g. 1882.? Trebalo je ostati pri *ije* i ne vraćati se na *ie*, kako se pisalo u akademičkim izdañima dubrovačkih pjesnika od god. 1870. do 1882.; onda se zato pisalo *ie*, jer je to pisañe odgovaralo ondašñoj grafici u Hrvata.

Još jedno načelo svojih prethodnika u izdavađu dubrovačkih pjesnika narušio je Rešetar, a za ňim i Körbler. Prvi od ňih dvojice vidjeli smo, kako u svome predgovoru kaže, da „ti pusti apostrofi nijesu nimalo lijepi“. On dakle nije prijatelj apostrofa, a opet ih u svome izdađu Dordića bez potrebe obilno upotrebljava pišući na pr. *mil'ja*, *pr'jateljstvo*, *mo'i*, *zma'i* mjesto *milija*, *prijateljstvo*, *moji*, *zmaji* i t. d. Pisao je zato tako, da bi u stihu izišao određeni broj slogova. Dubrovčani za cijelo nijesu govorili ni *milja* ni *zmai* (ovo u jednom slogu!), a što su oni u svojim stihovima *milija* brojili za dva sloga, a *zmaji* za jedan, to je opet utjecaj talijanske grafike i metrike: pišući „*millia*“, „*priategl*“, po talijanskoj grafici oni su te tako napisane riječi brojili po talijanskoj metrici, t. j. kao riječi od dva sloga, a po analogiji takvijeh riječi brojili su i onda, kad su pisali na pr. *moji*, *zmaji*, t. j. uzimali su *-oji*, *-aji* za jedan slog. Ako je Rešetar sa svojim apostrofima htio Dordićevim stihovima dati određeni broj slogova (a druge svrhe nije ni mogao imati), onda bi dosljednost zahtijevala, da apostrofira sve riječi, koje određenom broju slogova smetaju; trebalo je na pr. da piše (na početku I. pjevađa u „uzdasima“): *davn' istine novi zrače*, — ti pričista, *liep' i draga*, — *dobr' očito*, *skrovn' istina* i t. d. Da je tako pisao, izišli bi čisti osmerci. Valada je Rešetar na tu dosljednost koji put pomislio, ali ga je od ňe odvratila bojazan, da bi tako nagrdio izdađe golemom množinom apostrofa, k tome i misao, da Dubrovčani jamačno nijesu stihove svojih pjesnika onako recitali, kako bi se to po apostrofima moralo zaključivati.

Kao što dakle nije trebalo miješati *ije* u *ie* (*cvijet* u *cviet* i t. d.), tako nije trebalo ni uvoditi apostrofe (*mil'ja*, *pr'jatelj* i t. d.) te se ni malo ne dati smetati činjenicom, što su vrlo mnogi dubrovački stihovi prekobrojni, t. j. imaju suviše po jedan ili po dva sloga, a kašto i po tri (na pr. na početku „Osmana“: najprije ođneni trijes udari). Sve je to plod ugledađa u talijansku grafiku i metriku!

Žalim, što gg. Rešetar i Körbler, prije nego su se ňihova izdađa počela štampati, nijesu svoje odstupađe od dojakošnega načina iznijeli pred istoričko-filologički razred naše akademije. Da su to oni učinili, ja bih se ňihovu odstupađu protivio, kako se protivim i u ovome članku, pa možda bih ih odvratio, i onda ne bi trebalo, da pišem ovaj članak. Ali kako oni to nijesu učinili,

mislim, da je potrebno ovaj članak izdati na svijet, neka bi se u javnosti znalo, da ima ljudi u akademiji, koji pomenuto odstupanje ne odobravaju i da obrađivač akademičkoga „Rječnika“ ima pravo ne povoditi se za onim odstupanjem, već i dalje u citatima iz dubrovačkih pjesnika pisati *cvijet*, *prijatelj* i t. d. Ujedno bih želio, da se u izdanja dubrovačkih pjesnika, koja još imaju na svijet izići, natrag uvede onaj način, kojega se drži akademički „Rječnik“ i kojega su se držali izdavači počevši od g. 1882.

Novo je u izdanjima gg. Rešetara i Körblera još i to, što naznačuju kvantitetu pišući kurzivno slovo mjesto dva vokala ili dva konsonanta, kako je u starim izdanjima i u rukopisima, na pr. *sín*, *miłos*, *vjera* i t. d. Dojakošni izdavači SPH nijesu to naznačivali, ali istraživačima naše kvantitete to će naznačivanje dobro doći, i zato ne mogu tu novotu pobijati.

Prihvaćam ovu priliku, da navedem nekoliko pogriješaka u izdanju g. Körblera, kojima se uz malo više opreza i pažnje mogao ukloniti. Nijesam isporučio njegovo izdanje Gundulića s rukopisima, jer za taj posao kad bih i imao vremena, ne bih ga mogao u Zagrebu izraditi, jer se mnogo rukopisa čuva u različnim bibliotekama izvan Zagreba. Zato sam isporučio samo „Pjesni pokorne“ i „Suze sina razmetnoga“ sa štampanim izdanjima, koja je g. Körbleru potrebno.

Videći izdavač, da se u onim starim izdanjima *ij* uzima za dugo *i* (na pr. „*tij*“, „*grijh*“, „*krijla*“ t. j. *tī*, *grīh*, *krīla* i t. d.), mislio je, da Gundulićevo *ij* i ispred vokala *o* znači dugo *i*, pa je zato štampao na pr. *dio*, *mio*, *primio*, *postavio* i t. d., ali tu se prevario, jer Gundulićevo *ij* ne znači tu ništa drugo nego današnje *ij*, dakle je trebalo u novom izdanju štampati ili *dijo*, *mijo*, *primijo*, *postavijo* po grafici Gundulićevoj. — ili *dio*, *mio*, *primio*, *postavio* po današnjoj našoj grafici, a nikako *dio*, *mio*, *primio*, *postavio*, gdje *i* po onome, što smo već rekli, u Körblerovu izdanju ne može drugo značiti nego dugo *i*. Bez ikakve sumnje bilo je *i* u navedenim primjerima kratko, kao što je i danas. Tu je svoju pogriješku Körbler proveo s potpunom dosljednosti, t. j. na svijem mjestima, kojih mnogo ima.

Stari su Dubrovčani govorili *cjēna*, *scjēna*, a ne *cijēna*, *scijēna*, isto tako *něscjena*; pogriješka je dakle u Körblera: *scijeni* (lok. sg.) 192. *nescijeni* (lok. sg.) 231; pogriješka je i *lieposti* 228. Tako on te riječi piše i drugdje u svome izdanju. Iz Rešetarova izdanja mogao je naučiti, da je pravo dubrovački

scjena, nescjena, ljepost(t), gen. ljeposti. Na str. 229. nalaze se stihovi: „gostim, dvorim boļu sreću, šetam, gledam, *spjevam* milo“; budući da su prva četiri glagola imperfektivna, imperfektivan je jamačno i peti, trebalo je dakle štampati *spijevam*; ispor. u današnjem jeziku *otpijevati* prema *otpjevati* (prvo imperf., drugo perf.).

Pogrješke su i ovo: *srdavno*, str. 222 (u Gundulića: *srčano*), *poštteni* 225 (u Gundulića: *počteni*), *lice* 229 (u Gundulića: „lice“, t. j. *ličce*), *pa* str. 246, stih 97 (u Gundulića: *pak*). Mañe su pogrješke, ali opet u dobru izdañu ne bi ih smjelo biti: *bez pristanka* 222 (mjesto: *bes pristanka*), *s grieha* 223 (mjesto: *z gr.*), *s bieliem* 235 (mjesto: *z b.*). Boļe bi Gundulićevo „nachiesce“ bilo štampati *naćeš*, nego *nać ćeš*. 206; boļe bi bilo *poću* negoli *poć ću* 255 (u Gundulića: „pochiu“); ispor. u Rešetara: *naćeš* 99, *naće* 515. Budući da Gundulić ne razlikuje nikakvim akcenatskim znakom *čas* (honor) od *čas* (momentum), zato nije ni izdavaču trebalo prvu riječ pisati *čas*, str. 200. 233. 234. Tako ni u gen. plur. nije trebalo nikakvoga znaka metati na skrajñi vokal, kad prijedlog dokazuje, da ne može drugo biti nego gen. plur.: *od napravá* 227, *s napravá* 228, *s ustá* i *s očí* 246: tako je nepotreban znak i u: *od putník.* 255. U Gundulića nigdje tu nema nikakvog akcenatskog znaka.

U Zagrebu, 16. jula 1919.

Bilješka k izdanju Relkovićevih Djela.

Napisao dr. Josip Matasović (Vinkovci).

Dr. Tomo Matić, izdavač akademijina izdanja Relkovićevih Djela, nije opazio dvije notice, koje su pripočene u Brlićevim „Usponenama na stari Brod“ (Djakovo, 1888., sv. IV. i V.). Radi se o dvjema pjesmicama, kojima stariji Brlić, rodak i savremenik Relkovićev, izrijeком označuje autorstvo: „Composuit Dominus Mathias Antonius Relkovich.“

Dosada je u bibliografiji i u publikacijama Relkovićevih spisa sasvim ostao neopažen ovaj zanimljivi nalaz. Prije svega je zanimljiva osamnaesta pjesma iz starobrodske rukopisne pjesmarice „Pjesme zaljubljene narodne“ (Brlić, IV., str. 56.) „Srećno jutro i dan, milostivna madam“, spjevana na način coupleta XVIII. stoljeća, puna afektirana, zaljubljeničkog prenemaganja tipična kavalira. Sudeći po tom primjeru, mora da je Relković spjevao i više sitnijih pjesmica, pa je možda još koja njegova u Brlićevoj zbirci, ali se zameo trag autorstvu kao i čitavoj rukopisnoj ostavštini pjesnikovoj.

Srećno jutro i dan
Milostivna madam!
Ponizno se klanjam.
Tužan glas povidam.
Koji sinoć došao je:
Njega kazao je
Naš general.

Ja ti se zaklinjam,
Vjerom zavezivam,
Prem, ako ću ići
I dalje otići,
Kudgod hodit budem.
Ljubiti ću te srcem.
Madam! Madam!

On nalog primio
Od cesarske vojske.
Neka se podiže.
I to što najbrže,
Na daleke strane.
Nikada neznane.
Madam! Madam!

Najposlije proštenje
Uzimljem od tebe;
Tvoj bijeli vrat grlim:
Tvoje lice ljubim.
S Bogom draga madam!
Sree ti ostavljam!
Madam! Madam!

Soldati se spravljaju,
 Na boj pripravljaju;
 Trubente glas daju,
 Tužni pak čekaju.
 Konji i oružje
 Sve gotovo drže,
 Madam! Madam!

Soldat sam cesarski
 Ja svezan k vojski;
 Cesar što zapovijeda,
 To mi ljubav ne da.
 Tužan sam do volje
 Rad ljubavi tvoje,
 Madam! Madam!

Ja te, madam, držim
 I ljubav ti nosim,
 Da mene samoga
 Ti hoćeš stalnoga
 U srcu imati
 Ljubavju do smrti.
 Madam! Madam!

Nesretan je onaj dan,
 Men' od Boga odabran,
 U komu sam ja s tobom
 Započeo bit poznat!
 O tužno življenje,
 U kom to trpljenje
 Trpit' moram.

Sad vrijeme došlo je
 Mojeg othadžanja,
 Od mojega srca
 Tužnog rastavljanja
 Otić sada moram.
 S' ljubavi umiram!
 Madam! Madam!

Dalje imam spomenuti ovo: U predašnjim publikacijama i u vinkovačkom rukopisu „Satira“ teče deseterac stih po stih u jednom redu. No u Brlića se sačuvao ulomak „treće skule turske: posila“ (Relković, Satir VII.) u obliku „dugačkoga“, duplog deseterca. i to bi pored poređenja faksimilâ Relkovićevih vlastoručnih potpisa s t. zv. vinkovačkim rukopisom bio razlog, da taj Relkovićev tobožnji vlastoručni rukopis nije njegov autograf, već da su se fragmenti Relkovićeve prvopisa sačuvali u rodaka Brlića s ovim primarnim „dvostrukim“ poređajem, pa da je tek običajni maleni format knjigâ XVIII. stoljeća odredio dalje obični oblik za štampu. Što se tiče ostalog dijela vinkovačkog rukopisa, kao n. pr. tobože neštampanog dijela Esopovih Fabula, ne postoji baš nikakav razlog da se vjeruje, da bi takav čistopis (k tome i nepotpun) priredio sâm pisac. Vjerovatnije će biti, da je to pisarsko „sočinjenje“, djelo kakova siromašna bibliofila. Osim toga, 147 strana rukopisa Eso-

povih fabula moglo je posve lako stati na 144 strane velike osmine osječkog izdanja Fabulá od g. 1804.: tako se bar čini, ma da mi nije uspjelo naći nijedan primjerak, da se o tom uvjerimo.

Uz neke sitne varijante, kako se ovdje može razabrati, počinje se rečeni ulomak iz „Satira“ ovako:

„Ja priksinoć kupih za poturu, pa nedura ni za jednu huru.
 „Još nemogo naprest ni vreteno, a izgori, ko da je smoleno.
 „Nema boljeg od jednog pekara, jer on barem nikoga ne vara,
 „Nego krušac i zemljičke peče, pak se vlada i još novac steče.

Akademijsko izdanje (Stari pisci hrvatski XXIII.), str. 96., stih 1009. i d. glase:

„Zar svaki vrag zna načinit sviću?
 Ne, ģala ti na tvojemu viću,
 jer on u loj svinskog metne sala,
 pak izgori kao i mašala.
 Ja priksinoć kupi za poturu,
 pak ne dura ni za jednu uru,
 još ne mogo naprest ni vretena,
 a izgori, ko da je smetena.
 Ne jma bolęg od jednog pekara,
 jer on barem nikoga ne vara,
 nego krušac i zemličku peče,
 pak se vlada i još novea steče.“

Mimogred budi spomenuto, da se i u Relkovića nalazi poznati arhaizam „kerempuh“, kojim se u VIII. br. „Savremenika“ (XIII. Zgb. 1918., str. 379.) zabavio Vl. D.,:

„i odriza ništo malo uha
 i primetnu komad karapuha“

stoji u akad. izdanju 1051.—1052. (s. 98.), a u Brlićevu fragmentu:

„i odriza ništo malo uva, i primetni komad kerepua“.

Prinosi za biografiju Andrije Jambrešića.

Napisao član dopisnik Vlado je Dukat.

Skupljajući oskudne vijesti, koje nam se sačuvaše o životu Andrije Jambrešića, u svojoj radnji: Jambrešićev „Lexicon Latinum“ (Rad 162., str. 192.—234.), zabilježio sam, među ostalijem, da je Jambrešić živio i djelovao u Zagrebu, Trnavi, Varaždinu i Požegi, ali da o tom njegovu boravljenju nema pouzdanih vijesti. No ipak sam dometnuo, da je „svakojako . . . vjerovatno, da je Jambrešić u vrijeme, dok je radio oko rječnika (a to je bilo otprilike g. 1739. do g. 1742.), živio u Zagrebu.“ „I g. 1751.“ napisao sam dalje, „bijaše Jambrešić u Zagrebu: za ovu godinu imamo svjedočanstvo Krčelićevo, koji ga pominje u svojim „Annuama“ . . . (str. 194.).

U skorašnje sam vrijeme naišao na nekoliko novih podataka o zagrebačkom boravljenju Jambrešićevu. U rukopisnoj naime kronici isusovačkog samostana u Zagrebu („Historia, ac Annuae Collegij Zagrabiensis Ab Anno 1727“), koja obično za svaku godinu donosi spisak članova, što su one godine djelovali u Zagrebu, nahodimo zapisano, da je Jambrešić boravio u Zagrebu god. 1730., zatim god. 1738., 1739. i 1743., dalje od god. 1745. do 1748., najzad od 1751. do 1753. Otposlije god. 1753. ne pominje se Jambrešić više u Zagrebu, pa je vjerovatna vijest Stoegerova (Collectio Scriptorum Societatis Jesu. I.), da je on potkraj života († 13. III. 1758.) rukovao varaždinskijem sjemeništem i napokon bio „minister“ u Požegi.

Prema tome bi moje nagadanje u pomenutoj raspravi — da je Jambrešić, dok je radio na rječniku, t. j. 1739.—1742, valjada živio u Zagrebu — bilo krivo, jer se ime njegovo u kronici bilježi samo za god. 1739. i 1743. No valja pridometnuti, da kronika za god. 1740., 1741. i 1742. uopće ne navodi članova zagrebačkog samostana, pa je stoga ipak moguće, da je Jambrešić neprekidno od 1739. do 1743. boravio u Zagrebu.

¹⁾ Budapesti egyetem könyvtára Ab. 130. II.

U savezu s time navodim još i ovo: Godine 1747. osnovao je zagrebački kaptol iz zaklade kanonika Tome Augustića fond od 15.000 forinti, da se kamatama njegovim podmiri plaća profesora skolastičke teologije. Manjina kanonikâ, među kojima se nahodio i Krčelić, tražila je, da se takovim profesorima imenuju svjetovni svećenici, ali većina odluči za isusovce. Među profesorima, koji su imenovani na osnovi toga zaključka, nalazi se i Andrija Jambrešić. (Ispor. Mesića, O Krčeliću i njegovih Annual, Rad 32., str. 39.)

Prema prije pomenutoj kronici nije bilo Jambrešića u Zagrebu god. 1749. i 1750. Kad ga je kaptol imenovao profesorom, premjesti ga red njegov opet u Zagreb, pa se on u kronici od god. 1751. do 1753. navodi kao profesor teologije.

Zanimljivo je ogledati službe, što ih je naš leksikograf otpravljao u Zagrebu. God. 1730. bio je učitelj drugoga razreda gimnazije (principia¹⁾; god. 1738. „Prof(essor) Phys(ices)“ i „Catech(ista) Templ(i, ili: in Templo)“; god. 1739. „Prof. Metaph(ysices)“. Ujedno je za tu godinu zapisano: Dat puncta (zadatke, teme) FF (fratribus). God. 1743. veli se o njem da je „Prof. Can(onum). Praes(es) Congr(egationis) Maj(oris) Stud(iosorum), Corr(ector) Lect(orum) Mens(ae, ili: ad Mensam), Exh(ortator) et Conf(essarius) Dom(us)“. Isto bijaše 1746., 1747. i 1748., samo što je 1746. predavao „Cas(us)“, a ne „Can(ones)“. God. 1751.—1753. kazuje mu se karakter: Professor Theologiae.

Koliko je posljednjih godina, što ih je proveo u Zagrebu, Jambrešić bio ugledan i poštovan, dokazuje savremeni izvještaj o posveti crkve sv. Franje Ksaverskoga kraj Zagreba. Poznato je, da su isusovci vazda uvelike poštovali uspomenu bivšeg člana reda svoga, sv. Franje Ksaverskoga, apostola Indije i Japana, pa onda nije čudo, da se i posveta rečene crkve u Zagrebu izvršila s osobitim sjajem. Prva se služba Božja u novoj crkvi (koja se počela graditi god. 1748.) služila u nazočnosti velikog broja pobožnog naroda god. 1752., a tom se prigodom svečano prenijela u novu crkvu čudotvorna slika sv. Franje. Slika je bila smještena na posebnoj nosiljci, koju su nosila četiri najodličnija isusovca zagrebačkog kolegija, a to su bili: Ivan Galjuf (književnik, prevodilac Pomejeva

¹⁾ Drugi se razred gimnazije kod isusovaca zvao „Principia“ ili „Infima Grammaticae Schola“. Učenici su „principistae“. (Kelle Johann, Die Jesuiten-Gymnasien in Österreich itd. [Prag 1873.] str. 123.)

„Flos latinitatis“: ispor. Nast. Vjesnik XII, str. 4.), Nikola Laurenčić (izdavač hrvatske „Kronike“: ispor. Vodnika, Povijest hrvatske književnosti I., str. 360.), Stjepan Pepeu (rektor kolegija od 1751. do 1753.) i Andrija Jambrešić (Ispor.: Josip Predragović, Sv. Franjo Ksaverski . . . [Zagreb 1917.] str. 262.—263.; Barlè. Povjest župa i crkava zagrebačkih I, str. 94.—95.)

Najzad pominjem još jednu sitnicu, koja je zanimljiva za historijat Jambrešićeva rječnika.

U arhivu Jugoslavenske akademije čuva se rukopis, kojemu je natpis: *Scriptores Societatis JESU Croatae a Rmo Mich. Painter commemorati*. Obično se i citira pod imenom Paintnerovim (na pr. Vodnik, Povijest hrvatske književnosti I, 358.), no zapravo potječe, kako ću dokazati na drugom mjestu, od Adama Alojzija Baričevića. U tome rukopisu ima i kratak životopis Andrije Jambrešića, koji od česti ovdje preštampavam. Što je novo, štampano je kurzivom.

„Jambressich Andr. ex Croatarum Zagorianorum *progenie vextusta* ortum duxit. Inscriptus Soc. JESU *peritissimus erat linguae vernaculae*. Ab illo in lucem edita sunt . . . [navode se njegova djela: Syllabus 1726., Manuductio 1732., Index 1738., Lexicon 1742.] . . . *Vix Jambressichii lexicon in publicam lucem prodiit, non defuerunt, qui illud P. Bellostenez surreptum dicitarent*. De cujus lexicis fatis in Historia Litteraria Croatica plura attigi [Baričevićeva je povijest hrvatske književnosti nažalost netragom nestala, ako je uopće bila kad napisana], et hanc insignem calumniam coereui et contudi.“

Isto, što je učinio Baričević, učinio sam i ja u svojoj pomenutoj radnji, dokazavši na osnovi isporodenja obaju rječnika, „da se Jambrešić, ako se ikako, vrlo malo koristovao svojijem prethodnikom [Belostencem]“ . . . (str. 219.). No dodao sam i to: „Jambrešićev je rječnik izdao jezuitski red s potporom staležâ; zaciijelo je to djelo bilo plod neke književne konkurencije naperene protiv pavlina, kojima pripadaše stariji leksikograf“ (str. 220.). Vijest — ili, da možda pravije kažem, kleveta — koju nam donosi Baričević, valja da je također plod konkurencije između nakladnikâ obaju rječnika, u kojoj su dakako pavlini ostali kraćih rukava. Jezuitskijeh gimnazija bijaše podosta u Hrvatskoj i Ugarskoj, a u tijem se školama jamačno upotrebljavao samo Jambrešićev rječnik, koji je napisan od jezuite, i koji latinske riječi tumači u tri jezika, dok ih Belostenez tumači samo hrvatskijem jezikom.

Mundtov „Freihafen“ i opat Krizmanić.

Napisao član dopisnik V l a d o j e Đ u k a t.

Stanko je Vraz, boraveći u Bistrici kod opata Krizmanića u rano proljeće god. 1839., dne 4. aprila Dragutinu Rakoveu pisao pismo, u kojemu nahodimo i ove riječi: „„Pošlji s ovim slobodnjakom onaj svezak od Freihafena, u kojem je Straussov glasovit sastavak „Über das Wesentliche und Unwesentliche im Kristenthume“. Prečastni g. opat, koj tebe pozdravlja, veoma gine za timi rémi [sic]. Ne uztegni se, poslati mu jih.““ A Rakovac, šaljući mu drugi dan knjigu u Bisticu, odgovara Vrazu: „„Predaj g. prevrednomu Opatu . . . zaprošenu knjigu „Freihafen“. Kaži mu, da sam ja već na njega mislio. Ti mi možeš ta krivovërsva na ledjih tvojih natrag donëti, meni se çini, da se s njimi neçeš putem posvaditi. Tebe, to znam, neçe pokvariti. Samo pazi, da ih neizgubiš, jerbo je jedini izgled u Zagrebu.““ (Ispor. moju raspravu „Život i književni rad Ivana Krizmanića“, Rad 191., str. 29.)

„Freihafen“ je bio časopis, ili toçnije, revija, koja je g. 1838. u četvrtogodišnjim sveskama počela izlaziti u Altoni pod ovijem, potpunim, natpisom: *Der Freihafen, Galerie von Unterhaltungsbildern aus den Kreisen der Literatur, Gesellschaft und Wissenschaft*. Kao izdavaçi bili su istaknuti u prvoj svesci časopisa: C. G. Carus, H. Koenig, Dr. Mises [= Gust. Theod. Fechner], K. Rosenkranz, K. A. Varnhagen v. Ense „u. a.“ (i drugi), no pravi je izdavaç bio književnik Theodor Mundt, premda se ime njegovo kao izdavaça pominje istom od god. 1842. A to se desilo ovako. Kad je god. 1835. Njemaçko savezno vijeće na prijedlog austrijskog poklisara grofa Münch-Bellinghausena zabranilo spise glavnih kolovoda mladonjemaçkog (jungdeutsch) pokreta — i to, meðu ostalim, zbog nepatriotiçkog naçina pisanja, zbog neçudoreða, anarhizma, i što potkopavaju kršćanstvo (Richard M. Meyer, *Die deutsche Litteratur des Neunzehnten Jahrhunderts*, Berlin 1900², str. 212.) — zadesila je ta zabrana i Mundtove spise, te zbog toga on nije smio izdavati časopis pod svojim imenom. Istom pošto je onda (god. 1842.) pred berlinskim redarstvom sveçano izjavio, da će se ubuduće u spisima

svojim kloniti svega, što bi moglo povrijediti vjerezakon, državni ustav i zakone ćudoreda, smjelo je ime njegovo opet osvanuti u javnosti. (Ispor. H. v. Kleinmayera: Zu Theodor Mundts „Freihafen“ [Zeitschrift für die österr. Gymnasien 1917.] str. 387).

Theodor Mundt, njemački književnik, i u mladijem godinama pored Heinea, Gutzkova, Wienbarga i Laubea jedan od najistaknutijih članova mladonjemačkog kola, rodio se god. 1808. u Potsdamu. God. 1842. habilitirao se kao privatni docent u sveučilištu u Berlinu. Bivši onda (god. 1848.) imenovan profesorom literature i povijesti u sveučilištu u Vratislavi (Breslau) vratio se god. 1850. u istome svojstvu u Berlin, gdje je kao profesor i bibliotekar sveučilišne biblioteke ostao do svoje smrti (god. 1861.). Pisao je romane, novele i fejtone: veliku je buru u svim krugovima njemačkog društva pobudio djelom „Madonna, Unterhaltungen mit einer Heiligen“, u kojemu brani načelo emancipacije puti („Wiedereinsetzung des Fleisches“). Žena mu Klara poznata je pod imenom „Lujze Mühlbach“ kao spisateljica plitkih historičkih romana.

Medu saradnicima časopisa „Freihafena“, što ga je Mundt bio pokrenuo kao rasadnik misli i nazorā mladonjemačke škole (Kleinmayer 531.), nahodi se i David Friedrich Strauss (1808. — 1874.), auctor djela „Život Isusov kritički prikazan“. Kako je već u navedenoj raspravi mojoj napomenuto, Krizmanić se vrlo zanimao Straussom, kojega kršćanski krugovi nazivaju „apostolom bezvjerja“ (Koenig-Kinzel, Deutsche Literaturgeschichte [Leipzig 1906³¹]: II, 509.), te je vjerovatno, da je bistrički opat, kad se toliko jagnio za pojedinim raspravama Straussovim, zacijelo dobro poznavao i glavno („protivukršćansko“: Koenig-Kinzel II, 308.) djelo njegovo, koje je izišlo god. 1835.—36. Čak i pitanje o pozivu Straussovu za profesora dogmatike i crkvene povijesti u sveučilištu u Zürichu živo se pretresalo u Bistrici. To doznajemo iz pomenutoga već pisma Rakovčeva od 5. aprila 1839., u kojem pisac pita Vraza: „je li opat za pozvanje ili proti pozvanju dra. Straussa u Curih?“ A to se pitanje dakako pretresavalo i u Mundtovu časopisu. „Mundts Züricher Korrespondent F. E. Pipitz tritt „Freihafen“ 1839. III. S. 237 [u članku „Dr. Strauss und die Züricher“] selbst für Strauss und eine konsequente Behandlung der Berufsfrage ein, er verspottet . . . beide Parteien, wo sie finanzielle und politische Fragen mit der Universitätsangelegenheit egoistisch verknüpfen““ (Kleinmayer 397.).

Članak Straussov, što ga je želio čitati Krizmanić, štampan je god. 1838. u III. svesci „Freihafena“ na prvome mjestu (str. 1. i d.), ali natpis glasi: *Vergänglichliches und Bleibendes im Christenthum*. Članak je, čini se, pobudio veliku pozornost u Njemačkoj. „Der Aufsatz erregte nach d. Augsb. Allg. Ztg. 1838. Beil. Nr. 240 in Berlin, wo der „Freihafen“ in gebildeten Kreisen zahlreiche Leser fände, Aufsehen“ (Kleinmayer 493.). „Augsburger Allgemeine Zeitung“ mnogo se čitala u Hrvatskoj, te je sva prilika, da je po njoj i Krizmanić doznao za Straussov članak.¹⁾

U raspravi je mojoj, pored ostaloga, i zanimanje za Straussa istaknuto kao znak osobito liberalnog duha Krizmanićeva, što ga je bistrički opat kao naslijede iz mladijeh dana, kad još cvate jozefinizam, sačuvao do u veliku starost svoju. Taj liberalizam još jače izbija na površinu, kad ugledamo starca zadubena u lektiru časopisa, što ga izdavaše auktor „Madonne“. A Rakovac, kako to razbiramo iz pisma njegovoga, ne bi bio htio, da onaj broj Mundtova časopisa s člankom Straussovim dopadne ruku kojega kršćanskoga čeljadeta — izuzevši Stanka Vraza, kojega, znade on, ta „krivo-vjerstva“ ne će pokvariti — no ipak mu nije nipošto čudno, da baš opat Krizmanić čezne za tom „knjigom“. pače on je sâm pomišljao na svog bistričkog znanca, kad je proučio sadržaj onoga broja „Freihafena“. Krizmanićevi su liberalni nazori dakle bili vrlo dobro poznati njegovoj okolini, a nevjerovatno je, da bi se stari jozefinac toliko bio zanimao Straussom, da mu njemački pisac nije bio simpatičan.

Bilo bi zanimljivo doznati, koji je to bio jedini zagrebački pretplatnik ili kupac Mundtova „Freihafena“, čiji je primjerak Rakovac slao u Bisticu.

¹⁾ Uzgred pominjem, da toga članka nema u izdanju skupljenih djela Straussovih, što ih ima sveučilišna biblioteka u Zagrebu (*Gesammelte Schriften*. 12 svezaka. Bonn 1876.—1878.).

VI.

KNJIŽNICA

Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti

primila je god. 1918. ove publikacije, i to:

A) u zamjenu:

Amsterdam. Wiskundig Genootschap (S_3),*

Nieuw Archief. II. reeks. 12. deel. 3. stuk.

Revue sémensielle des publications mathématiques, t. 25., 2. partie, t. 26., 1. p.

Wiskundig Opgaven met de Oplossingen. 12. deel. 5. stuk.

Basel. Sociéte suisse des traditions populaires. (Zb).

Archives suisses des traditions populaires. 22. a. 1—2. livr.

Beč. Kais. Akademie der Wissenschaften (A).

Denkschriften der philos.-hist. Kl. 60. 3.

Sitzungsberichte der philos.-hist. Kl. Bd. 185, 3—4.

Sitzungsberichte der mathem.-naturw. Klasse:

Abth. I. Bd. 126. 6—7.

„ IIa. Bd. 126. 5—8.

„ IIIb. Bd. 126. 5—7.

Register Nr. 18.

Almanach 67. Jahrg. (1917.).

Beč. Anthropologische Gesellschaft (R_1 R_3 Zb L).

Mitteilungen 48. Bd. (1918.) 1—5. Heft.

— K. k. geographische Gesellschaft (R_1 R_3 L).

Mitteilungen Band 61. (1918.) 1—12. Heft.

* Ova slova pokazuju, što Jugoslavenska akademija komu u zamjenu šalje.
Znači pak:

S = sve publikacije.

S_1 = sve publ. 1. i 2. razreda.

S_3 = sve publ. 3. razreda.

Cod = Codex dipl.

G = Građa za pov. knj. hrv.

L = Ljetopis.

Mh = Monum. spect. hist.

Mj = Monum. hist.-jur.

R_1 = Rad. 1. i 2. razreda.

R_3 = Rad 3. razreda.

Rj = Rječnik.

St = Starine.

Stp = Stari pisci.

Zb = Zbornik za narodni život.

- K. k. statistische Zentral-Kommission (*R₁ R₃ L*).
Oesterreichische Statistik N. F. Band 1. 4, 14. 1—3.
- Verein für österreichische Volkskunde (*Zb*).
Zeitschrift für österr. Volkskunde. 24. Jahrg. (1918.) Heft 1—4.
- Institut für österreichische Geschichtsforschung (*Mh Mj Cod St*).
Mitteilungen 38. Bd. 1. H.
- Berlin.** Königl. preussische Akademie der Wissenschaften (*S*).
Abhandlungen 1918. Philos.-hist. Kl. No. 1—14., Phys.-math. Kl. No. 1—4.
Sitzungsberichte 1918. No. 1—53.
Hintze O., Gedächtnisrede auf G. v. Schuoller. B. 1918.
v. Wahldeger-Hartz W., Gedächtnisrede auf A. Brauer. B. 1918.
- Brno.** Bogoslovci českomoravski (*R₁*).
Museum. časopis bogoslovci česko-moravských. r. 51. č. 1—2., r. 52. č. 1—5
- Budimpešta.** Magyar tudományos akadémia (*S*).
Akadémiai Értesítő. 1918., 337—346.
Mathematikai és természettudományi Értesítő. 36 köt., 1—2. füz.
Irodalomtörténeti Közlemények, 27. évf., 2—4. füz., 28. évf., 1—4. füz.
Értekezések a nyelv-és-széptudományok köréből. 23. k., 8—9. sz.
Történeti szemle 7. (1918.) 1—4. f.
Magyar etymologiai szótár 7. t. B. 1918.
Görgey L., Görgey Arthur a számúzetésben 1849—67. B. 1918.
Heller B., Az Arab-antar-regény. B. 1918.
- Budimpešta.** Magyar kir. földtani intézet (*S₃ L*).
A magyar kir. földtani intézet évi jelentése 1916., 1—2. függelék.
Földtani közlöny. 47 köt., 1—3. füz.
A magyar kir. földtani intézet évkönyve. 24. 5., 25. 1—2.
Jahresbericht 1915. 1., 1916. Anh.
- Magyar történelmi társulat (*R Mh L*).
Századok 52. (1918) 1—10. füzet.
- Uredništvo časopisa „Magy. Botanikai Lapok“ (dr. Degen A.)
(*R₃ L*).
Magy. Botanikai Lapok. 16. évf. (1917.) N. 1—12.
- M. kir. központi statisztikai hivatal (*S*).
Statisztikai havi közlemények 1918., 1—7.
Magy. statisztikai közlemények. 57. (1914.)
- Budyšin.** Mačica Serbska (*R₁ R₃ L*)
Časopis Mat. Serb. 1917. 1. 70.
- Giessen.** Universitäts-Bibliothek (*R Mh L*).
Personalstand d. Universität zu Giessen: Wintersemester 1916/17., 1917/18.,
Sommersemester 1917., 1918.
Vorlesungsverzeichnis: Wintersemester 1917/18., 1918/19., Sommersemester
1917., 1918.
64 scené. spisa iz g. 1916/17. i 42 iz g. 1917/18.

- Hessische Vereinigung für Volkskunde (*Zb*).
Hessische Blätter für Volkskunde. Bd. 17. (1918.).
- Göttingen.** K. Gesellschaft der Wissenschaften (*S*).
Nachrichten (philol.-hist. Klasse) 1917. H. 4—5., 1918. H. 1—2.
Nachrichten (mathem.-phys. Klasse) 1917. H. 3. Beiheft.
- Gradac.** Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark (*S₃ L*).
Mitteilungen 1918. (54).
- Halle.** K. Leop. Carol. Deutsche Akademie der Naturforscher (*S₃ L*).
Leopoldina 53. (1917), 54. (1918.).
- Kjöbenhavn.** K. Danske Videnskabernes Selskabs (*R₁ R₃ L*).
Forhandlinger. Juni 1917.—Mai 1918.
Historisk-filologiske Meddelelser I. 2—3., 5—7., II. 1—2.
- Leipzig.** K. sächsische Gesellschaft d. Wissenschaften (*S*).
Berichte. philol.-hist. Klasse. 1917. Nr. 1—8., 1918. Nr. 1—3.
Berichte. mathem.-phys. Klasse. 1917. Nr. 3—4.; 1918. Nr. 1.
Abhandlungen. philol.-histor. Klasse. 34. Nr. 4., 35. Nr. 1., 36. Nr. 1.
Abhandlungen. math.-phys. Klasse 35. Nr. 4—5.
- Ljubljana.** Muzejsko društvo za Kranjsko (*S osim Rj*).
Carniola. Nove vrste I. 9. (1918.) 1—2.
- Redakcija „Ljubljanskog zvana“ (O. Župančič) (*R₁ G Zb L*).
Ljubljanski Zvon 38. 1918. br. 1—12.
- Redakcija „Doma in sveta“ (dr. I. Cankar) (*R₁ G Zb L*).
Dom in svet 31. (1918. br. 1—12.
- Lavov.** Towarzystwo historyczne (*R₁ L*).
Kwartalnik historyczny r. 31. 1917.) z. 3., r. 32. (1918.) z. 2—3.
- Lund.** Universitas Lundensis (*R₁ Mh L*).
Acta universitatis Lundensis. 1. avd. 12. (1916.), 2. avd. 12. (1916.).
- Maribor.** Zgodovinsko društvo (*R_v*).
Časopis za zgodovino in narodopisje 14. 1. 1918.
- München.** K. bayerische Akademie der Wissenschaften (*S*).
Jahrbuch 1917.
Sitzungsberichte der philos.-philolog. u. hist. Klasse. 1917. Abh. 5—10. Schlüßh
1918. Abh. 1.
Sitzungsberichte der mathem.-phys. Klasse. 1917., 3.
Abhandlungen. philos.-philolog. Kl. 30. 1.
Abhandlungen. math.-phys. Kl. 28. 9, 10.
- Osijek.** Klub hrvatskih književnika (*R₁ G Z*).
Crepić (Aurel) J., Rusvaj i druge pripovijesti. O. 1918.
Dlustuš Lj., Silvije Strahimir Kranjčević. O. 1918.
Jeka od Osijeka za g. 1919.
Magjer R. F., Pučki učitelj kao kulturni radnik (os. ot.)
— Bez ljubavi (pripovijest). Rijeka 1913.

Poznanj. Towarzystwo przyjaciół nauk (*R₁ R₃ L*).

Przewodnik po zbiorach przedhistorycznych muzeum im. Mielżyńskich, P. 1918
Katalog wstavy Kościuszkowskiej.

Antonii Onuphrii de Okecie Okeeki ecclesiae cathedralis Posu. visitatio
1781—1784.

Prag. Král. česká společnost nauk (*S*).

Věstník, tř. mathem.-přírod. 1917.

Věstník, tř. filos.-hist.-jazyk. 1917.

Vyroční zpráva za r. 1917.

— **Jednota českých filologů** (*R₁ L*).

Listy filologické r. 45. (1918., seš. 1—5.

— **Národopisná společnost československá a národopisné museum československé** (*R₁ R₃ Zb L*).

Národopisný Věstník československý. r. 13. (1918.), č. 1.

— **Zemský archiv Království českého** (*S*).

Zprávy sv. 4. P. 1915.

— **Deutscher naturw.-mediz. Veren für Böhmen „Lotos“** (*S₃*).

Lotos. Bd. 65. (1917.) Nr. 1—10.

Vršovice. Museum knoflíků J. Waldesa (*Zb*).

Zprávy Musea knoflíků III. 1918. č. 1—2.

Sarajevo. Uredništvo „Glasnika zem. muzeja u Bosni i Hercegovini (dr. Č. Truhelka) (*S*).

Glasnik zem. muzeja u B. i H. 29. (1917.). 30. (1918.)

— **Bosn.-herz. Institut für Balkanforschung** (*S*).

1. Reisen u. Forschungen. H. 19—20. (1918.)

— **Uredništvo „Hrvatskoga Dnevnika“** (*S*).

Hrvatski Dnevnik 1918.

Stockholm. K. Svenska Vetenskapsakademien (*S₃*).

Arkiv för Matematik etc. Bd. 11. H. 4., Bd. 12. H. 1—4.

Uppsala. Sveučilišna biblioteka (*S*).

Zoologiska Bidrag fran Uppsala. Bd. 6. (1918.)

Upps. Universitets Arsskrift 1915. 1—2., 1916. 1—2.

Aberg Nils, Das nordische Kulturgebiet in Mitteleuropa während der jüngeren
Steinzeit. I. II. U. 1918.

Tunberg Sven, Sigismund och Sverige II. U. 1918.

90 sveuč. spisa iz gg. 1914—7.

Zagreb. Pravničko društvo (*R₁ R₃*).

Mjesečnik g. 44. (1918.) br. 1—12.

— **Društvo hrvatskih književnika** *R₁ Zb (L)*.

Savremenik g. 13. (1918.) br. 1—19.

- Matica Hrvatska (S).
 Bubanović Fr., Slike iz kemije. Z. 1917.
 Pavletić K., Život i pjesnička djela Franje Markovića. Z. 1917.
 Kosor J., Mime. Z. 1916.
 Jurkić M., Iz Završja. Z. 1917.
- Uredništvo „Vjesnika kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskog arkiva“
 (dr. I. pl. Bojničić-Kninski) (*Mh Mj St*).
 Vjesnik kr. zem. arkiva g. 19. (1917.) sv. 3—4.
- Uredništvo „Narodnih Novina“ (S).
 Narodne Novine 1918.
- Uredništvo „Obzora“ (S).
 Obzor 1918.
- Uredništvo „Hrvatske“ (S).
 Hrvatska 1918.
- Uredništvo „Jutarnjeg Lista“ (S).
 Jutarnji List 1918.
- Uredništvo časopisa „Agramer Tagblatt“ (S).
 Agramer Tagblatt 1918.

B) na dar:

- Akademie Ungarische* der Wissenschaften an sämtliche Akademien
 der zivilisierten Welt. Dezember 1918.
- Die kollektiven *Arbeits- und Lohnverträge* in Österreich, Abschlüsse,
 Erneuerungen und Verlängerungen in den Jahren 1914.—1916.
 Wien 1917. (K. k. Arbeitsstatist. Amt im Handelsministerium).
- Arons L.*, Universitäten heraus! Berlin 1918.
- Les atrocites roumaines* envers la population bulgare de la Do-
 broudja emmenée en Moldavie; sous la redaction de Dragomir
 Patchoff et Daniel V. Krtzeff. Sofia 1918.
- Нашитѣ нови съсѣди — Австро-Унгария 1918.
- Barbulescu I.*, Vechile relatii ale principatelor române en Croatia.
 Bucuresci 1908. (pokl. d. A. Bernat).
- Barlè J.*, Pavlinska pjesmarica iz g. 1644. Zagreb 1917. (pretiskano
 iz Sv. Cecilije).
- Berichte* der Forschungsinstitute für Osten und Orient in Wien.
 Folge 3. Novb. 1916. bis Dezb. 1917.
- Bolte J.* u. *Polivka G.*, Anmerkungen zu den Kinder- u. Haus-
 märchen der Brüder Grimm. 3. Bd. Leipzig 1918.
- Zu Bürgers Münchenhausen. (P. O.)
- Bousquet G.*, Bulgaria. Sofia 1918.

- Bučar Fr.*, Reformacija medju Hrvatima po Istri, Zagreb 1918. (P. O.)
- Bulić Fr. i Škok P.*, Natpis Petra Crnoga, Sarajevo 1918. (P. O.)
- Bulletino della deputazione Fiumana di storia patria*. Vol. IV. Fiume 1918.
- Carnegie endowment international pecece*. Chapter 1. Macedonia. Sofia.
- Cecilija Sveta*, smotra za crkvenu glazbu (ur. J. Barlè i Fr. Dugan); g. 12. (1918.) sv. 1—4.
- Chelm und Podlachien*. Wien 1918.
- Derjancine N. S.*, Les rapports bulgare-serbes et la question macédonienne. Lausanne 1918.
- Droniković Vladimir*, Die beiden Grundtypen des Philosophierens. Berlin 1918. (Bibl. f. Philosophie. 15. Bd.)
- L'Echo de Bulgarie*, u Sofiji 1918.
- Енчевъ-Видю Ив., Стари и нови паметници въ Добруджа. Софиѣ 1918.
- Ferrero G.*, Mlada Evropa, prev. A. Wenzelides. II. knj. Zagreb 1919.
- Gjicanović N. L.*, Podatci za povijest dubrovačke biskupije (p. ot.) *Hrvatska Crvena Prava*, u Dubrovniku g. 14. (1918.)
- Die feierliche *Inauguration* des Rektors der k. k. deutschen Karl-Ferdinands-Universität in Prag für 1917./18.
- Ishirkoff A.*, Le nom de Bulgare. Lausanne 1918.
- La Dobroudja et les revendications roumaines. Lausanne 1918.
- La Bulgarie et la Dobroudja. Berne 1918.
- La Macédoine et la constitution de l'Exarchat bulgare. Lausanne 1918.
- Ivanoff J.*, La région de Cavalla. Berne 1918.
- Izveštaj* o. i. kr. realne gimnazije u Beogradu za šk. g. 1917./18.
- Извештај српске прав. велике гимназије Ср. Карловачке за шк. г. 1917./18.
- Izveštaj* kr. pomorske akademije i kr. nautičke škole sa školskom ladom „Vila Velebita“ u Bakru za šk. god. 1917./18.
- Izveštaj* kr. male realne gimnazije u Koprivnici za šk. g. 1917./18.
- Izveštaj* privremene male realne gimnazije u Krapini za šk. god. 1917./18.
- Izveštaj* kr. male realne gimnazije u Petrinji za šk. g. 1917./18.
- Izveštaj* kr. muške učiteljske škole i vježbaonice u Petrinji na svršetku šk. g. 1917./18.
- Izveštaj* kr. vel. gimnazije u Požegi za šk. g. 1917./18.

- Izveštaj* o maloj realnoj gimnaziji u Rumi za šk. g. 1917./18.
12. *Izveštaj* velike realke Franje Josipa I. u Sarajevu objavljen na kraju šk. god. 1917./18.
- Tridesetgodišnji *izveštaj* šeriatske sudačke škole u Sarajevu od osnutka do kraja školske godine 1916./17.
- Izveštaj* privr. višega ženskoga liceja i ženske realne gimnazije u Sušaku za šk. g. 1917./18.
- Izveštaj* kr. velike gimnazije u Varaždinu za šk. g. 1917. 18.
- Izveštaj* kr. II. realne gimnazije u Zagrebu za šk. god. 1917./18.
- Jelenić fra Julijan*, Dva ljetopisa Bosne srebrene. Sarajevo 1919. (P. O.)
- Jugoslavija*, u Sarajevu g. 1. (1918.) br. 1—31.
- Kiproff A.*, Die Wahrheit über Bulgarien. 2. Aufl. Bern-Biel-Zürich.
- Klaić V.*, Zagreb 1910.-1913. U Z. 1918.
- Križanić pl. I.*, Jugoslavenska deklaracija br. 3. Karlovac 1918.
- List* dubrovačke, kotorske i hvarske biskupije g. 18. br. 1—12.
- List Katolički*, uređuje dr. Fr. Barac, tečaj 69. br. 1—52.
- Marčić M.*, Gospodarski položaj Dalmacije u Jugoslaviji. Spljet 1919.
- Markoff Milan G.*, The political lot of the Dobrudja after the Berliner Congress. Lausanne 1918.
- Matasović J.*, Čini od uroka. Primjeri iz historijske i savremene folklore. Vinkovec 1918.
- Michoff D.*, La Serbie et la Bulgarie devant l'opinion publique. Berne 1918.
- Die Wahrheit über Mazedonien. Bern 1918.
- Mikhoff N.*, La Bulgarie et son peuple d'après les témoignages étrangers. II. éd. Lausanne 1918.
- Milaković Josip*, Suspiria, 2. prošireno izdanje. Sarajevo 1918.
- Majka. Sarajevo 1919.
- Milojčić Gj.*, Uputa o otpremanju robe i živoga blaga na hrv.-slav. prugama kr. ug. državnih željeznica; 2. izd. Zagreb 1912.
- Mintschev Iv. Mich.*, La Serbie et le mouvement national bulgare. Lausanne 1918.
- Morávek G.*, Allgemeine Beweise der Gültigkeit des letzten Fermat'schen Satzes über die Gleichung $z^n = x^n + y^n$. Sept. 1916., Juli 1917., Sept. 1917.
- Novine Primorske*, na Sušaku 1918.
- Obrana Hrvatska*, u Osijeku 1918.

- Ordnung* der Vorlesungen an der k. k. deutschen Karl-Ferdinands Universität in Prag. Wintersem. 1918./19.
- Peneff B.*, Le chauvinisme serbe. Lausanne.
- Phantasien Ukrainische*. Kultur-politische Streiflichter. Von einem österreichischen Polen. Wien 1918.
- Polen*, Wochenschrift für polnische Interessen. Wien, 4. Jahrgang 1918. Nro. 157—205.
- Polivka G.*, Die Entstehung eines dienstbaren Kobolds aus einem Ei. (P. O.)
- Прѣгледъ полски**. Софија 1918. Бр. 1—35.
- Radeff S.*, La Macédoine et la renaissance bulgare au 19. siècle. Sofia 1918.
- Reininghaus F.*, Neue Theorie der Biegungs- Spannungen. Zürich.
- Roje M.*, Le littoral yougoslave de l'Adriatique. Zagreb 1919.
- Росра Л. Е. и Депик П.**, Француска историја, превео М. Ристић. Бизерта 1919.
- Schneider A.*, Miroslav Kraljević. Zagreb 1918.
- Seidl Ferd.*, Zemeljski potres pri Brežicah in Krški vasi dne 29. I. 1917. (ponatis iz Carniole 1918.)
- Rastlinstvo naših Alp. Ljubljana 1918.
- Kod naj se potegne pravična državna meja med Jugoslavijo in Italijo? Ljubljana 1919.
- Sis Fl.*, Mazedonien. Zürich 1918.
- Stadović pl. Stadoevički E.*, Subjektivna javna prava državljana i njihovo zakonsko uredenje u objema državama austro-ugarske monarhije. Sarajevo 1918.
- Smotra Gospodarska*, časopis za unapredenje gospodarske znanosti i prakse. u Križevcu 1918. br. 1—8.
- Temaignages Roumains* sur la question de la Dobroudja. Bucarest 1918.
- Teodoroff- Balan A.*, Die Bulgaren im südwestlichen Moravagebiet im Jahre 1858. nach J. v. Hahn. Sofia 1918.
- Tjednik*, u Bjelovaru 1918.
- Тодоровић Ч.**, Историја српскога народа за VI. разред о н. школа. II. изд. Бизерта 1918.
- Die *Ukraina*. Ein Problem oder ein Phantom? Von einem österreichischen Polen. Wien 1918.
- Vrhbosna* katoličkoj prosvjeti, izdaje kaptol vrhbosanski, uredio dr. M. Alaupović. — g. 32. Sarajevo 1918. — br. 1—24.

Zbornik zakona i naredaba, g. 1918. (k. 1—17., br. 1—136.)

Život novi, glasilo društva apstinenata u Hrvatskoj i Slavoniji, g. 3.

U Karlovcu 1918. br. 1—10.

C) kupljeno je:

Literarisches Zentralblatt, 1918.

Nabavljajući svih akademijinih publikacija za g. 1918.

- Abjanić dr. Ilija, opć. liječnik u Imotskom.
 Badovinac, ljekarnik u Kutjevu.
 Barle Janko, kanonik u Zagrebu.
 Belić dr. Rad. u Prijedoru.
5. Biskupsko sjemenište u Senju.
 Bjelovučić dr. N. Z., advokat u Janjini.
 Breyer M., knjižar u Zagrebu.
 Bošković Kazimir, cand. med. u Škofjoj Loki (Kranjska).
 Božić dr. Božidar, odvjetnik u Mostaru.
10. Buchwald i drug, knjižara u Sarajevu.
 Burić Pavo, prof. u Gružu.
 Dominikanski samostan u Sinju.
 Drž. realna gimnazija u Ljubljani.
 Drž. gimnazija u Ptujju.
15. Dušanek V., m. phar. u Rijeki.
 Franjevačka bogoslovija u Sarajevu.
 Franjevačka gimnazija u Visokom (Bosna).
 „ „ u Širokom Brijegu.
 „ „ u Sinju.
20. Franjevački samostan u Krapaju kod Šibenika.
 Franjevački samostan u Zaostrugu.
 Galinec Fr., prof. u Varaždinu.
 Garić Jozo, biskup u Banjoj Luci.
 Gradska biblioteka u Splitu.
25. Gradsko poglavarstvo u Petrovaradinu.
 Hadrović Stjepan, kanonik u Sarajevu.
 Hrv.-slav. gospodarsko društvo kao sred. zadruga u Osijeku.
 Hrv. pučka knjižnica u Vinkovcima.
 Isusovački samostan u Zagrebu.
30. Ivanišević Frano, župnik u Krilu-Jesenicama.
 Ivanišević Filip u Krilu-Jesenicama.
 Ježić dr. S., profesor u Zagrebu.
 Kajon Elias u Višegradu (Bosna).
 Kalebčić don Miho, župnik u Dugopolju (Dalm).

35. Katić don Lovre, župnik u Trilju.
 Klas Branko u Osijeku.
 Knjižnica franj. samostana u Badiji (otok Korčula).
 Kolander Aurel, prof. u Karlovcu.
 Korenić Stj., kanonik u Zagrebu.
40. Kotarska oblast u Crikvenici.
 Krašković Ljud., advokat u Vukovaru.
 Liepopili Ante, kanonik u Dubrovniku.
 Machnik Artur, ravn. nadb. dobara u Zagrebu.
 Magdić dr. Pero, načelnik u Varaždinu.
45. Mala realna gimnazija u Koprivnici.
 u Rumi.
 Mala komunalna real. gimnazija u Voloskom Opatiji.
 Manastir Krušedol.
 Marčelić dr. J., biskup u Dubrovniku.
50. Marčić Marko u Splitu.
 Matasović dr. Josip, profesor u Vinkovcima.
 Merchich Mate, župnik u Horvatkinle.
 Mikačić Dujam, opć. tajnik u Splitu.
 Milčait Ante, vikar u Brodancima.
55. Milošević dr. A., kanonik u Kotoru.
 Mitrović dr. Alek., advokat u Hereceg-Novom.
 Mlinarić Stj. u Štefanju.
 Muska učiteljska škola u Zagrebu.
 u Petrinji.
60. u Osijeku.
 Nadbiskupsko sjemenište u Sarajevu.
 Nadb. velika gimnazija u Travniku.
 Nadsumarski ured u Vinkovcima.
 Narodna čitalnica u Novom Mestu.
65. Nikolić barun Vladimir dr. u Zagrebu.
 Noršić Vjek., župnik u Bedekovčini.
 Opća pučka škola u Požegi.
 Općina Janjina u Dalmaciji.
 Općina Selce na Braču.
70. Općina Metković u Dalmaciji.
 Opća javna bolnica u Ogulinu.
 Osrednja pisarna L. K. Socijalne Zveze u Ljubljani.
 Papratović dr. Franjo, odvjetnik u Osijeku.
 Patrijarska biblioteka u Sr. Karlovcima.
75. Pavičić Stj., profesor u Zemunu.
 Pavlaković dr. Vl., odvjetnik u Kostajnici.
 Perković Kazimir, upr. župe u Polači-Benkovac.
 Petrović Jovan u Tuzli.
 Peš Ivo, većeposjednik u Mavanovićima.

80. Pomorska akademija u Bakru.
 Posinković A., dominikanac u Dubrovniku.
 Realna gimnazija u Virovitici.
 Pučka škola u Drveniku (Zaostrog).
 Realna gimnazija u Krapini
85. " " u Senju.
 " " u Bjelovaru.
 " " u Vukovaru.
 " " u Osijeku.
 " " u Dubrovniku.
90. " " u Banjoj Luki.
 " " u Petrinji.
 " " I. u Zagrebu.
 Reiner dr. Vatroslav, odvjetnik u Karlovcu.
 Rošić dr. Makso, odvjetnik u Sušaku.
95. Saborska pisarna u Zagrebu.
 Samostan franjevacu u Fojnici.
 " " u Omišu.
 Stjepčević Ivo, svećenik u Kotoru.
 Šilović Slade, ljekarnik u Spljetu.
100. Škofijska gimnazija u Št. Vidu kod Ljubljane.
 Štambuk dr. I. u Jelsi.
 Šumski gospodarski ured u Karlovcu.
 Trgov. akademija u Osijeku.
 Trg. obrtna komora u Zagrebu.
105. " " " u Spljetu.
 Velika gimnazija u Mostaru.
 " " u Požegi.
 " " u Vinkovcima.
 " " u Varaždinu.
110. " " u Sarajevu.
 " " u Gospiću.
 Velika realka u Sarajevu.
 Više gospodarsko učilište u Križevcima.
 Vlaho Žarko u Mostaru.
115. Zbor franjev. bogoslovije „Bakula“ u Mostaru.
 Zdvořak Fr. u Zagrebu.
 Zemalj. žen. preparandija u Sarajevu.
 Ženska realna gimnazija u Osijeku.
 Žen. učit. škola (samostan) u Zagrebu.
120. Žic Fr., župnik.
 Živković Andrija, bisk. tajnik u Đakovu.

Svih nabavljača 121.

